AZ SZENT BIBLIANAC MASODIC RESZE.

MELLYBEN VADNAC AZ PROPHEtac iráſi mind, Az Macchabeuſoc könyuei; Es az mi Wrunc IESVS CHRISTVSNAC Wy Teſtamentuma.

Actor: 10. *berſ:* 43.

Erröl mind az Prophétákis bizonſágot téſinec, hogy bűne boczánattyát véſſi az ő Neue által, minden az ki hiſſen ő benne.

2. PET. 1. verſ. 21.

Mert nem ember akaratyából ſiármaztac régen az Prophétáknac prophétáláſoc, hanem ſient lélektöl inditatuán ſióltac az Iſtennec ſient emberei.

Anno Domini M. D. XC.

ESAIAS.

AZ EGE'SZ KÖNYWNEC SVMMAIA.

§ *Az Esaiás Prophéta könyuében az Prophetiának minden fele nemei vadnac, mellyec az Isten töruényének haßnát meg mutattyác: tudni illic tanitáſoc, intéſec, fedd ſec és vigaßtaláſoc, mellyeket akart az Isten lelke meg iratni á Prophéta által, az Istennec minden időben való Anya Sz. Egyházának eppüléſere. Mellyeket mindeneſtől két réßre oßthatunc. Némellyec ő töruén re való Prophétiac, nemellyec vij Teſtamentumra való Euangeliomi prophétiác. Az ő töruénre valóc három réßre vadnac, Első rendbéliec ezac az ſidó országra néznec mind az 13. Caputig. Más rendbéliec az ſidóc ellenſegire, és az Izraelitákrais néznec, mind á 29. Caputig. Harmad rendbéliec az Iuda országának á Babyloniábéliec által való iöuendö romláſokra néznec, holott az Chriſtus országárólis ſoc iöuendöléſec vadnac, mind az 40. Caputig. Az Euangeliomi Prophétiac pedig, egyhéppen á Babyloniából való ßabaduláſra néznec, melly á lelki fogſágból való ßabaduláſt példázta. Az után á Prophéta az Isten igéretinec val Jgos be tellyeſedéſere menuen, az Anya ſz: Egyházat tanittya az Isten válaßtáſáról, ingyen való ſöuetſégéről, az Chriſtus ſzenuedéſeről, diczöſſégéről, az Euangelium prædikálláſáról, á pogán népec hiuatáláról, az Istennec iö téteméninec az ö népeuel való közleſéről, az Isten diczöſſégére, az ö népénec üröc iduöſſégére. Mellyekbē be foglaltatnac 26. Caputoc.*

ELSŐ RESz.

Panaſolkodic Isten az eg előtt és az föld előtt az ő népénec gonoſágáról, és annira való meg romláſáról az bűnben, hogy ſem az iö téteményec mellyeckel ő tőle meg látogattatott, ſēt az oſtorozáſoc, mellyeckel meg oſtorozeratot, nē mozdithattyac őket az Istenhöz való megtéréſre. Az után meg veti az Isten mind azokat az mellyekben az ſidóc az ő bizodalmokat helheſzrehetteténc volna. Es meg tanittya őket mit czelekedgyenec ha igaz pœnitentiát akarnac tartani, mellyre őket indittya igereteknec és feniegeréſeknec altala. Végezetre álmélkodic az Isten azon, hogy az Ieruſálemnec népe olly gonoſſá lőtt, holott az előtt iö volt, és fenyegeti azokat oſtorozáſſal mellynec altala az hüuec meg tiſztüllyanac, az gonoſoc el veſſenec.

Saiasnac Amos fiának látáſa, mellyet látott Iuda és Ieruſalem felől, az Iuda Királlyainac, Vziáſnac, Iothamnac, Achaznac, és Ezechiáſnac idejében.

2 Hallyátoc meg ſzec, és vegied füleidbe föld, mert az WR ſiól:

Fiakat neueléc, és azokat nagy méltoſágra emelem: ők pedig én tőlem el ſiakadának.

3 Az ökör élméri az ő Wrát, és az ſiamár az ő wránac iáſilát. Az Izrael pedig nem eſméri az ő Wrát, és az én népem nem véſi eſzébe magát.

4 Oh gonoſi nemzetſég hamiſſaggal meg terhelteteti nép, go-

Az Istennec ſzokáſa, hogy az ő népét alábbra az ökörnél és az ſzamárnál, mert azokban vagy ſami vagi mint bálá adás, és engedelmeſ

noſi mag, nemtelen hituán hac, el hadtác az Wrat, fel boſiſiontotác az Izraelnec ſient Iſtenét, hára tértenec (az Iſtentöl.)

5 Mi az oka hogy mennél inkáb oſtorozlac, annál inkáb neuelitec az bünt? Imé minden feiet el fogott az betegség, és minden ſiuet az erötlenség.

6 ♭ Talpától fogua teteiéig ninczen ez teſtben épség, hanem mindeneſtöl ſeb, dagadás, eués kelenuény, mellyeket ſem gyogyitottac, ſem kötöztec, olaiialis nem lagyitottac.

7 Az ti orſiágtoc puſitaſágra iutott, várositoc tüzzel meg égettec, az ti földeteket ſiemetec láttára idegenec emélitettéc meg és úgy puſitatott el, az mint ſioktác az meſiſiünnen való idegenec puſitaſágot tenni.

8 Es maradott ezac az Sionnac leánya, mint az meg ſiedett ſiölöben való kúnnyó: és az dinnyes kertben való hayléc, úgy mint az meg ſtállott város.

9 Ha az Seregeknec WRa Iſtene valámi keuefet meg nem hagyott vólna beñünc, úgy iártunc vólna mint az Sodomabéliec, és Gomorrahoz haſonlatoſoc az Sodomához.

10 Hallyátoc az Wrnac beſiédét, Sodomának feiedelmi, és te Gomorránac népe vegyed füledbe à mi Iſtenünknec tanitáſát.

11 Mit téſiec én az ti ſoc áldozatotockal, azt mondgya az WR? A koſoknac egéſilen meg égetett áldozatockal, és meg hizlalt barmoknac köuériuel telljes vagioc, és tulkoknac, bárányoknac, bakoknac, vérekbe nem gjönjörködé.

12 Mikor el iötöc hogy én elöttem megmutaſsátoc magatokat, kitſoda kéuánta azt ti töletec, hogy az én tornátzimat nyomdoknátoc?

13 Ne áldozzatoc ez után nékem hijába való áldozattal: az ió illat tétel vtálatos én elöttem. Az vij hóldnac, és à ſiombatnac iñepét, egyéb nagy innepeknec gyüleközetiuel egybe, el nem ſienuedhetem, miuel hogy azoc hiába való gyüleközetöc.

14 Az ti vij hóldotoknac iñepét és à ti töletöc rendöltétött innépeket gyülöli az én lelkem, énnékem terhemre vadnac, és elfáradtam azoknac viſeléſe alatt.

15 Annakokáért mikor az ti kezeiteket ki terieſitenditec, az én ſiemeimet el reytem ti elöttetöc, mikor vgyan ſoc ſióual imátkoztokis, meg nem halgatlac, mert az ti kezeitec rakuác vérrel.[d]

16 [e] Moſdgyátoc meg, tiſitullyatoc meg, vigyétec el az én ſiemeim elöl az ti czelekedetteknec gonoſſágát, ſiünnyetec meg az gonoſſágnac czeleködetitöl.

17 Tanullyatoc iót czelekedni, igyekezzetec az igaſſágra, ſiabaditſátoc meg à nyomorúltat, óltal mazzátoc à töruénbe az árvát, és az özuegynec perit fel vegyétec.

18 [f] De iöijetec elö, és perellyünc, azt mongya az WR: Ha az ti büneitec ollyanoc vólnának mint az veres feſtéc, feiérec léſinec mint az hó, és ha piroſſac léſi-

nec

[d] Az vérem ért mindé gonoſſágot, de kinálthéppen kegyetlenſéget, öldöklést nyúzáſt, fojtáſt, hamiſſan

[e] Inti immár hát igaz Poenitentiára, mellyet kettöben belbéſéget, az bünrül való el tánozásban és az ionac köuetéſében. Az mellyü czelekedeteket pedig itt elö ſzámlál, azoc által à többiis értí, mellyet Iſten kiuán à törueuben.

[f] Az az, miuel hogy meg nem akartoc terni, mieöttem mint bira hozzátoc nyúlnoc, beſzelgeſſünc hetten ez dologrul. Leuit. 26. Deut. 28.

Szolgálat az Sz. Lélekhez való tartozás, de az Izraelben nem Tudomás az Izraelben neha az ſient irásban ezac az tiſztességtételre kic Szamariahoz, hol gánac vala, holott királyocvala, mellyet neuez az irás Lácobnak, Ephraimnac, Joſephnec etc. Nébapedig mind az egéſz tizenket nemzetſéget érti az irás az Izraelnec neuén mint itt.

6. A megvertolott embert teſtnec haſonlaſſága által muratya meg, hogy annira meg verte az Izraelt, hogy ſemmi épség nincsen benne, &c.

Roman. 9.

Genes. 19.

[e] Meg veti Iſten az Sodomaknac áldozatokat mint hogy az igaz hit, és à Poenitentia nem vólna az áldozatok mellett. Azért nepkeſerv meg veti, etc.

gi Almelkodic Isten azon hogy az ónepe illyen igen megváltozot b. Az ötuösök ellen és korsos maroſoktul vált bafonlatoſſag által mutattya meg, hogy igen el valtoz tac az elöbbi állapatbol. Mintha azt mondana: Mikeppen az ötvöſec nehez az ezüſtöt aranyat meg egyeliti, az kortſomaroſokis az bort vizzel meg veſztic, annira hogy mind az arany mind az bor el változic azonképpen te mindenestöl el változtál. Salaknac hijic az ötuöſec az ezüſtnec ſepretet vagy allyát. i. Emberi módſzerint ſjöl az Iſten mikeppen vegi mondatic az ember mikor ellenſegen böſzſzut adhat, azonképpen én. k. Az Niomoruſág és böboruſág által azt Isten kiſzolly a az emberből a bünt. te. Es ſem az Anya ſzent Egyhiznac, ſem az külſö polgári társaſagnac állapatya helére nem all addig mig az gonoſzoc az emberi társaſagból kinē gyomláltatnac Istentöl.

nec, mint à piros feſtéc, ollyanoc léſſnec mint az feiér gyapiu.

19 Ha engedelemmel halgatandotoc engemet, ez földnec iauaival éltec.

20 Hogy ha pedig nē akartoc engē halgatni, és ellené iártoc, fegyuer emészt meg benneteket, mert az WR ſiáia mondotta azt.

21 g Mimódon lött paránzáuá az hiu város? elébb tellyes vala itélettel, igaſſág lakozic vala abban, moſt pedig gyilkoſockal rakua.

22 Az te ezüſtöd Salackal rakua, h és az te tiſita borod meg egyelitett vízzel.

23 Az te feiedelmid el haylottanac, és oruoknac társai, mindnián ián ſieretic az aiándékot, és az fizetéſre néznec. Az áruánac nem itélnéc, és az özuegynec periit nem borſátryác eleikbe.

24 Annakokáért azt mondgya à Seregeknec wra, az Izraelnec erös Istene: ioh vigaſitaláſt véſſec az én ellenſégimnec bünteteſekből, és boſſuſút álloc az én ellenſégimen.

25 Mert az én kezemet te reád forditom, és el tiſititom mindeneſtöl az te Salakodat, és el veſſem minden te ónodat. h

26 Es ollian birákat és tanáts adókat adoc teneked, minémöc elein vóltac. Az után azt mongyác te felöled, ez igaz és hiw város.

27 Az Sion, Istennec itéleti által ſiabadúl meg, i és az ö meg tęrői az ö igaſſága által.

28 Egyetembē à bünösöc és à gonoſzoc el veſſinec, és à kic az WRtól el haylottanac meg emésitetnec.

29 m Mert meg ſiégyenitettec az báluánioktól, az mellyeket magatoknak kéuántatoc, és az kertektöl, à melljeket válaſitottatoc.

30 Mikor haſionlatoſoc léſitec az el húllott leuelö czerfához, és az víznélkül való kerthöz.

31 Es az ti erösſségtec ollyan léſſen mint az czöpü, és annac faragóia mint az ſiikra, mind az ſiikra, mind az kettö fel geried hogy meg égien, és nem léſſen ſenki az ki azt meg ólthatná.

II. Réſz.

Miuel hogy tárá az Prophęta hogy az meg kemenyedett Sido nęp ſem az io tęremęnyel, ſem az oſtorozáſſal el nem vonattathatic az gonoſſagtul: Annakokaęrt azokat a pogan nępeknec pęldaiokkal indittya fel. Mert Prophętal arrul, hogy iöuendöben az Iſten à poganiokat hija az ö eſmeretire hogy nęki fołgályanac. Inti azert öket hogy köuelſec az pogán nępeknec peldaiokat. De az Prophęta keſeri az Sidoknac állapatiokat, mert azt mongya hogy ezac hijába ſol nękiec miuel hogy Iſten el hatta öket és el tauozott ö tőloc, nołott ſok gonoſſagokat ſamalaliya elö mellyekert Iſten el hatta öket, neuezet fering pedig az báluány imadaſſ, és ſeniegeti öket azokert, feniegeti az hału nłokat is.

1 a Es Sailalnac Amos hánac beſiéde, mellyet látott Iuda és Ieruſálem felöl.

2 Léſſen az vtólſo idökben, hogy minec vtánna az WR házánac hegye minden hegyeknec fölötte helheſitetic, és magaſſab léſſen minden halmoknál, minden Pogány nępec arra gyülłyenec. 4

3 Es ſoc nępec el mennyenec eſit monduán: Iertec el mennyünc fel az WRnac hegyére, az Iácob Iſtenénec házába, hogy meg taniczon minket az ö útaira, és iárjunc az ö útaiban. Mert Sionból ki mégyen à törvéný, és az WRnac beſiéde Ieruſálemböl.

i Hogy valaki emberi erönec ne tulaidonitſa az Iſten házánac epitéſét, azt mongya à Prophęta, hogy Iſtennec itélete által leſſen az, mellyel meg büntęti à gonoſzokat: es az tudni illic az iokat ołtalmazza, és azokat [illegible] rint nękic mint

dent meg áld. m: Meg mongya oda mi ert veſznec el tudni illic mert az ö bałnaiac öket meg nem ſegelhetic.

a. Haſonlittia az Anyaſſ Egyhazat à hegyen epittetett varoſhoz: mellinnē feltöl meg iattatic: melly ez vilagoſſagnak tetöl ſe. Mintha azt mondana, miuelhogy az föld ö interſſem neīnē gondolatoc, tuttonkra legyen hogy à Meſſiaſnac el töuetelekor, mikor à Euangeliomnac praedicallaſa által az Anyaſſ. Egyhaz tetetes leſſ mint à magas hegyen epitetöt varoſ, ackor à Pogánokis az Iſt hazanac tagai leſſnec es azoc fołgalnac nękі kel nem akartoc fołgalni.

b Ez Sententziaban à meſſiast mongyat mongya meg, mimodō leſſen tetetes az Anias ſſ Egyhaz. mint az hegyen epitetöt varoſ igy tudni illic mert az Istennec törvenye es beſede Iſſen abban mellyeſſt tette eſſe teſſi maſo ſor an

4 Ki az Pogányoc kőzőtt itéletet télien, és ſoc népeket meg fedd hogy az ő ſiabliáiokból kapákat, es az ő dárdáiokból ſarlókat czinnállyanac, és egymás ellen fegyuert ne vonnyanac, ſe pedig többé hadakozáſt ne tanúllyanac.

5 Iácobnac háza, noh iariunc az WRnac világoſſágában.

6 De bizony el hadtad te WRam az te népedet, az Iácobnac házát, mert az Napkelet felől való tartományioknac gonoſi erkőlt ſőckel bę tőltec, és igaz ollyan liem fény veſitőc, varáslóc, mint az Philiſtęuſoc, és az idegeneknec fiaiban győnyőrkődnec.

7 Es bę tőlt az ő földőc ezűſtel és arañyal, és ſiántalan ſoc kintſec kel, bę tőlt az ő földőc louagockal, és ſoc hadakozó ſiekereckel.

8 Bę tőlt az ő földőc báluányoc kalis, az ő kezec czinálmányának haiolnac meg, mellyet az ő kezeknec viaj czináltac.

9 Es mind az (ſiegén) ember, mind à fő ember meg alázza magát (à báluány előtt,) azért ne keduezz nékiec.

10 Eregy bę az kőſiiklánac haſadékiába, és rőytőzzél el az földbe, az Iſtennec félelme előtt, és az ő nagyſágának diczőſſége előtt.

11 Az keuély ſiemő ember meg aláztatic, és az embereknec magaſſágoc le nyomattatic, és czac az WR magaſitaltatic fel à napon.

12 Mert Iſtennec az Seregeknec WRánac boſiſtú álló napia iő el minden keuély és magaſſágos elen, és minden fel emelkedett ellen, hogy meg aláztaſſéc.

13 Es à Libánus hegjnec minden magas fel emelkedett Cedrus fái ellen, és à Báſannac tőlgj fái ellé.

14 Minden magas hegiec ellen, és mindé fel neuekedett halmoc ellé.

15 Minden magas torony ellen, és minden erős kő fal ellen.

16 Es az nagy tengernec haiói ellen, és minden győnyőrőſéges képec ellen.

17 Ackor le njomottatic à magas ember, és az embereknec nagyſágoc meg aláztatic, és tſac egjedől az Iſten magaſitaltatic fel à napő.

18 Az Báluányoknakis minden nagyſágoc el változic.

19 Mikor az báluany imádóc à kőſiikláknac és az földnec haſadékiba rőyteznec, az WR félelméneć előtte, és az ő nagjſágának diczőſſége előtt, mikor fel kęl hogy az földet meg bűnteſſe.

20 Ackor az ember el veti az ő ezűſt és arany báluánit, mellyeket magoknac tſináltac vólt hog azoc előtt meg haiolnának, az vakondakoknac és pubdeneuéreknec.

21 Bę menuén az kőſiikláknac és az nagy kő ſiálaknac haſadékiba és lyukaiba, az Iſtennec félelme előtt, és az ő nagyſáganac diczőſſége előtt, mikor fel kelend hogy meg verie az földet.

III. Réſz.

Miuelhogy az Sidoc à Prophetának feniegetése ellen, bizathattác vólna magokat emberi erőnel, es az ő orſágoknac iol rendelt állapatiaual. Annakokáért az Prophéta annakis eleic veſi, es inti őket hogy emberben ne bízzanac, merr el veſi az Iſten mind azokat az kikhőz bizhatnának, hogy az ő orſágoknac niomorult állapatia legyen, es ſiedelmet ne találhaſſanac ki meg oruoſolná az ő romlásokat, mellynec oka, azt mongya hogy az kőſſegnec bűnben valo meg kemęniedeſe, es à feiedelmeknec kegyetlenſege, mellyekert fenyegeti őket, vegezetre az aſſoni állatokatis feniegeti.

1. Szűſ

---

nec mongya okát az mit monda az előtt, hogy tudnillic à Pogánioc fel mę nec az Iſten bęzának bęgyere. Azt mongia azért hogy ez igy leſſen, mert noha az előtt Sion es Ieruſalem vólt az Iſten tőruénienec es beſędenec helie, de nem kęreſztetic ackor az Iſten leſędebizonyos helből, hanem onnat ki fog ez világnac minden fiaiban lettre. Matt. 28. Ezec. 47 Tehát az Euangelium nę nyj tudomani. c. Ertelme ez az Iſten mint biro egibe bękęlteti az Euangelium álta a Sidókat es a poganokat, hogy egy Iſtenec egię, egy Chriſtus, egi hitre, egi kereßtſégre. Ephes 4 es egy maſt ſzeressęc, beke ſegeſſęc legienec. d. Okat mongia miert hija Iſten à Pogánokat, tudnillic mert az ő gonoſſágokért el akarig az ő nępet Iſten vętni, egyetemben feniegeteſre, es ha meg nem kereſtic az WRat, az bizem Iſten által gaz

dagſágokban es ereiekben. f: Az az minden niaian balnac imadoc. g: Feniegetes mint ha azt mondana, ſzęlegiel ha tęlebet, de nem lębet. h: Ezeken erti az feiedelmeket vrakat es az gazdagokat.

1 SZünniétec meg az emberben való bizodalomtól, kinec lelke az orrában vagyon, mert mitsoda bőtsülleti vagyon ő nékie?

2 Mert imé az Isten à Seregőknec Wra, el vésii Ieruſálemből és Iudából à támáſit, és az táplálót, és kényérnec és az viznec ereiét.

3 Az hatalmaſt, à hadakozót, birót az Prophétát, iőuendő dolgoknac meg látóiát, és az vén embert.

4 Az ő tuenedes hadnagyot, az bőtsülleteſt, à tanátſoſt, tudós meſter embert, és az ékeſſen ſiólokat.

5 Es adoc nékiec gyermec feiedelmeket, és az gyermekec wralkodnac ő raytoc.

6 Es illyen módon, à kőſſég közőtt éggyic à máſikat meg niomorittja, kiki az ő felebarátt ját: à gjermec az vén emberē, és az el vetett alá való à tiſiteletes emberē hatalmaskodic.

7 Ha valaki az ő attya nemzetſégéből való rokonát meg ragadgya, ezt monduán: Te néked öltözeted vagyon, légy mi vezérünc, hogy az te gonduiſeléſed által az mi romlásunkból fel éppüllyünc.

8 Meg eskeſſic à napon, ezt monduán: nē oruoſolhatlac meg titeket, házambañis nintsē keniér, ne tegietec engemet à népnec feiedelméué.

9 Miuelhoģ az Ieruſalē el rőmlott, és à Iuda el eſett. Mert az ő nyeluec és az ő czelekődetec az Istennec ellene vadnac, hogy az ő ditsőſſéges ſiemeit fel ingerlenéc.

10 Az ő ortzáioknac meg keménité ſe téſien ő ellenec bizoń ſágot, mert az ő bűnőckel mint à Sodomabéliec ſiemtelenől kérkeſſnec, nē hoģ el titkolnác: Iay az ő lelkeknec, mert azoc ſiereznec nékiec nyaualyát.

11 Mondgjatoc ezt az igaznac hoģ iól léſien dólga, mert az ő tſelekedeteknec gyűmőltſéuel élnec.

12 Iay az latornac az ő veſiedelmére, mert az ő kezeinec tſelekődeti ſierint fizetnec ő néki.

13 Az én népēnec niomorgatóinac mindenic gyermec, és aſſioni állatoc wralkodnac raytoc. b En népem az kic téged vezérlenec, azoc czalánac meg, és az te vtaidat, à mellyen kellene iárnod, el fedezic te tőled.

14 Az Wr elő állott à tőruénkőzéſre, és áll hoģ à népeket meg itéllie.

15 Az WR el iőtt itéletre, az ő népénec véneijs feiedelmi elſen. Mert ti el kóborlottátoc ez ſiőlőt, és az ti házatoc tellyes az ſiegéntől el prędáltatott marháual.

16 Valljon mi dolog hogy az én népemet rontiátoc, és à ſiegénnec ort záiát őſſue tőritec azt mondgya az Wr, à Seregeknec Wra?

17 c Annac felőtte azt mondgya az WR: miuelhoģ à Sioñac leáni fel fualkottanac, és fel emelt niackal iárnac, és ſiemeckel pillognac idetoúá poroſikáluán iárnac, és az ő lábockal nag zengéſt bongáſt ſiereznec.

18 Azért az WR meg kopaſiittja az Sion leáninac teteieket, és az WR az ő ſiemérmeket meg meziteleniti.

19 A napō el véſii az WR az ő lábokon való zengő ékeſſégőket, az retzés főkőtőket, es az kősőnttyűket.

20 Az ió illatra való függőket, arany lántzokat, és az fáytolokat.

21 A biretromokat, ſiép tſizmákat ſioros ruhákat, melre való ékeſſégőket, és az fülön függőket.

22 Az arany gyűrűket, és az orrokon függő ékeſſéget.

a: Nemellyek ezt az felſő caputhoz ragaztiac, de nem igazan.

a: Az emberi erőben való bizodalmat tiltya, miuel hogy az ember elete olyan mint az pára, az az, erőtelēs az ember, es semmie nintsen mellyet bamar el nem vezethet.

a. Gyermec feiedelmeknec mondatnac nem tſac azoc, kic idő ſierint gyermekec, hanē az kic okoſſaggal, ertelemmel es bőlſeſſegel gyermekec.

b: Aſſioniaknac ez gya az pufeiedelmet.

c: Azert nec aſſiopeirn feneti, hic a ſor bűnös es főkéz kenſeſſegkel az Iſ fel ingerlec vala.

23 Az inneplő ruhákat, paláſtokat
fędeleket, és az gombos tűket.
24 Tűkörőket, vękoń gyóltſokat,
keſikeneket, ketzeléket.
25 Es léſien az drága illat helyébe
bűdőſſég, és à drága párta ów heljé
be, ſiakadozott és el teriedett ruha,
és az ſiép fodor haij helyébe, ko-
paſiſág, és az ſioros ruha helyébe
ſioros ſác, és az ſiép gyengeſég he-
lyébe, az napnac ſűtéſe.
26 Az te férfiaid fegyuer miatt
húllanac el, és az erőſſec az hartzon
veſinec.
27 Bánkodnac pedig és ſirnac az
Ieruſálem kapui: és el puſititatuán
az földön ül.
28 Ackor az időben hęt aſſioni ál-
latoc meg ragadnac egy férfiat, és
azt mondgyac, az mi kenyerünket
éſſiüc, és mi magunc ruházzuc ma
gunkat, czac hogy az te neuedről
neuezteſsünc, és vedd el mi rólunc
az mi nagy gyalázatunkat.

IIII. Réſz.

Vigaztallya az Prophéta az hiueket hogy kętſégbe ne eſſenec, az iőuendő Meſsiaſſal, és azt mondgya hogy az Meſsias leſsen az válaſztattaknac diczőſſégekre és eſtreſſegekre mert az ő véréuel meg moſſa azokat hogy Szentec legyenec, es nimorúſagokban, haborúſagokban oltalmazóioc ſſen.

1 ACkor az időben az wrnac
czemetéie, diczőſſéges és
tiſiteſſéges léſien, és à földnec gyű-
mölcze nagyſágos és ékeſſéges, az
Izraelnec maradékának.
2 Mert az ki Sionban és Ieruſálem
be meg marad, Szentnec mondatic,
mindę valaki Ieruſálemben az élőc
közzé bę iratott.
3 Mikor az Wr el moſandgya az
Sion leáninac az ő vndokſágokat,
és az Ieruſálemnec vérét ki moſánd
gya ő belőlőc, az itéletnec és meg
eméſitéſnec lelke által.
4 Es terempt az Wr Sion hegyé-
nec minden haylokán, az az, az ő
gyülekezetin, nappal felhőt és kő-
dőt, és lángadozó tűznec fényeſſé-
gét éttzaka, Mert az gyülekezetnec
tellyes diczőſſégén léſien az Wr-
nac óltalma.
5 Melly óltalomnac hayloka, ár-
nyéc léſien nappal az hęuſég ellen,
és óltalom, à houá magát az ember
el reytſe az vęſi ellen, és az esső ellę.

V. Réſi.

Az Eſaiás éneket czinál az Iſten ſőlőiéről, az az Iſtennec válaſztot népéről, Mellyben elő-ſőr meg iellenti az Iſtennec az ő népéhőz valo kegyelmeſségét, mert azt mondgya hogy azt miuelte ę ő népéuel az mit ſokott az io ſőlő oazda ę ſőleiéuel miuelni. Maſodſor panaſzolkodic az Iſten népenec hálá adatlan gonoſſágarol, hogy teremtettenec Iſtennec vad ſőlőt, az az, ſoc gonoſſagot czelekőttec. Es az Iſten nepenec ſoc bűnet renduel mint egy tablan meg iria. Vtoſſor fenięgeri őket Iſten haragiaual, &c.

Az ſőlőn er ti az Izra nemzetſeg es abban ő Anya ſz egy hazát.

1 ENeklec én éneket az én ſie-
relmeſſemnec ſiőleiéről. Az
én ſierelmeſemnec ſiőleie vagyon
felőtte kőuér helyen.
2 Mellyet győpűuel környűl vőtt,
kőuektől meg tiſititott, bę ültetött
drága ſiőlőckel, és eppitett abban
tornyot, és kéſiitett abban ſaytót.
De mikor várná hogy nękі édes ſiő-
lőt teremtene, vad ſiőlőt teremte.
3 Moſtă azért Ieruſálemnec lako ſi,
és Iudánac férfiai, tegyetec én köz
tem és az én ſiőlőm között itéletet.
4 Mit kellett vólna egyebet czele-
kődném az én ſiőlőmmel, mellyet
nem czelekedtem vólna ő vęle.
Mitſoda tehát az oka, hogy mikor
várnám hogy nękem édes ſiőlőt
teremtene, vad ſiőlőt teremtett?
5 Annac okáért meg mondom én
tinéktec, mit czelekeſiem én az én

ſőlem-

siöleműel, el vonsiom az ő keritését hogy el pusititassék, el rontom az ő gyöpüiét hogy el tapodtassék.

6 És parlaggá tésiem azt,nē mettzetic meg,nem kapáltatic,és az tövis, az gaz fel neui, annac felötte meg hagyom az fellegeknec hogy esöt ne adgyanac reáia.

7 A Seregeknec Wránac pedig az Wrnac siöleie,az Izrael háza:és az ő gjönjörüséges ültetése,azIudánac férfiai. Várá pedig az Wr hog tselekedgyenec itéletet, de imé nyomorgatás, igasságot vár vala, de imé ohaytás vala.

8 b Iay azoknac az kic há okhoz más házat ragasitanac,[illegible]zöt az ő mezeiekhöz, mind ad[illegible]hogy semmi hely ne maradgyon, hogy czac ti magatoc lakiatoc è földön.

9 Az én halláſomra,à Seregeknec Wra az Wr meg eskütt,hog à nag soc siép házakat ha el nem pusititтya, c annira hogy senki ne légyen azoknac lakóia.

10 Es tíz hóld siölö egy Bath bort eresit : d és egy Corus vetés, egy Epha magot ád.

11 e Iay azoknac à kic ió reggel fel kelnec,hogy résiegeskedgyenec, és mulatnac à bor mellet mind estueg,hog az bor fel gerieſisie öket.

12 Kiknec lakodalmokban vagjon hegedö,lant,dob,síp és bor,az Wr nac pedig dólgát nē tekintic megſ, és az ő kezēnec czelekeditit nem gondollyác meg.

13 Eñec okaért vitetic az én népē fogságra miuel hogy nintsen semi böltseſége:és ö közöttöc à tisitelетes emberec felötte igen nagy ehséget sienuednec, és az sokaság siomiuság miatt eped meg.

14 Azért az koporsóis igen ki terieſitette az ő hasát, g és az ő torkát felötte igen fel tátotta, hogy az én népemnec mind tisiteleteſi, mind közönséges sokaſága abba le siallja nac,és az kic az földön györnyörüséggel éltec.

15 Es illyen módon nyomattatic à közönséges ember,és az tisiteletes emberis le nyomottatic, és az nagyoknac siemec meg aláztatnac.

16 Es fel magasitaltic az Wr,h à Seregeknec Wra az ő itéletiért,és az erös sient Isten sientnec esmértetic az igasságért.

17 i Es à báráñoc legeltetnec mint az elött siokta vólt Isten öket legeltetni,és à fogságból haza iött siegényec az gazdagoktól el hagyatott iókból táplállyác magokat.

18 Iay azoknac à kic à hamisságot vgyan hozzáioc vonsiác hazugságnac köteléuel,k à bün pedig temérdeg köteleckel (vonsiác.)

19 Kic azt mondgyác,siessen,iöjön el hamar az ő itéleti, hogy lássuc,és el közelgetuén iöijön el az Izraelnec sient Istenének el végezett tanátsa,hogy kesértsüc meg.

20 l Iaj azoknac,kic à gonosit iónac mongyác,à iót gonosinac, à kic az setétséget világossággá, az világosságot sétetséggé változtattyác. Az keserüt édesnec,az édest keserünec mondgyác:

21 Iay azoknac az kic magoknac böltseknec látratnac lenni,és ö magoc elött esiesec.

22 Iay az nagy bor ihatóknac, és az kic serényec az résiegitésre való bornac töltésére.

23 Es az kic az latrot aiándékért

a: Az iteleten igasságon ind azt erti, c mit Isten iuā az ő tör enieben. Vagy az igasságnac öltalmazását, és z gonosságic büntetét.

n: Az telhetet enséget fedi, mellyből sokott támad ni à soc álnoc ság, Iszlárdság, vagadozás, kegietlenség.

e: Mintha azt mondaná, hattor igaz Isten ne legyec, ha azt nem miuelem.

d: Bath mertéknec neme, melly' vgy mint egy tsebret teszen. Corus ezis mertec, mint egy köböl. Epha mint egy veka

e: Az reseg, séget feddi.

f: Az Vrnac dolgan erti à mit Isten velec czelekedett, vagy büntette öket vagy iol töltvelec hogy azokbol meg teresre indulnának.

g: Azt iel ti ezzel-bo felötte i nagy vesc lem lében népben;aſi bög nagy porsonac vercmnec annac lem melly bé fa hassa as n holtahat mellyet d Ephéta no as népnec tenteſere.

h: Az b teſnec h na mi légy as Istente uc.

i: Az hiu nec vigasst sokra mo gya ezt Prophéta hogy noha gonosokat sten el vesmind as ál az biuek meg tártty

k: Azoc n datnac kö len vemmi kázioc à bü kic à bün alkalmatc gát nem nosstattyá el, hanem z el eleſſenec, nac péld mondgya 19. versb

l: Az képi tatoc imagy bittec, rö gesec, és mély vál tóc ellen.

meg iámborittyác, és az igazaknac igaſſágokat el fordittyác ő tőlők.

24 = Annac okaért miképpen meg emézti az pozdoriát az láng, és az polyua ſemmié léſien az láng előtt, azonképpen ezeknec gyökerec meg rothad, és ezeknec virágoc mint az por el múlic. Mert az Wrnac az Seregőknec Wrának törvényét meg vtáltác, és az Izraelnec ſient Iſtenének beſiédét meg karomlottác.

25 Annac okaért geriedett fel az Wrnac haragia az ő népe ellen, és fel húzuán az ő kezét, meg verte azt, annîra hogy à hegyec meg rendülnének, és az ő hóit teſtec el vetetuén az vtzákon heuerrnének. Mindezeckelis pedig az ő haragia el nem múlt, hanem mégis fel húzua vagyon az ő keze.

26 = Mert az táuól való pogány népec között Záſilot emel, és ſuőitéſſel int az föld határán lakozóknac, hóg el iöijenec, és nagy hamarſággal könnyen el iönec.

27 Nem léſien éggyis közzűlőc el fáradott, ſem ped g az fáradſág miatt tántorgó, nem ſúnyad, ſem aluſſic, az ő derekának is ðue meg nem óldic, ſem pedig ſaruia kötele.

28 Az ő niloc éleſec, és kęz íuec fel vetue, az ő louoknac körmöc mint az koua, és az ő ſekereknec kerekei mint az forgó ſięl.

29 Nékiec orditáſoc ollyan mint az Oroſlán orditáſa, és orditanac mint az Oroſlán kölkec, dihőſkődnec és kapiác az prędát, és békeſéggel el viſi azt, ſenki el nem véſi tűle.

30 Es az időben nagy zúgáſſal dihőskődic ő ellenec az mint ſiokott zúgáſſal dihőskődni az tenger, és akar mint nézzéc az földet, de nem látnac egyebet ſetét égnél, az az, nyomoruſágnál, (annîra hogy) az nap látttatic meg homályolodni az ęgen.

VI. Réſz.

Hogy az Prophéta meltoſágot ſerezzen magának és az ő hiuatalának, azt mondgya: hogy látta az Iſteni nagy magaſſágos királi ſękben ülni, kit az Angyaloc vöttec vólt környűl es dițſerrenec. Másodſor azt mondgya hogy mikor az Iſtent az ő nagy dițsőſſégébē látta volna, meg eſmérvén az ő gyarloſagat, magát méltatlannac ítélte arra hogy ollyan haralmas felſégnec kőuetſégét hordozza. Harmadſor, meg iria mi módon Iſten őtet meg tiſztitvan el küldötte, hogy az Sidókat tanitaſa által meg vakitſa, hogy vakoc legyenec mig tſac tized rész be marad az népnec, es mig az fogſágbol haza iönec.

1 AZ melly eſitendőben meg hala Vzijas király, ackor láttám az Wrat ülni nagy magos és fel emeltett ſękben, és az ő perémi bę töltic vala az Templomot.

2 Es Seraphim Angyaloc állanac vala az ſięc környül, mindeniknec hat ſárnya vala, mellyeknec ketteiuel ortzáiokat, ketteiuel lábokat fedezic vala bę, és ketteiuel repülnec vala.

3 Es éggyic az máſikat indituán, azt mondgyác vala: Sient, ſent, ſzent az Wr az Seregeknec Wra, tellyes mind az ſięles föld az ő dițsőſſégéuel.

4 Es az Angyaloknac kiáltáſoktól meg rendülénec az aytónac küſziőbei, és az ház bę teléc füſtuel.

5 Azért mondéc én: Iay nékem el kell veſznem, mert meg férteſitetett aiakú vagyoc, és fértelmes aiakú nép között lakom, és az Wrat az Seregeknec Wrát látác az én ſzemeim.

6 De

6 De egy az Seraphim Angyaloc közzűl én hozzám röpűluén, kinec kezęben eleuen ſien vala, mel ljet fogóual vőtt vala az óltárról.

7 Az én ſzámat illeté azzal mond uán, imé ez illeti az te aiakidat, el vétetic azért immár az te hamiſſágod, és az te bűnöd el tiſztit: tic.

8 Annac vtánna hallám az WRnac ſzauát, ki azt mondgya vala: kit küldgjec el és kitſoda mégyen el nékünc? és én mondéc, imhól vagyoc én, küldgy el engemet.

Matt. 13. Mar. 4. Luc. 8. Ioan. 12. Act. 28 Rom. 11.

9 Ackor monda: Eregy el, mond ezt ez népnec: Haluán hallyátoc, és ne ęrtſetec, látuán láſſatoc és ne tudgyátoc.

10 Miueld azt hogy ez népnec ſiiue köuéredgyéc meg, fülei dugattaſſanac bę, ſiemeketis fedezd bę: Ne láſſanac ſiemeckel, fülöckel ne hallyanac, ſiiueckel ne ęrczenec, hogy meg tęruén meg ne gyogiytſác magokat.

11 És mikor mondanám: meddîglélſien WRam ez? Monda: mîg az városoc puſtán állanac lakoſoknélkül, és az házac embereknélkül, az földis mindeneſtől fogua puſita léſien.

12 Es az WR az embert nagy meſiſie el vetuén, nagy puſitaſag léſien ez földön.

13 Es mîglen az népnec ezac tized réſie marad, és mîglen meg tęrnec (Babyloniából.) Mert el hűllanac, mint a hárs fának és tſer fának leuelei el hűllanac, melljekben az leueleknec el hűlláſa vtánnis az nyerſeſég bennec vagyon. Azonképpen à népnec tizedében léſien az eleuenlég, az ſient mag.

VII. Réſz.

Az Prophéta vigaſztallya az Achaz királt, mikor à Syriának es Izraelnec királyainac eleue valo fel indulaſoktól ígę meg remült vol na, és íőuendől mond azoknac vefedelmekről. Annac bizonſagára ſabadſágotſád az királnac hogy az Iſtentől valami iele kęrien: Az király meg vetí á ielt. Meg feddi azért à Prophéta, és ielől adgya az Meſsiaſnac ſzęplőtelen ſűzről való ſűleteſét. Az vtan íőuendől mond az kęt kiralyoknac romlaſáról, mellyanec ſeler mutattya az ő maga fiában. Vtól for íőuendől mond az Iuda orſagának meg bűntetéſérűl.

1 ÉS lőn az Iuda királlyának Achaznac, az Vſias fiának, Iothamnac fia ideiében, el iőue Reſin à Syriának királlya, és à Remalianac fia Pecáh, Izraelnec király ja, Ieruſálem alá, hogy meg oſtrőlaná azt, de nem veheté meg.

2 Es meg mondác az Dáuid házának, illyen módon: Az Syriának orſága eggjé lőtt az Ephraim orſágáual, és meg indúla az ő liſtue, és annac népének ſiiue, miképpen meg indúlnac az erdőnec fái, az ſięl előtt.

2 Annac okaért monda az WR Eſaiáſnac: Eredgy eleibe Achaznac, te és az te fiad à Schear Iaſub, az felső halas tónác tſatornaának végéhöz, az ruha feſtőc mezeiének útára.

a: Főſölgő ſęg darabokat nem ért az két kiralt, hic Ieruſálem ellen mentec vala, miuel hogy ez ő igyekő ſęget és ſanctſékokat régből nem vſitalnec. Mintha azt mondanaſne felly tűlőc mert ez har mint igyekőjtec ęs de ſemmit nã árthatnac.

4 Es mond ezt nékie: Meg láſd hogy tſendeſſégbe légy, ne félly, és à te ſiiued meg ne lágyúllyon, az kęt füſtölgő űſzög darab előtt, az Reſin kiralnac à Syriábéliec kel valófel geriedett haragia előtt és à Remalia fiának haragia előtt.

5 Miuelhogy gonoſz tanáczot tartott te ellened az Syriábéli király. Es az Ephraim országabéliec az Remalia fiával, ezt monduán:

6 Men-

6 Menjnyünc el az Iuda orſsága ellen, hogy fáraſſſuc azt, és meg oſituán azt kaptſollyuc hozzánc, vagy tegyüc királlyá közöttöc az Tabeel fiát.

7 Azt mondgya az WR: nem léſſen az, és nem mégyen véghöz.

8 Mert Syriának feie Damaſcus, és Damaſcusnac feie Reſin: Az Ephraim nemzetſége pedig hatuan öt eſtendönec forgáſában annîra meg romol, hogy nem léſſen nép.

9 Mind az Ephraimnac fö városával Samariával, és Samariánac feiével Remalia fiával egybe: Auagy nem hiſſiteké? minuel hogy bátorſágot nem véſitec.

10 Annac okaért ſióla iſmét az WR Achaznac, monduán:

11 Kéry ielt magadnac az te Wradtól Iſtenedtöl vagy az földön vagy az magas menyben akarod.

12 Es mikor Achaz azt mondaná: Nem kérec, és nem kéſértem az Wrat.

13 Monda (az Prophéta.) Hald meg Dáuidnac háza: Auagy nem elégeſiteké meg azzal hogy az embereknec boſſúſágokra vattoc, hanem annac felötte az én Iſtenemetis boſſontyátoc?

14 Annakokaért ád az WR tinéktec ielt: Imé egy ſieplötelen ſüz fogad az ö méhébe, és ſiül fiat, és neuezi e azt Emmanuelnec.

15 Vaiat és mézet éſsic ez gyermec, minec elötte tudná az iót válaſitani, és az gonoſit meg vetni. d

16 Es bizonyára, minec elötte ez én gyermekem meg tudná vetni az gonoſit, és az iót válaſitani, el hagyattatic az à föld mellyet te gyülölſi, az ö két kiralyáitól.

17 Az WR pedig hoz te ellened, az te néped ellen, és az te Atyádnac háza ellen olly idöket, mellyhöz haſonlatoſoc nẽ vóltanac az idötöl fogua, mikor el ſiakadott az Ephraim az Iudától: Az Aſſyriabéli király által.

18 Mert az napon ſiuöli az WR az Ægyptum folyó vize mellet való legyeknec, f és az Aſſyria orſságának daráſinac.

19 Hogy el iöuén le telepedgyenec, az puſita helyeknec völgyeiben, kö ſiiklaknac haſadékiban, minden töuiſſes között, és mindẽ ió gjümölts termö fákközött.

20 Az idöben el borotuallya az WR ez bérlett borotuáual, az vizentúl való Aſſyriabéli király által, az fönec és az lábnac ſiörit, ſ ańac felötte az ſakáltis meg eméliti.

21 Es léſſen az napon, hogy az ki tart eg feiös tehenet, és két juhot g

22 Léſſen ez, mondoc: hogy az téinec bęuſége miatt vaiat egyéc; Mert vaiat és męzet ehetic, valaki meg marandand ez földön.

23 Ezis léſſen az idöben, hogy az melly helyen vadnac ezer ſiölö töc, mellyec ezer Sicluſt érténec vólna, azt az helyet az töuis, és gaz vegye fel.

24 Nilackal és kęz ſuel meñyen oda az ember, miuel hogy az töuis és gaz vötte fel az egéſi földet.

25 Azokat pedig az hegyeket, mellye-

b: Az az, A Syriabe l kiralna. Damaſcusnak, az Ephraim kiralyanac Samariaual meg kell elegedniec, Ieruſalemhöz ſemmi közöc nem leſſen. Nem leſſen Ieruſalem vagy Syrianac vagy Ephraim vára ſinac feie.

c Tudni ſielic az Iſten vagy az ö Annya az Iſten az Prophéta altal tött kegyelmes igeretit az Iuda orſſaganac megmaradáſa felöl, meg erösíti az Meſſiaſ ſzöl valo igeretsel Miuel hogy az Iſten nec minden igeretit erösſec az Chriſtusban.

Ez bry. Kiuölkül az I tennec kęſzſzeſſeget meg ſem gondolhattyuc.

d: Az 15. es 16 verſet. Niemellyec az Emmanuelröl magyarazzac. Mintha azt mondana az Prophéta, ebizonyara bizony ember leſſen az Emmanuel eyre Niemellyec pedig a Prophéta gyermekeröl magyarazzak, mellyet az Prophéta az Iſten parantſolattyából az kirally eleibe kiviſzen. v. 3. Mintha azt mondana Iollehet e, en gyermekemnec noraſagot ſzenued, mind az altal vaiat és mézet éſsic hogy meg tudgya valaſztani azt rot az gonoſztól. Az 23. Nem fojtatic meg az kiralyoktól az ö taplalaſſara valo eledel tól, hanem ſel neuelkedic ember karaſsagukban azt mondom hogy mineс elötte fel neuelkedne es gyermekem, annac elötte mind a két kiraly el veſz.

f: Legyeknec neuezi az Ægyptumbelieket az ö pihaſagokert, erötlenſegekert es vadokſagokert az Aſſyriabeliek pedig darasſokat neuezi az ö kegyetlenſegekert. Mert mikeppen arsalmasbes kegyetlenb az darasſ, legyenel a, onképpen az Aſſyriabeliec az Ægyptumbeliekuel.

f: Fönec es labnac neuezi az földö es alſorendet valokat.

g: Jelenti egyſzer az embereknec neues voltokat hogy az kinec egy tehene leſſen, annac ſiralmas allapotban es ſzükſeget ſzenued.

mellyeket kapálni kellett vólna, (de nem kapáltac) az tövis és gaz nem véſſi fel, hanem barmoknac való hely léſſen, és hogy az iuhoc azt tapoduán azon legelteſſenec.

VIII. Réſz.

Megis az Prophéta nállyan valo ielenſégnec, tudni illic az ő fiának neuének általa, megmondgya az Syria és Izrael orſzagnac romlaſokat. De hogy az Achaz és az ő népét ne higgyec magokat, meg fényegeti őketis az Aſsyriabéli királlyal, miuel hogy az Iſtennec igéretihöz nem tamaſkodnac, és az ő királlyokat à kőſſég meg vetőtte, holott mind az által azt mondgya hogy nem megyen miuenéstől veghöz az Aſsyriabéliec tanatſa. Az után inti Iſten az Prophétat, hogy az népnec bűneiben ne légyen részes, es azoknac haromnagy bűnöket mondgyà meg, pártolkodaſokat, magoc meg keménitéſtet Iſten ellen, es őrdöggel valo bimbózaſokat, mellyekért iſmét fényegeti őket.

1 ES monda nékem az WR: Végy magadnac egy nagj leuelet, és ird arra közönſéges böttückel, [a] Sieſs az duláſra, ſieſs az prędára.

2 Annakokaért vőc mellém hiw tanubizonſágokat, az Vrias pap pot és az Zachariáſt az Ieberechiáſnac fiát.

Az beſzélő benigy vagyon. MAHERSCHALAL CHASCHBAZ. Igy akarta Iſten hogy neueze Eſaias az ő magzattyat az Syria és Izrael orſzaganac romlaſanac bizonſagára, &c.

3 (Mert mikor bę mentem vólna az Prophéta aſsſonyhoz, fogadott vala és ſiült vala fiát,) és monda az WR énnékem, neuezed ennec neuét Sieſs az duláſra, ſieſs az prędára.

4 Mert mielec előtte ez gyermec ezt tudná mondani: Edes atyám édes Anyám, el viſi az Damaſcusnac gazdagſágát, és az Samariánac prędáját az Aſsyriabéli királnac ſiolgáia.

5 Iſmét ſióla nékem az WR, monduán:

6 Miuel hogy meg vtálta ez népà Síloe patakánac laſſan folyó vizét, és az Reſinnec és az Remalia fiának birodalmat kéuánnyác.

Az Siloenec laſſan folyó vizen értis az Iudanac alazatos es erőtlen kiralſyat, mint ha azt mondana, meg vtaltatoc az Iudanac alazatos erőtlen kiralſyat.

7 Annakokaért imé az WR azt miueli, hogy ezec ellen iöijön amaz erős és ſieles folyó víz, az Aſsyriánac királlya, és minden ő hatalma, mellj minden ő folyáſinac és partyainac felőtte folyuán.

8 Az egéſi Iudátel follya, és meg áraduán által mégyen rayta, és mind torkig ér, és annac elterjeſitett ſiárnai el lépic az te földednec ſęleſſégét ő Emmanuel. [b]

9 [c] Társalkodgyatoc egy benépec, de meg rontattoc: vegyetec füleitekbe kic meſsſe földön lak toc, készülljetec de meg rontattoc, készülletec de meg rontattoc.

10 Tanáczkozzatoc de haſontalan léſſen, ſóllyatoc beſzéllyetec de nem mégyen véghöz, mert Iſten vagyon mi vélünc.

11 [d] Mert igy ſióla nékem az WR kezemet foguán, és ikoron tanitana engemet, hogy ez népnec vtán ne iárnéc, ezt monduán:

12 Ingyen ſe emlitſétec ti az pártolkodáſt, miképpen ez nép minden dologban-örül az pártolkodáſnac: Es ne féllyetec ezeknec félelmec ſierint: Ingyen ſe mondgyátoc hogy röttegni kellyen.

13 Az WR at az Seregeknec Wrát ſientellyétec, ő tőle féllyetec, és őtet röttegiétec.

14 Es ős ſienteléſtekre léſſen tinéktec: Az Izraelnec pedig két házának ütközetnec és botránkozáſnac köue gyanánt léſſen, [e] az Ierusalem

b. Emmanuel földénec neuezi az Iuda Jódet vagy ſzaſzal, ſmaragokért mint ha azt mondana Noha az Iuda orſzagot igen megyen arra az Aſsyriabeli kiraſtól, mind azáltal a Meſsiaſnak időben az Iuda nemzetjegéből ez tenéhed Meſsiaſnak Iſaias kirodalmaſ léſzen Iudaban.

c. Az Prophéta bátnec általa fél emberre kedven, magát es az népet vigaſztalya azellen ſegitsec tanaczoc ellen nehogy ő nékik azoknac igyekezetében ėſsen.

d. Értelme ez, az iſten nékem azt monda hogy az kőſſéget ne kőſſem, es az ő ſzent megnevezéſhez nehogy oly ſzin alatt az Syriaſ Prophétának, es ellene partot ne kéſſ ſünc, hanem az iſtenre vęſſe az ſzemeit.

Luc 21. Rom 9. 1 Pet. 2.

az Chriſtuſnac örőc Iſtenſége felől: mert à kit itt Eſaias Iehouahnac és Seregec Iſtenének hitte, azt Euangeliſtáinc és ſzent Pal Chriſtuſnac mondgya, es ezekes, az Chriſtuſtol magyarazzác

tusálemnec lakosinac pedig tőör és háló gyanánt.

15 Mellybe sokan meg ütközнec, és el esuén meg romolnac, és meg hálóltatuán meg fogattatnac.

16 f Kösd bę ezt az tanubizonságtételt: és petsételd bę az tőrvént az én tanituánim között.

17 Annac okaért várom én az Wrat, ki el rőjtötte az ő ortzáiát Jácob házától; és várom ötet.

18 Imhól vagyoc én, és az én tanituánim, kiket adott énnékem az WR telül és czudául Izraelben: az Sion hegyén lakozó Wrtúl az Seregeknec Wrától (vagyon ez.)

19 g Hogy ha pedig azt mondgyác tinéktec, tudakozzatoc az nézőktől és az ıőuendő mondóktól, kic surrogun fiólnac, (ti nec engedgyetec.) Mert auagy nem az ő Istenétől kérdé minden nemzetség tanáczot? auagy az élőc felől a hóltaktúl kellé tudakozni.

20 Az tőruényre és annac tanításra halgassatoc: Valaki nem sóland annac beszéde sierint, nem lésien annac világossága.

21 h Annakokaért ez földet által iárja az meg nyomorodott és éhezett Izraelita, és mikor az éhségnec miatta búsul, átkozza az ő kerállyát és az Istent, hogy ha oda fel nézis (nem lésien segitsége.)

22 Ha az földre nézis: miuel hogy mindenött nyomorúság, homály osság, setétség és keserűség vötte környül ötet.

h. Azoknac büntetéseknek okát sóla kic Istentől el fordulnak és az ő tudomanyától, egyebeknec Istentől el akarnac szakasztani.

f: Értelme ez: Isten szól az Prophétának. és inti őket hogy ez ő tisztben bátran ne állyon, hanem abban szorgalmatos légyen, mert noha sokan lésznec kic az ő tanitásának nem engednec, mind az által vadnac ollyac kiknél kedues az ő tanitása. Ezt haluán az Prophéta azt mondgya hogy noha Isten az népnec nagy részét meg vetette mind az által ő meg nem bontandgyia benne vart az Wrat, békeséges lésien. és tisztben el ír őt ezt mondgya hogy ha senki nem vólnatt, ki az Isten mellet fel állaná, mind az által ő az ő tanituánimual kiket Isten nékiadot és szent lelkével meg világosított, fel áll &c.

g: Inti az hiueket kiket ő tanituánimnac neuezze, hogy az igaz Isten mellől semmiképpen ne állyanac. és ne hatollyanac idegen Istenec mellé akar mint szorgalmazтassanac.

IX. Rész.

Vigasztallya az Prophéta ez Caputban az hiueket a kőuetkőzendő háborságoc ellen, hogy valami módon azokba kétségbe ne essénec. Ezzel vigasztallya pedig, hogy az ő nyomorúságoc nem lésen ollyan mint az Izrael országának élieké, kiket az Salmanazar ő rőcke valo rabságra vitt vala. Másodsor vigasztallya az Istennec io vóltaual, hogy az régen igért Messiást el bocsátaná, ki az ő népének őrőcké állandó békeséget adna. Annac vránnà ismét az Izraelnec nemzetségét keménу fenyegetéssel fenyegeti.

1 MInd az által nem lésien, az i nyomoruság sierint melly ő rayta elécz ackor mikor elősőr czac könnyen illeté az ellenség az Zabulonnac és Nephtalinnac földét: sem úgy mint vtólsór, mikor meg nehezitéc az néppel tellyes Galileát az tenger nec útán Iordánon túl.

i Tudni illic, az Iuda országának nyomorúsága. 2. Reg: 14. & 17.

2 Az nép melly setétségben iár, lát nagy világosságot; és az kic az halálnac árnyékának tartományában ülnec, azoknac világosság támad.

3 Mikor ezt à népet meg sokasitod valais, mind az által állandó örömet nékiec nem adsi vala, hanem àcképpen örültenec te előtted mint az aratóc az aratáfnac ideién, mikor örültec az ellenségnec prédáiát osztuán.

Tremellius: Az az, mikor az te népednek valami toual meg áldottadis, állandó örömet nékic nem adtal, es ha örömöc vóltis ához nagy faradsággal es verrel tudtatoc, mint az aratóc nagy munkaual iutnac az gabonahoz az aratáskor, &c.

4 Mikor az ő terhes igáiát, és az ő hátának vesősieiét, és az ötet nyomorgatónac páltzáiát meg rontottad, mint az Madianitáknac napián.

* Iudic. 7.

5 Mikor mind egéß tábor, és az egy másra támadott sokaság, és minden vérbe förtősitetett öltözet, nagy hirtelen úgy mint meg égett, és lőtt à tüznec eledele.

6 De

CHRISTVS

6 De minékünc egy gyermec
ſüllettetic, és fiu adattatic minekünc, kinec az ő vállán léſien fe-
[a] Tudni illic az Wr iedelemſég, kinec neuét neuezi
czodálatoſnac, tanátſoſnac, erős
hatalmas Iſtennec, öröcké való-
ſágnac attyának, békeſégnec feie-
delmének.

7 Annac feiedelemſégének és
békeſégének nem léſ en vége, az
Luc 1. Dáuid ſiékiben és az ő orſiágá-
ban ül, hogy meg erősitſe azt i-
téletben és igaſságban, ez időtül
fogua mind öröcké. Az Seregek-
nec Wránac buzgo ſzerelme mi-
[a] Prophetál ueli ezt.

8 [a] Az ő beſiédét küldötte az
WR Iácobnac, és bę tellyeſedic
Izraelben.

[a] Itt Eſaias az Izrael orſzá-
ga ellen, prediczyet Iacobnac Ephraimnak nis neuez, mert ez ha-
rom mind'egy-
gyet teſzen.

9 Hogy venné eſiébe magát az
nép, Ephraim és Samariának la-
koſa, kic azt mondgyác az ő ke-
uélſégekben és fel fuualkodáſok-
ban.

10 Az téglából czinált alkotuá-
nyoc el romlottac, de faragott kő
uekből eppittünc: az fige fác ki
vagdaltattac, de Cedrus fákat ül-
tetünc helyébe.

11 De minec vtánna az Wr az
Reſin királion diadalmot ád az ő
ellenſéginec: az után az Izraelnec
ellenſégét egybe egyeliti.

12 Az Syriabélieket elöl, az Phi-
liſtæuſokat hátúl, hogy fel tátott
torockal el nyellyéc az Izraelt.
Mind ezeckelis pedig az ő haragja
nem múlic el, hanem az ő kar
ját fel húzuá tarttya.

13 Miuel hogy ez nép nem tért
meg az ötet meg verő Iſtenéhöz,
es az Wrat az Seregeknec Wrát
nem kereſtéc meg.

14 Es ki vágia az Wr Izraelből
az főt es az farkat, [b] az ágat és az
nádat egy napon.

[b] Az főn, az farkon, ágon es nádon erti az prophetá mind az felſ mind az alſó renden valokat, az kiket az királt feiedelmeket, Vrakat és az köz nepet-az hamis prophetákkal egyetemben-mint ő maga az prophetá meg magyarazza a köuetkezendő versben.

15 (Az vęnes tiſzteletes ember
az à fő: az prophéta pedig az ki
hazugſágot ſiól, az à farc.)

16 Miuel hogy ez népnec vezeri
hitetöc vóltac, és à kic azoktól
vezęröltettec, azokat el veſztettéc

17 Annac okaért az ő iffiainac
nem keduez az Wr, és az ő ár-
uán, özuegyin nem könyörül,
mert mindnyáián képmutatóc
és gonoſi téuöc, és mindeneknec
ſiáia gonoſságot ſiól. Mind ezec-
kelis nem múlic el az ő haragia,
hanem męgis fel húzua vagyon
az ő karia.

18 Mert az gonoſság fel geried
mint à tűz melly à töviſset es az
ſzeret meg emésſiti, és meg gyuit-
tya az ſiűrű erdönec fáit, annira
hogy fel mennyen annac pora az
füſtben.

19 Annac okaért az Wrnác az
Seregeknec Wránác haragia
miatt è földnec népe meg homá-
lyoſodic, és ez nép léſien az tűz-
nec vgy mint eledele, ſenki az ő
attiafián nem könyörül.

[c] Rettentés bünteteſſel ſe negeti Iſten az Izraelitá kat, tudni illic hogy mikeppen az ember kezdemia az ételtrakt, az onkeppen áknagy dühöſſegegel igy ehez nec egymaſnac romlá ſára.

20 Mert kapdos iob kęzre, de
vgyan meg ehezic, éſſic balkęz-
re, de vgyan nem elęgeſſic meg,
mindnyáián az ő karioknac hú-
ſát éſſic. [c]

21 Az Manaſſe (meg emésſiti) E-
phraimot, az Ephraim az Manaſ-
ſet, és mind ketten ezec az Iuda el
len léſinec. Mind ezeckelis nem

 múlic

múlic el az ő haragia, hanem mégis fel húzua léſſen az ő karia.

X. Réſz.

Elſőſőr ez Caputban fenyegeti az Prophéta az hamis cſoruen réuőket. Maſodſor iőuendőc mond az Aſsyriabeli királnac veſſődelmeről, miuelhogy nem az Iſtennec akaratya ſerint, hanem az ő maga akaratya ſerint tſelekednéc az pogany kiraly az népnec bűntetéſében, es hogy Iſten ellen faruat emeluén mindeneket az ő eretenec tulaydonnana. Harmadſor meg mondgya az Aſsyriabeli kiraly veſſedelmenec hiaſnat, melly ez léſen, hogy az nép Iſtenhőz tęrien. Vtolſor meg irta az prophęta az Aſsyriabeli királnac Iuda orſágara valo iőuetelinec vtat.

1 IAy az hamis Decretum ſierzőknec, és az kic irnac emberec nyomoritáſára való hamis ſententiákat.

2 Hogy az ſiegényeknec itéleteket el forditſác, és az én népemnec ſegéninec igaſságokat el ragadgyác, hogy az özuegiec legyenec ő prędáioc, és az árwákban ſákmánt veſſenec.

3 Vallyon mit mieltec az meg látogatáſnac és az meſſiűnnen reátoc iőuő puſititáſnac napián? kihőz folyamodnátoc ſegitſégért? Es vallyon holott tennétec le à ti gazdagſágtokat melly-be ditſekedtec?

4 Az én ſegitſégem nélkűl az meg kötöztetnél nyomorultab vólna, és az meg ölettetteknél alabb valóc lennénec. Mind ezeckelis nem múlnéc el az ő haragia, hanem mégis az ő keze fel húzna vólna.

5 Lay az Aſsyriabéli királnac az én haragomnac veſſſzenéne, jólleher az én búſúlásomnac pálczáia vagyon ő kezékben.

6 Es noha az képmutató nép ellen küldem őtet, és az melly nép ellen meg haragudtam az ellen parantſollyac néki, hogy prædállyon és ſákmánt tegyen azokba, és hogy azt el tapodgya mint az vtzán való ſárt.

7 Mert ő nem acképpen aléittya és az ő ſiue nem vgy gondollya, hanem, hogy az ő akarattya ſierint veſſeſſen, és mindeneſtől fogua ki gyomlállyon ſoc népeket.

8 Mert azt mondgya: Auagy az én fő ſiólgaim nem ollyanoké mint egy egy királyoc?

9 Auagy nem meg vöttemé Calno városát mint ſiinte Carchemiſt? auagy nem vgy meg győzte mé Chamath városát mint Arpadot? Auagy Samariát nem vgy meg vöttemé mint Damaſcuſt?

10 Miuelhogy az én kezemnec ereiéuel vöttem meg azoknac az báluányoknac orſágait, mellyeknec báluáni iobbac vólnac az Ieruſalembéliekneé és az Samariabéliekneé Iſteneknél.

11 Auagy nem czelekedhetemé vgy az Ieruſalembéliekkel és az ő báluányockal, mimódon tſelekőtté Samariáual és az ő báluánival?

12 De iőuendőbe minec vtánna el végezendi az Wr minden dólgát, az Sionnac és Ieruſálemnec hegyén meg látogatom az Aſsyriabéli (királnac) nagy akaró ſiuénec gyűmölcſéſér, és az ő felemelt ſiemeinec diczőſségét.

13 Miuelhogy azt mondotta: az én kezemnec ereie által miueltem ezeket, és az én böltſeſségem által, miuelhogy okoſsággal fel ékeſitet-

a Az az, heuelſégét, es én ellenem valo fel fuualkodáſat.

ékesítettem, azért vöttem el soc népeknec határit, azoknac kintsökben sákmánt vettettem, és mint erös hatalmas az lakosokat még aláztam.

14 Es az én hatalmasságom mint egy fészket, úgy találta soc nemzetségec gazdagságának fészkét, és mellyet könnyen el szedic az el hagyatott madar mondjakat, azonképpen az egész földnec népét én el takartam, és nem vólt senki ki tsac szárnyát mozditotta vólna, vagy száját meg nyitotta vólna, vagy czac mottzant vólnais.

15 Auagy ditsekedike az feiszie az ellen à ki azzal vág? auagy à fürész fel emelié magát az ellen à ki azzal fürészel? az veszsöt mikor forgattyác, auagy fel emelé magát azoc ellen à kic azt forgattyác? mikor az páltzát fel emelic, auagy nem faé az?

16 Annac okaert az WR, az Seregeknec Wra, botsát az ö köuérire; ösztöuerséget, és az ö ditsöségénec helién tüznec égéséhöz hasonló égés ég.

17 Mert az Izraelnec világossága lészen tüz helyén, és annac szente lészen láng helyett, melly meg gyuittya és megemészti az ö töuisseit és tsereit egy napon.

18 Es az ö erdeiénec és mezeiénec ékességét lelkétöl fogua testéig meg emésziti, és minec vtánna meg félemlic el futamodic, és búdoló lészen.

19 Az vtán az ö erdeiénec fáia kenes lészen, annira hogy egy kis gyermec fel irhatná azoknac számokat.

20 Es lészen az idöben, hogy többé az Izraelnec maradéka, és à ki meg marad az Iácob nemzetségéböl, nem támasikodic az ötet nyomorgatókhoz, hanemaz Wrhoz az Izraelnec megszentelö Istenéhöz támasikodgyéc valóba.

21 Az keués maradéc meg tér, az Iácob nemzetének maradékia az erös hatalmas Istenhöz.

22 (Mert ha az te néped az Izrael siám szerint anni leiendneis, mint az tengernec föuénye, mégis tsac az maradékia tér meg annac az Istenhöz) ki az ö igassága által, az ö öröktül fogua való el metzett akaratyát, mindenestöl ki árasittya.

23 Mert öröktül fogua el rendeltetett véget tselekeszic az Wr, az Seregeknec Wra, mind ez egész földön.

24 Annac okáért azt mondgya az WR à Seregeknec Wra: Ne félly én népem Sioñac lakosa az Assyriabeli királtól, Az ö veszszeiével megver tégedet, de az ö páltzáiát fel emeli te érötted, mint szinte Aegyptumban.

25 Mert még tsac egy kéues idö vagyon, és minec vtánna haragom rólad el múlic, az én haragomat ráioc ki ontom hogy megemésziteszenec.

26 Mert az Seregeknec Wra támaszt ez ellen ostort, mint az Madianitáknac le vágatásoknac idején az Horeb köszikláiánál, és a tenger mellett fel emelt páltzához hasonló páltzát, és el veszti ezeket

c Az nyomorusságoknac haszna, istenhöz való megtérés.

Rom. 9. d Bizonyitya az Prophéta az ö mondasát. Megtér Istenhöz az Iacob nepenec maradéka az maradékát, mondö mert noha száma, mint a tengernec homoka, mind az által szent az ö érössegének igassága, és ö reá nagy resszé à nepnec el vezti, hanec aharágnac senki el nem alhat mint az az viznec.

Az az, Megostoroz, de meg oltalmaz es megszabadit mint Ægyptumban.

Iud 7.

Exod 14.

h Vrnac ditsöségénec helienec mondgia Ierusalemnek, mellinec allattanagy birtelen megoszlástétéc az Senacherib tabora.

i Az az, keués lészen az ö népe.

zeket mint az Ægyptumbélieket.

27 És az időben el vétetic az ő terhe az te válladról, és az ő igája az te nyakadról, sőt mindenestől el roztatic az iga, az olajjal meg kent kirá yért.

28 e Aiathba iő Migronon által mégyen, Michmásnál rakia le az ő hadakozó terhes szerszámit.

29 Által mennec az réuen, Gebába tőrnec szállásra, Rama meg rémől, Saulnac Gibea városa el fút.

30 Gallimnac népe emeld fel az te szódat, hogy hallyác meg mind Lais városig, és hallya meg az nyavalyas Anathoth.

31 Az Madmena meg indúl, Gebimnec lakosi egybe gyűlnec.

32 Nob neuő városba mégyen à nap fen léuén, hogy ott meg állyon. Az ő kezét fel emeli az Sion hegye ellen, és à Ieruſálemnec halma ellen.

33 f Es imé ackor az Wr, az sereggeknec Wra, ki vagdallya az ágakat nagy erőuel, annira hogy az magaſságoſoc ki vágattatnac, és az fel magasitaltattac meg aláztatnac.

34 És az erdőnec sűrű ágait le vágia vaſsal, és az Libanuſnac magas fái az hatalmaſnac keze által el esnec.

e Megirià a Prophéta az Aſsyriabéli királynac vtat ànellyen el iő ne Ieruſalem ellen hogy az ő büneiből mődaſsanac nagyobb méltóſsága leune.

f Magyarázhatod ezt mind az ſidoknac mind az Aſsyriai király népének veſzedelmeről.

XI. Reſz.

Iőuendőt mond ez Caputban az Prophéta az Meſsiaſnac Ieſſe gyökeréből valo származaſáról, és el iőueléről, hogy illyen módon az Iſten fenyegetéſéről meg remült Sidokat meg vigaſztalna, hogy ott az Meſsias országnak lakoſinac termeſztetnek ſzép haſonlatoſságokat irja meg. Az vtan az Meſsiaſnac az Euangelium által valo fel magaſztalaſáról, az Pogány népeknec, és az Sidoknakis az Euangelium által valo hiuatalokról iőuendőt mond.

1 ES az Ieſsenec törſzökéből, egy ſzép veſſiő ſzál származic, és az ő gyökeréből egy virág ſzál neuekedic.

2 b Kin az Wrnac lelke meg nyugoſzic, böltseſségnec es értelemnec lelke, tanátsnac és hatalomnac lelke, tudománnac és Iſteni félelemnec lelke.

3 c Kinec az ő illatozáſa eggyűt léſzen az Iſteni félelemmel. Nem à ſzemnec látáſa ſzerint itél pedig és nem à fülnec halláſa ſzerint dorgál meg.

4 Hanem igaſsággban itéli meg az ſzegényeket, és igaſság ſzerint dorgállya az földnec alázatoſit, az földet meg veri az ő ſzájának veſſzeiével, és az ő aiakainac lelkével meg öli az hitetlent.

5 Es az ő derekának öuedzőie léſzen az igaſság, és az ő veſzéinec öueözője az álhatatoſság.

6 Es lakozic az farkas az bárány nyal d és az Pardus az ketske fiual, az boriu és az Oroſzlán kőlöc és az köuér barom eggyűt léſznec, és egy kis gyermec őrizi azokat.

7 Az feiős tehen és az Medue eggyűt legeltetnec, és azoknac fioc eggyütt fekűſznec, és az oroſzlán mint az ökör ſzalmát éſzic.

8 Es az tſetſz ſzopó gyermec az Aſpis kigyónac lyukában gyönyörködic, és az tſetſztől el válaſztatott gyermec az Baſiliſcuſnac lyukában nyuyttya az ő kezét.

9 Nem ártanac, és senkit el nem veſztenec az én egéſz ſzent hegyemen

a Az Ieſſe gyökeréből származott ſzármazott ſzármazott ember az Iſten Chriſtuſt, ki az Dauid nemzetſégéből és azokból ſzármazott emberſzerint, Roma kinec kirali birodalmanmar ackor minden nemtől el rontott vala.

b. Meg irja az prophetal az Iſtennec lelkenec böſzeges es minden mertekbéli valo aiandekit az Chriſtus Ieſſusban mellynec altala böſz, értelem tanátſos hatalmas tudos, ſzentſéges igazitó, es az hiueknec lelkekben hatalmaſon tſelekedő lennec, tgc altal.

c Az az nem vélekedes emberi modal ſzerint tudakozic, hanem kemenſzeges ítélette megy en minden dolgokra vegere. Az ő ſzajanak pedig lelkenek erei az ő hatalmaſzauit.

d Az az minden hatalmaſoc kegetlenec kiirtoia az Chriſtuſnac hatalma altal az Anyaſzent egyhazanac tar a fogaba huatatnac, es à mintha egbe kötetnen

biueckel olly békeſzegeſſen es olly ſzeretettel laknac gice volnanac, az egy hiuec es ſzeretetnec altala egy

men, mert tellyes léſien ez föld az WRnac tudományáual, mint az tenger bé búritotta ez földet.

10 És léſien az időben hogy a-hoz, à ki az Ieſſe gyökeréből ſoc népeknec záſlóioc léſien, az pogán népekis gyüllyenec, és az ő nyugalma dicſöſſéges légyen.

11 És léſien az időben, hogy az WR máſodſior veſſe ai ő kezét az ő népének maradékának meg kereſéſére, az mellytudni illic meg maradott Aſſyriatól, Ægyptuſtól Parthiatól, Sieretſen orſſágtól, és az Elamitáktól, Chaldeatól, Hamattól, és az tengernec ſigetitül.

12 És az pogányoc között záſlót emeluén egybe gyüytſe az el ſieledett Izraelitákat, és az Iudánac ide touá ſiakadozott tagait, egybe kereſſe az földnec ſiegeletiről.

13 És az Ephraimnac irigyſégét el véuén, és az Iudánac ellenſégit el veſztuén, az Ephraim ne irégykedgyéc az Iudára, és az Iudais ne tſelekedgyéc vgy, mint ellenſég az Ephraim ellen.

14 Hanem egyenlő akaratból hátokon legyenec napnyugat felé az Philiſtęuſoknac, és az napkeleti népekben éggyütt veſſenec ſákmáńt, az Edomitákra és Moabitákra támadgyanac, és az Ammonitác engedgyenec nékiec.

15 És az WR meg ſiáraztya az Ægyptum tengerénec kebelétis, és az ő kezét fel emeli à (Nilus) folyó víz ellenis, erős ſiáraztó ſiełnec általa, és à nagy folyó vizet hęt réſire ſiakaſittya, és azt miueli hogy ſarus lábbal menyen által azokon az ő népe.

16 És léſien vta az ő népének maradékának, melly meg maradott az Aſſyriabéliektől, az mint vólt az Izraelnec mikor ki iött Ægyptumnac földéből.

XII. Reſz.

Minec vtanna az Prophęta iśuendőt mondott volna az Aſſyriabéli kiralnac veſſedelmeről, az Meſſiasnac el iśuetelről, az pogan nepeknec hiuatalokrol es az maradec Sidoknac meg fordiraſokrol. Itt immar arrúl valo beſzedet hala adaſſal rekeſztbe.

1 ANnac okaért azt mondod az időben: Hálákot adoc néked WRam, mert meg haragudtál vólt én reám, de el fordúlt az te haragod, és meg vigaſitaltál engemet.

2 Imé az erős Iſten én ſiabaditóm, bizom és nem felec, mert nékem erőſſégem és ęnekem az WRr Iſten, ki énnékem ſiabaditóm vólt.

3 Es merîtetec vizeket nagy örömmel az ſiabaditónac kútfeiéből.

4 Es azt mondgyátoc ackor: Adgyatoc hálát az Iſtennec, magaſitallyátoc az ő neuét, hirdeſſétec minden népec között az ő tſelekedetit, mondgyátoc hogy nagy az ő neue.

5 Mondgyátoc éneket az Iſtennec, mert nagy dólgokat tſelekedett, adgyátoc tudtára ezt mind az egéſi földnec.

6 Emeld fel az te ſiódat, és énekelly Sionnac lakoſa. Mert nagy te közted az Izraelnec ſient Iſtene.

e: S, el à pogan nepeknec hiuatalokrol. kiket mond az prophęta hogy az Iſten egy be gyűt Eegy a'lo minden nemzetſegec kő-ől az Euangeliúnac prędikallaſa altal, hogy egy zaſlora tudnillic az Chriſtuſra menjenec, és egyen ő akaratjatal rontaſac az ördög orſſágát.

f. Az I, lęnya galman ertı az Annyaſſent egy hazat, mellybe Iſten lakic, Pſal 132.

g Tudni illic mint előſſer, mikor őket Ægyp ambol meg ſabadita.

a: Az ſabaditonac kutfeien ertı vagy az Euangeliumnac tudomanát, vagy az Ieſus Chriſtuſt ő magát kibe vadnac az Iſtennec tudomanának és bölſeſegenec kintaſei Colo' 2. Es kiben bitonec altala az Iſtennec minden iauait mi enkė teſſėc.

XIII. Rész.

Ez Caputban az Prophéta tíuendőt mond az Babyloniai birodalomnac romlásaról, az hiueknec vigaztalásokért. Elsőbr pedig az Mediabélieket az Prophéta fel indítya es hadra kénferti az Babylonia ellen: Masodfor meg iria az Babyloniabelieknec nyomorusagok t, mellyeket kellene fenuedniec, és az ő romlásoc vtan mczoda kőuetkőzic ő reajoc.

1 AZ Babylonia ellen való terhes iőuendő mondás, mellyet látott Esaiás az Amosnac fia.

2 Emellyetec zászlót az magas hegyen, Sióllyatoc fel emelt szóual nékiec, kezeteckel intsétec nékiec hogy mennyenec bę az (Babyloniai) feiedelemnec kapuin.

3 En parantsoltam az én tűlem válasitott vitęzimnec, és az én erősitmet hijttam, az én haragomnac véghőz vitelére, kic az én dicsőssęgemnec örűlnec.

4 Soc népeknec siauokhőz hasonló sokaságnac siaua hallattatic az hegyeken, soc orszagokból őssue gyűlt pogán népeknec siauoc hallattatic, à seregeknec Istene munstrállya az ő hadra való seregét.

5 Eliőnec messsie földről, az ęgeknec vtólsó részéről, az Isten és az ő haragiának ezkőzei, az (Babyloniabélieknec) egész földnec el rontására.

6 Orditsatoc, mert közel vagyon az Istennec napia, mellyen az Mindenhatótúl pusititás kőuetkőzic.

7 Annac okáért minden kezec megerőtlenűlnec, és az embereknec sziuőc el oluad.

8 Es meg rémülnec, nagy kinoc és faydalmac környekőzic meg őket, faydalmat szenuednec mint az gyermec szülő asszioni állatoc, kiki az ő felebarátyán álmélkodic, miuelhogy az ő orczáioc meg szégyenűltec.

9 Imé az Istennec napia el iű, kegyetlen búsúlással, és fel geriedett haraggal, hogy ez földet el pusititsa, és annac bűnősit el vesszesse.

10 Mert az ęgeknec csillaginac, és az bokros csillagoknac világosságoc nem fénlic, az fel támadott nap homályos lésien, az hóldnakis világa fęnyes nem lésien.

11 Es meg büntetem az földnec gonossagát, és az gonosioknac hamisságokat, és azst miuelem hogy az keuélyeknec keuélségec meg szűnnic, és az kegyetlenecknec keuélségeket meg alázom.

12 Azt miuelem hogy dragább légyen az ember (az ellenség előt) az tisita arańnál, amaz Ophirból hozott szép arańnális. *a*

13 Annac okaért az ęgeket meg indítom, az földis az ő helyéből meg indúl, az Seregec Istenének búsúlása miatt, az melly napon fel geried az ő haragia.

14 Es ollyanoc lésznec (az Babyloniabéliec) mint az futó őz, és mint az pásztornélkűl való iuh, kiki az ő népe közzé mégyen, és kiki az ő földébe szalad.

15 Valaki ott találtatic által veretic, és az ő mellettec való bęrlett vitęzec, fegyuer miatt el húllanac.

16 Es

a 12 Azt az, Azt miuelem hogy az ellenség ne kapion az aranyon hanem az emberen.

16 Es az ő kis gyermeki, az ő ſiemec előtt, az földhöz verettetnec azoknac házoc el ſákmányoltatnac, és az ő feleſégec meg ſieplőſitetnec.

17 Imé én fel támaſztom ezec ellen az Mediabéliceket, kic előtt az ezüſtnec ſemmi böczületi nem lé ſien, és az aranyban nem gyönyörködnec.

18 Hanem az ő kęz ſueckel az gyermekeket által löuöldöznec, és az aſſioni állatnac méhénec gyümölcſén nem könyörülnec, és az kis gyermekeknec nem keduez nec.

19 Es az Babylon, melly ſoc orſiágoknac ékeſsége vólt, az Chaldęuſoknac pedig ſiépſégec és ditſekődéſec vólt, haſonlatos képpen el puſtúl mint az Sodoma és az Gomorra.

20 Nem ůlic meg azt ſoha, és ſoha ſemmi időben nem lakiác, nem vonſiác ott fel ſátorokat az Arabiabéliec, és az páſztoroc ott nem legeltetic az ő barmokat.

21 Hanem laknac ott vadac, és annac házait ártalmas állatoc töltic bę, lakoznac ott báglyoc, és vad emberec ſiögdöſnec ott.

22 Az erdei maczkác kiáltanac az ő el puſztitatott palotaiában, és az ő gyönyörűſéges házaiban az ſárkányoc, közel vagyon pedig az ő (romlásának) ideie, és az ő napiaimeſziſére nem halladnac.

XIIII. *Réſz.*

Meg mondgya az Prophéta ez Caputban es löſer az okarsmtére akaria Iſten az Babilonia birodalmat el rontani, tudni illic hogy az ő népe meg ſabadullyon, Maſodſor iſmét az Babilontat birodalomnac romlaſáról prophetál, és az ſidoknac ir gyalazatos éneknec formaiat, mellyel czufolyac az Babiloniat keuely és kegyetlen kiralt az ő romlaſának napiain, holott iſmét az Iſtennec az Babyloniabeliec ellen való kemeny itteleiről fol. hogy tudniſ lic tiſztęſſeges temetéſtől meg fózatnac es maradekoks ki gyomlaltatnac, hogy ſoha meg ne gyarapodgyana, vtolſor á Phi iſtęuſoknac birodalmoknac romlatarol Propheral. kic olyan ellenſegi valanac az ſidoknac mint az Babilontabeliec.

1 MErt könyörül az Iſten Jácobon, és az Izraelitákat iſmét válaſztya, hogy azokat az ő földekbe viſſiá vigie. Es ioueué nyec adgyác magokat ő hozzájoc, és ragaſikodnac az Iácob házához, a

2 Mert az népeket hozzáioc kaptſollyác, és azokat az ő lakó helyekbe viſſic, és azokat birni fogiác az Izraelitác az Iſtennec földén, hogy azoc nékiec ſiólgác és ſiólgáló leányoc legyenec, és az kiknec ők foglyai vóltac, azoc léſſinec ő foglyoc, és wralkodnac azokon az kic őket nyomorgattác.

3 Es az melly napon, az Iſten te néked nyugodalmat adand az te fáradſágodtól, nyomoruſágodtól, és amaz kemény ſiolgálatodtól, mellyel ſiolgáltattac téged, c

4 Ackor illyen tſufoló közbe ſiédet ſiólaſi az Babyloniai királról, b és ezt mondod: Mimódon romla el az ſáttzoltató, és mint veſte el az aranynac kéuánóia.

5 El törte Iſten az gonoſioknac páltzáiokat, és az wralkodóknac veſſiſieteket.

6 Ki az népeket az ő haragiá

a Az ſiſſi ce pu na vio jo nerſetől függ ez Caputnac kezdeti.

a Az pogán népeknec biſ ſzſzelekről, all on való bizonſág.

b Az Prophéta eneke ſ. a ſidoknac, mellyel tſufolyac az Babiloniac birodalmanac romlaſſa, mellyben meg mon gyz elöſzer az Babilonianac romlaſſát az Iſten haragos mutt.

b Azt akaria mondani hogy ſoha nem leſzen olyan nagy potentas gazdag es nieltoſagos város, mint annac előtte vott.

ban ſiüntelen ſanyargattya vala, ki az pogán népeken nagy dühöſſéggel wralkodic vala, és az nyomorgatókat nem tiltotta meg az nyomorgatáſtól.

7 Nyúgoſſic és tſendeſſ az egéſſ föld, és nagy örömmel éneket mondanac.

c: A't mondgya hogy mind az okta lan állatoc es az halotta kis ſiſakos fogiat a' Babylonnac keuély kiralnac romlaſat.

8 cSöt az legenye fákis öruendeznec te raytad, és az Libanus erdönec Cedruſi, (ezt monduán:) mi vlta te el veſtél, ſenki nem iött mi reánc, ki minket ki vagdalna.

9 Az koporſókis az föld alatt meg indúltac te érötted, hogy te néked elödbe mennyenec, fel támaſittyác te néked az halottakat, az földnec feiedelmit, az pogányoknac minden királit fel költic az ö ſiékekből.

10 Kic mindnyáián téged meg ſólituán ezt mondgyác: teis erötlenné lettélé mint mi? mi hozzánc haſonlatos lettélé.

11 Az te keuélſséged az koporſóra iutott, mind az te vigaſág téuö ſierſiámiddal egyetemben, az te ágyad féreg léſſen, lepledis féreg léſſen.

12 Mimódon eſtél alá az egröl te Lucifer haynalnac fia? az földhöz verettél te, ki ſoc nemzetſégeket erötelenné töttél vala.

d: Azſyon be gyet érti az gyülekezetnec hegyén, miuel hogy ott vala az Templum, mellybe ſokſtac vala gyülni az fiadoc.

13 Te pedig azt mondod vala az te ſiiuedben: Az menybe mégyec fel, az erös Iſtennec tſillaginac felötte helheztetem az én ſiékemet, és ülec az gyüleközetnec hegyénec éſiac felöl való óldalára. d

14 Az magas felhöknec felibe hágoc, és haſonlatos léſſec az magaſſágos Iſtenhöz.

15 De az koporſóba vetettél, az temetéſre való veremnec ſiélire.

16 Az kic téged látnac, reád függeſſtic ſiemeket, reád figyelmeznec (és ezt mondgyác:) Ezé amaz férfiu az egéſi földnec hábor gatóia, ki minden orſiágokat meg ront vala.

17 Ki az földnec kerekſégét ollyanná törte minémö az puzta, és annac városit ronttya vala, és az ö foglyainac nem nyitotta meg az tömlötzöt?

18 Az pogány királyoc valamenyén vadnac, tiſiteſſegeſen fekeſſnec az ö koporſóiokban.

e: Meg mondgya az prophétaminémö kemeny ſtet'et leſſen Iſtennec az meg romlott Babylonabeli kiralyokon hogy tudni illic azt tiſtetſsegeſ temeteſtöl meg foſztatnac, es hogy az ö maradékokat le vagattatnac hogy ſoha fel ne gyarapodgyanac.

19 eTe pedig ki vettettél az te koporſódból, mint valami vtálatos tſemete, mint az meg öletett embereknec ruháioc, kic fegyuerrel verettettec által, mellyec az verembe vettetnec, vagy mint az meg tapodtatott hólt teſt.

20 Nem temettetel te el vgy mint azoc, mert az te földedet el veſitetted, az te népedet meg ölted: Az gonoſſoknac maguoc nem léſſen ſoha emlekezetbe

21 Kéſiitſetec öldökléſt az ö fiainakis, az ö attyoknac gonoſſágáért, hogy fel ne gyarapodgyanac és ne biriác ez földet örökſégül, és ne töltſéc bé ez földet erös városockal.

22 Es fel kelec ö ellenec, azt mondgya az ſeregnec Wra, és el veſitem az Babylonnac neuétis, az maradékokat az fiackal és vnokáckal.

nokáckal egybe, azt mondgya az WR.

23 Es adom azt örökségül birni az sül disnóknac, és tészem asit ál lótóknac helyéué, és meg seprem azt puszttitó seprõuel, azt mondgya az seregeknec WRa.

f Azt mondgya az Prophéta hogy minden változásnékül az Istennec tanácsa es végezése az keuély és hegyetlen Babilonnac királyoknac rom'asokrol veghöz mégyen: Mintha azt mondana: hatar ne higgyetec nékem azután ha vgy nem lésben De azt az Prophéta nem mongya ki harom felbe szakasztya, hogy meg tanúsítson minket arra hogy a'csaknem sel merteklethetésen elyünc,

24 S't megeskût az Seregeknec WRa, ezt monduán: Ha vgy nem lésien az mint gondoltam, és ha vgy nem mégyen véghöz, az mint én el végeztem. f

25 Hogy meg rontsam az Assyriabéli királt az én földemen, és meg tapodgyam õtet az én hegyeimen, hogy annac igáia el vétessék az én népemrõl, és annac terhetõl meg menekedgyék ezeknec válloc.

26 Ez az tanács, mellyet végezett Isten az egész föld felöl, és ez amaz fel húzott kez mind ez pogányoc ellen.

27 Mert az Seregeknec WRa végezte, és kiczoda tészi azt erõtlenne? és az õ fel emelt kezét kiczoda fordíthattya el?

28 Az melly esztendõben meg hólt Achaz király, ackor vólt ez terhes iõuendõ mondás.

29 g Ne õruendezz te Philisteusoknac egész országa, hogy annac veszszeie meg romlott az ki tégedet vér vala. Mert az kigyónac maguából Basiliscus származic, h és annac magua lészen tüzes szárnyas sárkány.

g Az Philistusoc birdalásaiknac romlásaról való Prophetia, kit szinte olyan el csalfegi vóltac az sidóknac, mint az Babyloniabeliec.

h Az az Vzias királynac nem'etségébõl ki nteket meg mart vala tamad Basiliscus, tud ni illic az Ezechias ki sockal inkab meg'marta vala õket.

30 Az után legelnek az szegényeknec elsõ szülöttei, és az szükölködõc bátorsággal nyúgosznac, minec vtánna éhséggel meg ölendem az te gyökeredet, és az te maradékidat meg ölendi.

31 Ordits kapu, kiálts város, el romlottál te Philistea mindenestül fogua. Mert eszac felöl jõ füst, és senki az hadba menésre rendeltetett napon, otthon el nem marad.

32 Es mit felelnec ackor az pogany népeknec köueti? ezt: hogy az Isten fundálta az Siont: hogy az õ népénec szegéni ahoz folyamodgyanac.

XV. *Rész.*

Jõuendõt mond az Prophéta az Moabitaknac nagy vesedelmekrõl, és keserûséges sirasokról és iaygatasokról; Mert noha az Moabitakis az Abraham vérébõl valoc valánac, mind az által az Izraelitáknac ellenlegi valánac, es az igaz Istenitiszteletrõl el fakadúan, az Chamoz fõbaluánt imádgyác vala. 3. Regum 11.

1 AZ Moabitác felöl való terhes prophétálás. Egy éjjel el pusztúl az Moabitáknac Ar neuõ városoc, és ki vágattatic. Az Moabitáknac Kir neuõ városokis egy éjjel el pusztúltatic és ki vágattatic.

2 Fel mennec (az Moabitác) Baythba, és Dibonba magas templomokban nagy sirással. Nebo és Medeba városon iaygatnac az Moabitác, mindeneknec feieken kopasság lésien, és siakállokat el nijric.

3 Az õ vtzáin gyásí ruhába öltözuén iárnac, az õ házoknac felsõ réséin és az vtzákon kiki iaygat, és keseruesen sir.

4 Ackor fel kiált az Hesbon és Elealeh város, annira hogy az õ kiáltásoc meg halattatsék mind

Luhás

Iahas városig. Annac okaért az Moabnac erős vitézijs kiáltanac, és az ő siue meg félemlic.

5 Az én siuem kiálttya az Moabitákat, és annac vég várait, mind Zoar városig, mint egy három esitendős tinó: mert az Luhithnac hágóián nagy siráſſal mennec fel, és az Horonaimnac útán, az ő romláſokat keserűſéggel siaygattyác.

a: vagy: meg hęſeredic.

6 Mert à Nimra városbélieknec vizec el fogy, annac okaért el siárad az páſit, el fogy az fű, és semmi zöldellő nem léſien.

7 Annac okaért kiki az ő gazdagſ[illegible]gát, és az ő ioſtágát marháját, az füz fáknac patakia mellé hordgya.

8 Mert az kiáltás el kerüli mind az Moáb tartományának határát; és mind Eglaimig és Beer Elimig, hallattatic az ő iaygatáſa.

9 Mert az Dimonnac vizei bętelnec vértel, mikor én meg neuelem az Dimonnac vizeit (az Moabitáknac,) véreckel à kic pedig az Moabitác közzül el sialadnac, boczátoc azokra oroſlánt, azonképpen à földnec maradékira.

XVI *Réſi.*

Az Prophéta meg mondgya ez Capurnac kezdetiben, hogy ezac hiábán igyekeznec az Moabitác imár az Iſtent aldozatokkal engeztelni, miuel hogy meg nem tęrtec akkor, mikor az pœnitentiának ideie vólt. Maſodſor iſmét fenyegeri őket veſedelemmel, az Izraelitakhóz valo embertelenſegekert, es kegyetlenſegekert es nagy keuelſegekert. Hogy pedig az ő iſtenđő mondaſának nagyob meltoſaga legyen, bizonyos ideiczis meg mondgya romlaſokra.

a: Mintha azt mondaná: el mult az pœnitentiának ideie, azert hiába hà decrecz szmmar Iruſalembe áldozatra vadoſ, barányokkar.

1 KÜldgyetec bárányt, à aföld Knec WRánac (engeſztelésére) az puſztának kősziklárából az Sion leányának hegyére.

b: Az Moabitac veſedelmenec eggyic oka ez volt, hogy nyomorusagnac idején embertelenec és kegyetlenec voltac az Izraelitakhoz.

2 Mert mint az fęſiekből ki üzetett búdoſó madár, ollyanoc léſinec az Moábnac leáni, mikor az Arnon vizén által kelnec.

3 b Tartſátot tanátſoc, tegyetec itéletet, ſerezz ollyan árnyékot dęlbe, az minęmő vagyon éjjel, és röyts el azokat kic (házárokból) ki üzettec, és az ki el ſialadott azoc kozzül, ne adgyad kęzbe.

4 Lakozzanac te nálad (béke-ſéggel,) az én népemnec futottai. Moáb te légy óltalom nékic az rabló ellen, mert vége léſien az nyomorgatónac, el fogy az kóborló, és el veſinec ez földről az az puſtitóc.

c: A: az: Meg morad az Iudaſnac birodalma vnoka ti azaltal tartoc hogy el veſ.

5 c Mert meg erősſitetic az Iſten kegyelméből az ő ſięki, mellyben üllyen igaſsággal az Dáuidnac ſatorában, ki itélő biró, itélętnec kőuetőié, és az igaſságra ſiető lé-ſien.

d: Maſodic oka az Moab romlaſanac az keuelseg.

6 d Hallottuc az Moábnac keuélſégét, hogy felötte igen fel fuualkodott, de az ő keuélſége, fel fuualkodáſa és haragia ſierint való tehetſége ninczen.

7 Añac okaért eggyic Moábita à máſic Moábitát iajgattya, ſőt mindnyáián iajgatni fognac, à KirHareſet neuő váróſnac fundamentomin, miuelhogy azocmeg rontattac.

e: Hesbon és Sibma neueze-tęc volt az to ſi hegyert, azt mongyaazert hogy az ő dragaſági hegyec elpuſztiatic.

8 Sőt az Hesbon városnac ſőleijs el puztitattac, e az Sibma városnakis ſzőleie, az pogányoknac feiedelmi el tápoctattac annac drága ſzőlő veſzſzeit, mellyec mind

mind Iazer városig vóltac, sőt mind az pusztáig el teriesztettec vólt, annac drága üdötetési el tapodtattac, mellyec az tengertis meghaladgyác vala.

9 Añac okaért az én siralomban siratom az Iazer várost, és az Sibmanac szőlő tőkéit, meg neduesitelec tégedet Hezbon és Elealeh város az én könyhúllatásommal mert az te nyári gyümölczed és aratásod felől való víg énekléred el esett.

10 És az te mezőbnec hasznán való vigasságod és örömed megszűnt, az szőlőc hasznának is nem örültec és nem énekeltec, az bornyomó nem nyom bort az válúkban, à szüreten való örömnec végét vetöttem.

11 Annac okaért az én siuem az Moabnac veszödelmén zeng mint az hegedü, és az én belsőreim az Kir Hares városon.

12 És lészen ez, hogy mikor megtetczic hogy az Moáb hijába fáraztotta magát az ő Templomában, mégyen más szentségesb helyre imátkozásnac okaért, De semmit nem használ azzalis.

13 Ez az beszéd mellyet szólott vala az WR az Moab felől, még régen.

14 Mostan pedig szól az WR, ezt monduán: Három esztendőben, mellyec ollyanoc lészi ec mint az béresnec esztendei, f meg gyalázatatic az Moabnac ditsőssége, minden az ő sokasságával egyetemben, és annac maradékia keués és erőtlen lészen.

f. Béresnec esztendeinec mondatnac az ollyan esztendőc, mellyekbőt nem szabad többet adni fizetni az okban el venni. Mert az beres nem mulatkodic tovább az végezett napnál, az gazdais nem hagy el abban semmit, Azt akaria ezért mondani, hogy az harom esztendőnec hiá nem lészen. tovább semmulic az Moab romlása.

XVII. *Rész.*

Igyendőt mond az Prophéta az Damascus városnac es mind az egész Syria országnac, és az tiz nemzetségnec veszedelméről, miuel hogy az tiz nemzetség őszeadta vala magát az Syriabeliekkel. Mondgya pedig ezeknec veszedelmeknec okanac lenni azt, hogy az ő igaz Istenec helyőt el hagyuan, baluanyokat imadnac és tisztec nec vala, De azt mongyahogi az nyomorusag altal megtöretnec, hogy az baluanyoc mellől az igaz Isten mellé allyanac

1 DAmascus város felől való terhes Prophétálás. Imé az Damascus város el pusztitatic, hogy város ne légyen, és lészen romlásnac halma.

4. Damascus az Syriaországnac fő városa vala. Az Iazer nem egész nemzetségnek, hanem az Iordán tól ke let felől Az Ephraimnac ége tet az szamariai országot, ket izraelitáknac vagy Iacobnakis neueznec az Prophetac. Ezec elszakattac vala Iudatól es Ieruſalemtől es Samariát emelec vala, karult Az igaz Istennek tiszteletinek el vetésa után Dánba es Bethelbe borju képet imadonac vala, kiket az Salmanazar Assyrianac kiralya örökke való fogságra vitt.

2 Reg. 17.

2 Az Aroernec városi el hagyattatnac barmoknac legeltetésére valóc lésinec, és senki nem lésien ki azokat onnét el röttentene.

3 Az Ephraimnakis erőssége megszünic, és Damascusnakis birodalma mind az egész Syriával egybe, vgy jár mint az Izraelitáknac ditsőségét, azt mondgya az Seregeknec WRa.

4 És lésien ackor az időben, mellyben az Iácobnac diczősége megvékonyodic, és az ő husának köuérsége megöszitöuérödic.

5 Igaz vgy lésien mondoc, mint mikor az arató az veteményt összeszedi, és az gabona feieket kezéuel le arattya, és vgy lésien mint mikor valaki az el hagyott gabona feieket fel szedi az Rephaim völgyében.

6 Hagyattatic ő bennec czac keués szám ú, mint mikor az olayfát megveric, két vagy három gyümölcs marad az magas ágnac tetején, négy vagy öt mag az ő kiterjedett ágain, azt mondgya az Izraelnec WRa Istene.

7 Ackor

7 Ackor az időben tekint az ember az ő teremtőjére, [b] és az ő szemei néznec az Izraelnec szentIstenére.

b Az ymagyar vtáſnac hatſa ez: mert az ember az ymagyarſágnac ideien az hazugságoſſt el hagyván az igaz Iſten hőz ter.

8 Es nem tekint az óltárokra, az ő kezének alkotmányára, és az mit az ő kezének vijai tſináltanac arra nem tekint, sem az berkekre, sem az képekre.

9 Az napon az ő erős városi, hasonlatoſoc léſinec az el hagyatott veſſiőkhöz vagy ágakhoz, miképpen azokat el hagyták vala az Izrael fiai előtt, és puſitác léſinec.

10 Mert el feletkeztél az te meg ſzabadító Iſtenedről, és nem emlekeztél meg az te erős kőſzikládról: Annac okáért akar mint ültetſs drága palántokat, és idegen orſzágból hozott ſzőlő veſſiőckel ültetſed ſzőlődet.

11 Es akar mint ſzorgalmatoskodgyál affelől, hogy az melly napon plántálod, azon napon fel neuekedgyéc, és ha magot vetendeſi, hogy meg viragozzéc, de à melly napon azzal élned kellene, nem veheted gyümölcſét, és kętſégbeeſő bánatod léſien rayta.

c Fenyegeti az Aſſyriabeli királ vetſedelemmel, miképpen az meg eſée az Sennacherib királyon 2. Reg: 19. Kinec táborában egy éjjel ſzáz nyolczvan őt ezer embert veſze el erről az ſokaſágról ſzól az Prophéta.

12 c Hay az ſoc népnec ſokſágának kic úgy zúgnac mint az tenger ſiokott zúgni, és à háborgó nemzetſégeknec, kic acképpen dühöſködnec, mint ſioktac az nagy erős vizec dühöskődni.

13 Zúgnac az ſoc népec, miképpen az ſoc vizec. De meg dorgálya azt (az Iſten) és meſſie el fut, és el ragattatic mint az hegyeknec pora az ſiel előtt, vagy mint az pozdoria az forgó ſiel előtt.

14 Eſtue meg rémülnec, és minec előtte meg virrad, nem leſinec. Ez azoknac réſiec az kic minket kóborlanac, és azoknac iutalmoc az kic minket rabolnac.

XVIII. Réſz.

Jólleheť nem mondgya meg neuezet ſzerint az Prophéta, miczoda nemzetſség ellen ſzól, mind az alól ez niluán való dolog hogy az Ægyptumhoz és fereczen orſzaghoz közel voltac. Nemellyec azt mongyác hogy az Trogloditakról ſzól, némellyec pedig, hogy az tenger mellet való ſzeretſen orſzagról ſzól, valakic voltac, de ez bizonyos dolog hogy az tengeren nagy kereſkedéſec volt. Lehetſeges hogy az Aſſyriabéliekhöz adtac volt magokat az ſidoi ellen es azoknac orſzagokat kiuánnac. Vagy az ſidokat beſzéddel tartoztác az Aſsyriabéliec ellen: Ezeket fenyegeti az az Prophéta veſzedelemmel, és azt mondgya hogy noha Iſten őket ideig ſzerencſéſſé tötte, mind az által kőnyű nékí azt el forditani.

a Victoriác árnyékának földénec mongya azt az földet az melly ellen ſzól, miuel hogy az hatokon vitoriáſoc victoriachal nagy árnyékot ſzereznec vala.

1 IAy az vitorlác árnyékának földénec, [a] melly az ſzeretſen orſzágnac folyó vizén túl vagyon.

2 Kic az tengeren küldenec követeket, gyékénből czinált haiókon az vizeknec ſiinén, ezt monduán: mennyetec el követec nagy hamarſággal, az el ſiaggattatott és raboltatott nemzetſéghöz, az nephöz melly röttenetes vólt miúlta kezdet lenni, ſ az vtánnis, az nemzetſéghöz melly laſſan laſſan el tapodtatott, mellynec földét mint az folyó vizec el búrtottác.

3 Földnec kerekſégének minden lakoſi, meg láttyátoc mikor az hegyeken záſilomat fel emelem, és mikor az én kürtőmet meg fuuallom, meg hallyátoc.

4 Mert azt mondá az Iſten énnékem, én nyúgoſiom és nézec az én ſátoromból: (és ollyan léſiec ez népnec) mint az eſő ſiárazó me-

b. Azt mondgya az Iſten hogy az ő nepenec óltalmára ſzáſz ot emel. De elöſzer az poganyokat ideig elő botſatiyia az ioſzerentſeben, hogy mikor ſzinte el binnec magokat, ackor el veſzteſſe azokat nagy birte'en mint az ſzőlő veſzſzőt nehezkeſſoktac vagni mond gyák másſzéktől hogy abból az Iſtennec hatalmaſſaga és ez világrol való gondurſelé'e nagy eſmérteſſic Ezis lehet az értelme Az én népemnec ſzabaditaſat el halazton ideig te az vtan léſſenec nékiec mint az eſős ſzaraſzto meleg és az harmatos hewſégben. Mert az ellenſeget el veſzſtem.

tó meleg, és az harmatozó felhő az aratálnac hęuſégében.

5 Mert miképpen az ſiŭretnec előtte, mikor immár az ſiőlőnec iőuéſe meg erősſődett, és az virágából az ő gyŭmőlczei ki tiſtultac: el vagdallya annac veſſőcit (az ſiőlő gazda) és iőuéſit el meteli és el hánnya.

6 Azonképpen (ezec) hagyattatnac az hegyen lakozó madaraknac, és az földi vadaknac, hogy az madarac azokon nyáralljanac, és az földnec vadai azokon telellyenec.

e* Az hinec az Iſtennec baláko t adnac, mikor az ő ellenſegeket elueſzti, es őket meg ſzabaditya.

7 e Ackor az időben viſien aiándokat az Seregeknec Wránac, az el ſiaggattatott, raboltatott nép, az nép melly röttenetes vólt miúlta kezdetett lenni ſ. az vtánnis, az nemzetség melly laſſan el tapodtatott, mellynec földét az folyó vizec el puſztitottác, az Seregeknec Wránac neuénec helyére, az Sionnac hegyére.

XIX. Réſz.

Fenyegeti az Prophéta ez Caputban az Ægyptumbélieket nagy veſzedelmeckel, tudni illic ő magoc közőtt valo haſonlaſſal, es egymaſra valo támadáſſal, kegyetlen feleſzedelmeckel, rőttenetes nagy ſáraſſaggal, bolond, balgatag tanatſoſockal, miuelhogy feléőtte nagy baluány imadoc, gazdagſágokban, orſzagoknac erősſegeben bizóc valának, es az Iſten nepenec gyakorta nagy arralommal valának. Vtoſſor rőuend it mond az Prophéta az Ægyptumbelieknec meg eprésſekről, es azoknac az Izraelitackal valo tarſalkodaſokrol az hitben es az Iſteni tiſztelet-ben.

a* Az az, Nagy hirtelenſeggel megyen hé Iſten Ægyptumba büntetéſre.

1 AZ Egyptus felől való terhes Prophétia. Imé az Iſten könyŭ ſŭrŭ felhöre ŭluén, bę mégyen Ægyptusba, és meg háborodnac az ő ortzáia előtt az Aegyptuſnac báluáni, és az Aegyptusbélieknec ſiiuec el heruad ő bennec.

2 Es az Aegyptumbélieket az Aegyptumbélieckel egybe veſſitem: hogy hadakozzéc kiki az ő felebarattya ellen, és kiki az ő baráttia ellen, az város, város az ellen: orſiág, orſiág ellen.

3 Es minec vtánna ő bennec az ő lelkec fogyátkozandic, és az ő tanáczoknac eſiét veſitem, az ő báluányoktól, ſiem fény veſitőktől, ördöngősőktől, és iőuendő mondóioktól kérdenec tanáczot.

4 Es az Ægyptusbélieket kegyetlen Wrac birodalma alá rekeſitem, és kegyetlen király wralkodic raytoc, azt mondgya az Seregeknec WRa Iſtene.

5 El fogyátkoznac à tengernec vizei, és az (Nylus) folyó víz el ſiárad és el apad.

6 Az folyó vizec el táuoznac, és az töltéſec között folyó patakoc el ſiáradnac és el apadnac, az nád és az ſaas meg ſiárad-nac.

7 Az folyás mellet, és az folyó viznec parttyán való páſit, az folyás mellet való minden veteményt meg ſiárad, el fogyátkozic és nem léſien.

8 Es keſergenec az halászioc, és ſirnac mind azoc az kic az patakokban horoggal ſioktac halászini, és meg erőtelenülnec azokis az kic az vizeknec ſiinén vetic meg az ő hálóiokat.

9 Es meg ſiégyenülnec azokis az meſterec kic lenből és ſelyemből drága marhákat czináltac, és az kic hálókat kötöttec.

10 Es az ő hálói el veſinec, és az kic haltartókat, és halastókat czináltac, meg ſiégyenülnec.

11 Bizony bolondoc az Soan (városnac) feiedelmi, az Pharaó bölczeinec és tanáczoſinac tanáczoc bolondſág léſien, mimódon mondgyátoc az Pharaó királnac, bölts embernec ha vagyoc, régi királyoknac fia vagyoc?

12 Hól vadnac moſt az te bölczeid? Mondgyác meg tenéked és adgyác tudtodra mit végezett az Seregeknec WRa Aegyptus felöl.

13 Az Soannac feiedelmi meg bolondúltac. Az Noph városnac feiedelmi téuelgettec, Aegyptuſt téuelgöbe hoztác az ő nemzetſégeknec ſiegelet köuei. *a*

14 Mert az Iſten réſiegitötte meg öket el fordúlt elméuel, és téuelgöbe hoztác Aegyptuſt minden dolgában, miképpen tántorog az réſieg ember az ő okádáſa felött.

15 *b* Es nem léſien Aegyptusban ſemmi dolog, mellyet czeleködnéc az fő vagy az farc, az ág vagy az nád.

16 Az napon ollyan léſien az Aegyptus mint az aſſiſioni állatoc, röteg és fél az Seregeknec WRánac kezénec fel emeléſétől, mellyet ő fel emel ő ellene.

17 Es az Iuda nemzetſégénec földe félelmére léſien az Aegyptuſnac. Valaki arról emlekezic ő elöttöc, rötteg attól, az Seregeknec WRánac tanáczáért, mellyet ő végezett az felöl.

18 *c* Az időben léſznec Agyptumban öt Városoc, mellyec az Chanançuſoknac nyeluöken ſiólnac, és eskeſinec az Seregeknec WRára. Az éggyic város puſititatott városnac neueztetic.

19 Az napon léſien az Iſtennec óltára Aegyptus földénec közepette, és ő határánnis léſien az Iſtennec iegyül emeltetett oſilopa.

20 Es léſien iegyül es bizonſágúl az Seregeknec WRáról az Aegyptumnac földében. Mert kiáltanac az Iſtenhöz az nyomorgatóktól való féltekben, és boczát nékic Siabaditet, és feiedelmetki öket meg ſiabadicza.

21 Es meg eſmértetic az Iſten az Aegyptumbéliektül, és meg eſméric az Iſtent az Aegyptumbéliec az napon, áldoznac és aian dokot adnac és fogadáſt téſinec az Iſtennec, és meg adgyác.

22 Hameg veri az Iſten Aegyptuſt, meg veruén iſmét meg gyógyittya, és mikor meg terendenec az Iſtenhöz, és meg kegyelmezend ő nékic, meg gyogyittya öket.

23 *d* Az napon nagy iárt út léſien Aegyptusból Aſſyriába, és bę mégyen az Aſſyriabéli ember Aegyptusba, és az Aegyptusbéli Aſſyriabá, és barátſágoſoc léſinec az Aegyptusbéliec és az Aſſyriabéliec.

24 Ac-

a Segelet kö nekner neue zi az feie. e' mi bor es ta mat oſoka, kiken igaz vgy all az or ſág dol, a, mit az ſiegelet köuekben az alkotnány

b Az az, ſiet renezettlenec leſinec minde dolgokban a kar mit kezgyenec vagy az feiedelmre vagy az köſſég.

c Az Aegyptumbeliekne es a Aſſyriabéliekne az Euangelium által valo hiuaſaloktul, az Iſtennec igaz iſmeretire nyluán valo buſonſág Hogy pedig öt városnac neuez, bizonos ſamot mond bizontalan ſamért iráſnac modgya ſerent, a helyebe pedig hogy mi igy forditotac az egyic város. &c. Tremelius igy forditya ezoknac az városoknac mindenic puztaſagnac városinac neueztetic, az az, mely az lelki puztaſágból felepitetett.

d Az az, Baráſágoſoc leſinec egy maſſal az Aſſyriabéliec Ægyptumbéliec Izraelitác.

24 Ackor az időben az Izraelitáknac nemzetsége az Aegyptumbéliekhöz és Assyriabéliekhöz harmadic lésien, és az földön lésien (Isteni) áldás.

25 Kiket meg áld az Seregeknec Istene, ezt monduán: Aldott az én népem az Aegyptumbéli nép, és az Assyriabéliec, az én kezemnec munkáia, és az én örökségem az Izrael.

XX. Rész.

Prophétál az Esaias ez Caputban az Aegyptusnac es az Szeretsen országnac romlásárol, és el rábolratásarol, melly dolgot erősit külső bizonyos iellelia, hogy á Sidoc ne bizzanac emberi erőben, hanem czac az Istenben.

1 AZ melly esitendőben bé ment Thartan Azotus városba, mikor őtet az Sargon az Assyriánac királlya el küldötte vólna, melly esitendőben viuá azt és meg vöue.

2 Ackor az időben sóla az Isten Esaiás által Amos fia által, ezt monduán; Eredgy el és óld le az te derekádról az fekete gyási ruhát, és az te lábadról vond le az te sarudat. Es acképpen czelekődéc mezitelenen és sarunélkül járuán.

3 Es monda az Isten: Miképpen hogy mezitelenen és sarunélkül iár az én siólgám az Esaiás, három esitendeig való iegyül és jelenségül Aegyptus és Szeretsen ország ellen.

4 Azonképpen visii el fogua az Assyriabéli kiraly Aegyptusnac sokaságát, és az Szeretsen országnac foglágra való népét, gyermekeket és vén embereket, mezitelenen és sarunélkül, kiknec alfelekis mezitelen lésien az Aegyptumbélieknec gyalázattyokra.

5 Es [d]meg röttenuén meg siégyenülnec, tudni illic az Izraelitác az Szeretsenec miatt, kiktül segitséget vártac, és az Aegyptumbéliec miatt kikben ditsékedtec.

6 Es ez tartománnac lakosá ezt mondgya az időben, [e]imé mint járt az kitől mi segitséget várunc vala, az houá folyamodtunc segitségnec okáért, hogy az Assyriabéli királtól meg szabadúlnánc. Mi tehát mimódon maradhatmánc meg?

d Azt ielenti itt az Prophéta, hogy mikor nagy testi hatorságban volna á Babyloniac és az kiraly labodalmat üzne, ackor vetette meg az várat nagy bátorsággal, mint az Daniel bizonitya, cap. 5.

e: AZAZ Hamegnem maradhattac az AEgyptumbéliec kiktől mi segitséget vártunc, az Assyriai kiraly előtt mi tehát hogy maradhattunc volna meg.

XXI. Rész.

Az Prophéta iduendőt mond ez Caputban harom országnac romlásárol. Az Babyloniabelieknec, Dumgusoknac, es Arabiabéliecnec országokról, hogy meg tudhatnác az Sidoc hogy ez világon semmi hatalmas birodalmokban ninczen állandoság, hanem czac az Messias országában. Másodsor hogy meg tudnác abbis, hogy ez világ nem körtésnet ferint, hanem az Istennec gondviselése által biratatic. Viol sor, hogy az Isten az ő népének ellenségit nem hadgya soha bűntetés nélkül, ha ez világon valami keues ideig io elömenetelec vagyonis.

1 AZ puzta tengerről [a] való terhes prophétia. Miképpen az Delről támadott sigl vesiec. Vgy az puzta felől, az röttenetes földről.[b]

2 Mert kemény látás ielentetett énnékem. Az hitetlenen, ismét hitetlen lésien, az pusititón, pusititó. Eregy el Elam, [c] Száld meg

a: Paßta tengernec neuezi Babyloniat az nagy pusta fóuen tengerre, melly vagyon Babyloniaval Sidó országtól.

b: Tudni illic Medidból ielvése delem.

c. AzElamon ertí az Cyrus királt, mind az Perßiábelieckel egyetembe. A Médiam ertí az Media országbeli Dariust, mind az több Medtabeliecekel egybe, kic á Babilonát meg vättec vala.

meg te Madai(Babyloniát) minden ő fohászkodásſát meg vetöttem.

3 Ennekokáért az én derekam erötlenſéggel meg környekeztetött, nagy fáydalmac fogtac engemet, vgy mint ſiülö aſſſioni állatnac fáydalmi, gyötrödöm ez dolognac hállasa miatt, és meg háborodtam annac látása miatt.

4 Az én ſiiuem reſiket, és az iſſionſág el röttentet engemet, az kéuánatos éttzakátis énnékem félelmeſſé tötte.

5 a Veſſetec aſſtalt, vigyázzon az vigyazó, együnc, igyünc: kellyetec fel feiedelmec ragadgyatoc paiſt.

6 Mert eſit mondá nékem az WR: eregy el, állas fel ör állót, és az mit lát, mondgya meg.

7 Mikor annakokaért látott vólna ſiekereket, feles louagokat, ſiamároknac és teuéknec ſiekereit, és nagy figyelmeteſséggel vigyázna azokra.

8 Kiálta mint az Orſiláń. Wram, az én ör álló helyemben alloc ſiüntelen nap eſtig, és éttzakais ſiorgalmatos vagyoc az én vigyázáſomban.

9 Es imé imhól iönec emberek-

e: Erti Az Cyruſt es Dariust.

nec ſiekerei, és két louagoc, e és ſióla (az ör álló) monduán: El eſett az Babylon, és minden ő faragott Iſtenit az földre rontotta (az ellenſég)

f Azt ielenti Iſten hogy ő általa romol meg Babylonia.

10 Ő én czépléſem, f és én ſiürümnec fia, az mit hallottam az Seregeknec Wrától, az Izraelnec Iſtenétöl, azt ielentettem meg néktec.

11 8 Dumah ellen való terhes Prophétálás. Seirböl kiált én hozzám. Vigyázó mit mondaſi az ettzakáról? Vigyázó mit mondaſi az éttzakáról?

12 Monda az vigyázó: El iött az reggel, az után az éttzakais el iö ha kérdeni akariátoc, kérdgyétec, térietec meg, iertec el.

13 Arabia ellen való terhes iövendö mondás. Az ſürü erdökön háltoc Arabiában, az Dedanimnac öſuénin.

14 Eleikbe ménuén, vigyenec vizeket az ſiomiuhozónac, az Thema földénec lakoſi vigyenec kenyeret az búdoſónac.

15 Mert az ellenſégnec fegyuere elött futottac el, az mezitelen çles ſiablya elött, az meg húzott kéziw elött, és az veſzedelmes hartz elött.

16 Mert azt mondá énnékem az WR: egy eſitendö el múluán, melly haſonlátos léſſen az béreſnec eſtendeiéhöz, az Arábianac minden ditsöſſége el véſi.

17 Es az Arabiabélieknec erös fiainac kéziwböl löudöldöz ö ſiámoc meg keueſedic. Mert az WR az Izraelnec Iſtene ſiólott.

g Ez Prophetia vagyon az Ismaelitaknac maradekinac rölaſzárul, mert a Dumah Ismael fia volt, Gen. 25. Vagy a mint nemellyec mondgyác az Idumaeusoc ellen. Brielme praedig ez két verſnec Az Idumaeusoc engemet Prophetát vagy vigyázót neuetnenes ezzel ſoluan, azt kerdic mit mondoc a' ö veſzedelmekről. En pedig azt mondom, hogy el iött vala péntec reggel, az az, Iſten ſoc iót tött vala velec. De mivel hogy nétol eltec az Iſten iótétemenuel, el iö az ettzakais, az veſzedelē. Melyből ha kerdic minémödon ſzabadulhatnac meg, azt mondom hogy nem kümönben, hanē az Iſtenhöz valo igaz meg terés által.

XXII. Réſz.

Iövendör mond az Prophéta Ieruſalemnec meg fallaſárol es romlaſárol, es az Ieruſalembelieknec nagy félelmekről és rötteges ſekről, kiknec nyomoruſ allapatyokat leſzi az Prophéta, es feddi öket hogy az veſzedelemnec ideien külső erösſeghöz folyamnac, es nem Iſtenhöz az igaz Pœnitentia által. Azután fenyegeti az ezsobnat, ki az Iſtenis rö

teleimet

letnec helyére állatásának nagy ellensége vala. Az Sennacheribnak is fôt adott vala, az Elias mors ki verôtte vala hizelkôdésével az vduarbiroságból: Es azt mondgya a Prophéta, hogy az Isten mellé el vett ôtet az ô fele melyôl, és ádgya ismét az Eliacimnac.

a: Látást völgyének nevezi Jerusálemet, mivelhogy tellyes volt Prophetachal, kiket látóknac hittac, völgynec mongya, mivelhogy kôrnikûl soc hegyec voltac. Psal. 125.

1 AZ látásnac völgye* ellen való idôuendô mondás. Mitsoda lelt mostan tégedet, hogy mindenestôl az te házadnac tetéire mentél fel?

2 Holott ez elôtt nagy zengéssel, czattogással, tellyes es víg város voltál? és az te megh ölettetteid, nem fegyuerrel ölettettec meg, sem ped g nem az hartzon hullottac el?

3 Hogy az te hadnagyid mindnyáján el saladtanac az kęz ísw elôtt, meg kötöztettec, és mindenec valakic te benned találtattac, mind egyetembe meg kötöztettec, azokis az kic messiônen futottac volt oda?

b: Az Prophéta keseregle rusalem romlásán.

4 b Annakokáért mondom, hadgyatoc békét énnékem, hogy keseregessem magamat sirással, ne erôltessetec engemet hogy meg vigasitallyatoc az én népemnec leányának romlása felôl.

5 Mert nyomorgatásnac, rontásnac és siorongatásnac napia ez, az Seregeknec WRától Istenétûl az látásnac völgyében, az kô falnac romlásának, és az hegyec közôtt való kiáltásnac napia.

c: Az Elami takon az Perfiabeliekett, az kirr pedig az Cyrenebeliekett, vagy az Medusorszagbeliekett.

6 Az Elamitác c fel vésiic az ô tegzeket, embereknec siekereiuel és louagockal egybe, és à Kir elô vesii az ô paisát.

7 Es az te válaztott drága völgyeid bę telnec siekereckel, és az louagoc az kapu eleibe sálnac táborba.

8 Es minec vtánna el vésii az Iudánac minden erôsségét, iólehet tekintesi ackor az Libanus erdeiéből eppitetett fegyueres taar házta.

d: Feddi az Prophéta ôket hogy az nyomorusagnac és haborusagnac idején kûlsô erôreneznec, es ne folliamodnac Istenhez igaz l'ocultêlia által.

9 Es meg tekintitec hogy az Dáuid városának falain soc repedésec vadnac, és az alsó halastónac vizeit meg saporittyátoc.

10 Es az Ierusálémnec házait meg számláluán, némelly házakat el rontotoc az kô falnac eppitésére.

11 Annac felôtte árkot czináltoc az két kôfal közôtt az régi halastónac vizeinec: De nem tekintetec annac fundálóiára, és annac formálóiára nem néztetec ió ideién.

12 Mert mikor az Seregeknec WRa és Istene hijna titeket ackor az idôben, sirásra, iaygatásra, magatoknac meg kopasitásara, és gyási ruhában való öltözetre.

13 Ímé öröm és vigaság vala, ökrôknec le vágása, iuhoknac még ölése, hús étel, bor ital, (kic ezt mondgyác vala,) együnc és igyünc, mert hólnap meg halünc.

14 Es ez az Seregeknec Istenénec füleibe ment, Bátor ha meg botsáttatic néktec ez hamisság, mig meg haltoc: c azt mondgya az Seregeknec WRa Istenec.

e: Mintha azt mondana, bator ne legyec igaz Istenben meg botsátatic.

15 f Eſtt mondá az Seregeknec WRa Iſtene, eregy el, menybe ez kints tartóhoz, az Sobnához, ki az király házának gond viſelöie, (es ezt mondgyad nékie.)

16 Mitſodád vagyon tenéked itt? Kitſoda tenéked itt (nemzetſéged) hogy te koporſót vágattál magadnac, mint az ki magas helyen éppiteti kopórſóját, vagy az ki köſziklából vágat magánac haylékot?

17 Imé az WR el költöztet tégedet, nagy neuezetes költözéſſel, és meg ruház tégedet gyalázattal.

18 Hempelgetuén el hempelget tégedet mint egy tekét meſiſie földre: ott halſi meg, és ott (ſünnec) meg az te diczöſſéged nec folyáſi, te ki az te Wrad házának gyalázatrya vagy.

19 Ki vetlec tégedet az te állapatodból, és az te helyedből ki ütlec tégedet.

20 Es léſſen az napon, ſiólitom az én ſiolgámat Eliacimot, az Hilcijáſnac fiát.

21 Es fel öltöztetuén ötet, az te öltözetedbe, öueddel meg erösſituén ötet, az te wraſágodat az ö kezében adom, hogy attyoc gyanánt légyen az Ieruſálem lakoſinac, és az Iuda házának.

22 Es az ö vállára vetem az Dáuid házának kólczát; és mikor ö (valamit) meg nit, ſenki bę nem zária, és mikor bę zár valamit, ſenki azt meg nem nittya. g

23 Es fel függeztem ötet mint egy ſieget erös helyre, és léſſen tiſiteſſégére az király ſękinec, és az ö attya házának.

24 h Es ö reá függeſitic az ö attya házának minden diczöſſégét az fiac és az Vnokác, czac az leg kiſſebb házi ezköztis, mind az iuó pohárokat, mind az vigaſág téuö ſierſiámokat.

25 Az napon, azt mondgya az Seregeknec WRa, el vetteticz ez ſieg, melly erös helyre függeſitetett vala, és el vágattatuán le eſic, és az reá rakattatott tereh is le eſic, mert az WR mondotta.

f: Penyegéti az Prophéta az Sobnat ki elöſzör Ezechiás király tródeztiára vala. 4. Reg 18. Eſa. 36. Az után ſok váuarbiraia, és meg mongya hogy meg fogattatic tiſztiből, és az Eliacim leſſen ö helyében, hit vgyan azon tiſztből Sobna ki taſitott vala bizelkedeſének.

g: Az az valamit ö el-ſ. gez es rendel, állandó leſſen, ſenki ellene nem mer ſolni.

h. Az az, ö leſſen gond viſelö nem czac az emberec felöl Hanem minden akármely kiczin edenyec felöl.

i: Tudni illik az Sobnat.

XXIII. Réſz.

Tyrus Phœnicianac városa volt, mellynem az ſárazon volt, hanem az nagy tengeren éppitetett vala, az parton belöl két fáz lepéſſel, mellyben czac aros emberec, kereſködöc és kalmároc laktanac. Eſt az városſt fenyegeti az Prophéta ez Caputban veſedelemmel, mueſhogy az városnac erösſégeuel, és ſoc gazdagſigokal igen el hittéc vala magokat, és azt a'ittyác vála hogy ſoha ſenki nékic nem arthatna. Aſtis meg mondgya az Prophéta hogy hetuen eſtendeig all puſztán az város, az után iſmét meg eppül. Végezetre hogy az Iſtennec igaz iſmeretire iutsanac, es gazdagſágockal iol élnec.

1 TYRVS Város ellen való terhes iöuendö mondás. Iaygaſſatoc Tharſiſnac haiói, mert el rontatott (az Tyrus,) annira hogy egy házis ne légyen benne, és ſemmi menetel ne légyen oda Cittim földéből, a minec vtánna (ez romlás) nékic tudtokra léſſen.

a: Az Cittim földen ſ. képpen értiád Görögorſágot.

2 Halgaſſátoc ti ſigetekben lakozóc, te Sidonnac kalmára, kic

Apocal 3.

az ten-

az tengeren által euezteteç, kic tégedet bé töltenec vala.

3 b Az Nilus mellett termet vetemény az ſoc vizekben vagyon, és az ő élete az folyó víznec aratáſa, és vólt ſoc nemzetſégnec váltó helye.

4 Szégyenlyed meg magadat te Sidon városa, mert azt mondgya az tenger, az tengernec erőſſége. Nem vóltam nehéſſikes, nem ſziültem, nem neueltem iffiakat, és nem tartottam fel ſzüzeket.

5 Mihelt az hír Ægyptumba iút, bánkodni fognac ez híren mint ſiinte az Tyrus városbéliec.

6 Mennyetec által az nagy tengeren, iaygaſſatoc ſzigetnec lakoſi.

7 Ezé az ti őruendező városoc, melly ſoc időtül fogua kérkeſſic az ő régiſégéuel? De az ő lábai viſzic őket meſzſze földre bűdoſni.

8 Kitſoda végezte ezt amaz Coronás Tyrus felől, kinec az ő kereskődői feiedelmec, és az ő kalmári ez földnec tiſzteleteſi?

9 d Az Seregeknec WRa végezte ezt, hogy meg gyalázna az diſeköddöknec keuelſégeket, és hóg gyalázatoſöcká tenné azokat kic ez földön tiſzteleteſec.

10 e Szaladgy ki hamar az te földedből mint folyó víz, az Tharſiſnac leányához, nem léſzen többé erőſſége (Tyruſnac.)

11 Az Iſten az ő kezéc ki teriezette az tenger ellen, meg röttentötte az orſiágokat. Az Iſten adott parantſolatot az Canaan felől, f hogy el veſztené az ő erőſſégeit.

12 Ezt monduán: Nem ősü ſ... többé, te meg ſieplőſitetett ſüz, Sidonnac leánya. g Meny el Cit... timbe, de ottis nem léſſen nyu... godalmad tenéked.

13 Imé az Chaldęuſoc-földét: Nem vólt elősier kuáltképpen valónép, az Aſſur fundálta azt az puſztánac lakoſiból, eppiténec várakat, és emelénec palotákat, el rontác azt (az Aſsur birodalmát.)

14 Iaygaſſatoc Tharſiſnac haió, mert el puſztitatott az ti erőſſégtec.

15 Es léſzen az időben, mineg vtánna az Tyrus város hetuen eſztendeig feledekenſégben léſzen, egy királnac életének eſztendei ſzerint: az hetuen eſztendő múluán, à tiſztátalan ſ emélnec természeti ſzerint énekel.

16 Végy hegedűt kezedbe, kerüllyed az városſt te el feleytetett tiſztátalan parázna, énekelly erőſſen, holzſzan énekelly, hogy meg emlekezzenec te rólad.

17 h Es az hetuen eſtendőneç vtánna, meg látogattya az WR Tyruſt, de az iſmét az ő keresekedéſére tęr, és paráználkodic ez földnec minden orſiágiual, mellyec vadnac à földnec ſzinén.

18 Vége-

b: Azért mongya hogy Tyruſnac gyümölcsi az vizekben vagyon, es elesſet az folyó vizen aratnac, mert Ægyptusból vizen viſſinec vala oda minden, eleſt.

c: Az az, Ha az Tyrus város melly az tengerrel birt, illyé nyomorult állapatra iutott, mintha ſoha nem ſzűlt volna, az az, városoc ő belőle nem épültec volna, holott az hatalmas Carthagoiis és több városok ſzármaztanac abból: te Sidonſockal inkáb el romolnatz.

d: Az Iſten vegezeſeből romol el a hatalmas Tyrus.

e: Az idegen kalmároknac ſól, hogi ki menniec Tirus bol hazaiokba, mivel hóg Tirus meg romlot.

f: Az Chananeuſoc felől kic vólnac Tyrusba ſzaladuan, meg maradnac volt.

g: Sidon leányanac mondgya Tyrust, mert Sidonból eppült a Tovabbá mongia meg ſzép ő iitetőſſének mert meg az ellenſegnec nem vólt, ollyan vő, mint az ſzép ő nelkül valo ſz. De mi ez? mondgya meg vőtec, ollyá mint az meg romlatott ſz. és azt mondgya hogy ha az Chaldeuſoc az Aſſyriai birodalmat hattac, mar az ket birodalom tudni fogia az Chaldeuſoc es aſſyr. bé tekő. hogy Tyrust.

h: Ezen eſſendő mulván az Tyrus meg eppül es a elebol állat patrat meg mert imart meg rontattic el xanderül Vegezet re az Euangelhomot ve: ſi Act 21.

C 4 18 Vége-

Es az ő marhálőckal tól élnec. Vedd eſzedbe pe dig hogy az Tyrus városbéli keresked6 aros emberekt hasonlitya az pá razna aſſzoni allatokhoz, kic ha el hagyattatnac, ſoc fele meſſerſéggel ez alliác hozzáioc az ő ſeretőſökei Mintha azt mondana az Prophéta: az Tyrus városbéliec vgi hitegetic hazaioc az emberekett mint a parázna aſſzoni allatoc az ferſiekhez.

18 Végezetre az ő kereskedéſe és árúia az Iſtennec ſzenteltetett léſien, el nem röytic ſem el nem titkollyác, hanem az ő kereskedéſec azoké léſien az kic az Iſten előtt lakoznac, hogy eleget egyenec és iól meg ruházthaſſanac.

XXIIII. Réſz.

Nem ſól az Prophéta ez Caputbán valamelly bizonyos nemzetſég ellen, mint ez előtt valo Caputokban hanem mind azokat a ſoc orſzagoc és nemzetſegec ellen való fenyegeteſeket egy ſummába foglálltya, és ez világnac elein adgya tudnc egy táblába, noha peddig nagy veſedelmet mondgya az Anya ſent Egy haznac, mind az által, azt mondgya hogy mint az meg rázott gyümölcs tan marad valami keues gyümölcs, azonképpen marad az Iſtennec népe, melly őtet dicſirte. Inti azert az hiueket az Iſtennec diſzéretire, és panaſolkodic azoknac reſtſegekről. Annakokaert iſmer az fenyegetelre ér, de vegezetre tőuendőr mond az Iſten nepenec fabadulaſzról, az Chriſtus orſzagának világoſſagarol, es az hiueknec Iſtenu ſolgalattyokrol.

1 IMé az WR meg üreſsiti az földet, és meg puſitittya azt, és el fordituán annac ſiinét el ſiçleſiti annac lakoitis.

2 Es egy léſien állapattya az köſſégnec és az Papnac, az ſiólgánac és az ő wránac, az ſiólgáló leánnac és az ő aſſiſonyánac, az véuőnec és az adónac, az költſön adónac és az költſön véuőnec, az ki vſurára véſien, és az ki vſurára ád.

3 Mindeneſtől meg üreſsitetic az föld, és el puſitittatic, mert az WR ſiólotta ez beſzédeket.

4 Sir, meg romol az föld, meg erőtelenül, el romol az földnec kerekſége, meg erőtelenülnec az földnec népénec naggyai.

5 Az föld álnokúl czelekedic az ő lakoſiért, mert meg ſiegtéc à tőruényeket, el változtattác az Iſtennec rendeléſét, és az öröcké meg állandó ſiőuetſégét fel bontottác.

6 Annac okaért az átoc meg eméſſti ez földet, és el puſitiratnac az földön lakozóc, azért égnec meg az földnec lakoſi, és keués emberec maradnac.

7 El puſitîtatic az bor, el puſitîtatnac az ſiölő tőuec, és fohászkodnac az víg ſiiuő emberec.

8 Meg ſiűnic az dobolásnac vigaſága, az vigadóknac zaygáſoc meg ſiűnic, az hegedűléſnec vigaſágais meg ſiűnic.

9 Nem iſſiác az bort énekléſſel, keſerű léſſen az réſſegitő állat annac az ki azt iſſia.

10 Az álnokſágnac városa el rontatic, minden házac bę zárlatnac, hogy ſenki ne meheſſen bę azokba.

11 Panaſiolkodás léſien az vtzákon az bot felől, minden vigaſág meg homályoſodic el költözic az földnec örőme.

12 Marad az városban czac puſitaſág, és az kapu puſitaſágnac miatta le romol.

13 Minec vtánna így léſien ez földön ez népec között (az Iſtennec itéleti az kic haſonlatoſoc léſinec az meg rázott olay fánac gyümölcſéhöz, és haſonlatoſoc léſinec az ſiűrettől maradott ſiőlögerezdékhöz.

14 Azoc fel emeluén az ő ſzauokat, énekelnec az Iſtennec nagy-

a: Az az, reménſeget ád az terémtő, de meg ezd.

Leuit: 26, Deut. 28.

b: Tudni illic, Iſten haragiának tüzével.

c: Noha az Anya ſent egy háznac nagy romlaſa leſſen, mind az által maradnac kenes valáſztatoc, kic az Iſtent mágaſztallyác.

nagyságáért, és fel sióual siólánac mind az tengertül fogua.

15 d Annac okaért az vő'gyekben ditsériétec az Istent, és az Istennec az Izraelnec Istenénec neuét az tengernec siiget ben.

16 Az földnec vtólso részétül fogua, hallottuc hogy az igazaknac ékességec vólt az hálá adó éneklés. Immár pedig meg ősitőuerettem: Iay nekem, az hitetlenec hitetlenül czelekednec, és hitetlenséggel hitetlenül czelekődnec.

17 Az röttegés, az verem, az háló közel vadnac te hozzád földnec lakosa.

18 Mert léssen ez, hogy az futó minec vtánna hallya az félelmet, az verembe esic, és az ki az veremből meg siabadúl, az törben meg fogattatic, mert az egeknec czatornái meg nyittatnac, és ez földnec fundamentomi meg rendülnec.

19 Mindenestől meg romol az föld, mindenestül meg pusitúlaz föld, mindenestől meg hanyatlic az föld.

20 Meg tántorodic mindenestől az föld, mint az részeg, el táuozic helyéről mint az sátor, és minec vtáña reáia nehezedic az ő gonossága, vgy esic el hogy többé fel nem kel.

21 Es ezis léssen az időben, meglátogattya az WR minden magasságosnac seregét, mind az magasságossal egybe, és è földnec minden királit, az ő földőckel egybe.

22 Es egybe gyüytetnec meg kötöztetuén az verembe, és be rekesitetnec az tömlötzbe, és sok napoc után meg látogattatnac.

23 e Es meg siégyenül az hóld, meg pirúl az nap, mikor wralkodandic az Seregeknec WRa Sionnac és az Ierusálemnec hegyén, és az ő vénei előtt ditsősségesléssen, (kic ezt mondgyác.)

d: Ighi az Prophéta az vólgyekben, az az, mássse hegyes jádán lakozókat, es á tenger sigetiben valokat, hóg az Istent diczerjec, és ő nekt halakat adgyanac az ő Anya sent egy házához való io elmarattyaiért. Panaszolkodic pedig az Prophéta erről hogy most az ő népe nem ditséri vgy az Istent mint á regiec, melyra azt monnya hóg olly nagy bánattya vagyon, hogy abba vigian meg ős zőueredett Azért az után ismét fénnergetis őket.

e Az az, Semmi világosság nem lessen a' sonló az ő házában wralkodo Istennec világosságához.

XXV. Résa.

Hálá adásnac formáját iria az Prophéta ez Captiban, mellyel az hiuec halálkat adgyanac Istennec, az ő igaz nilletnec meg telnessétére enni sok haralmas erős népen, az az, hogy az gonosz kegyetlen, istentelen hamissakat meg bűntette, meg contorta, vagy meg zabolázta, és hogy az hiueknec az sok veszedelemben óltalmazótoc volt. Ma odsor jövendőt mond az Euangelium tudományának világos hirdetéséről, mellynec általa el vetetnéc az emberec elméjének burittsia, az az, homalyossága. Egyerembe az Christusnac semlyéről, termessetéről, io tétemínéről, az bűnnec, halálnac, ördögnec, és külső ellenségeknekis romlásokról.

1 ISTEN, én Istenem vagy te, fel magasitallac tégedet, az te neuedet hirdetem, mert czuda dolgokat czelekedtél, az te régtől foguán való tanátsid erőssec és álhatatosoc.

2 Mert az városból nagy rakás kőuet töttél, az erős városból omlást, az várost tötted idegenek nec palotájáuá, soha öröcké meg nem épül.

3 Annac okaért az erős népec ditsőitenec tégedet, az hatalmas pogányoknac városi félnec tégedet.

4 Mert vóltál erőssség az erőtelenneq

lennec, erősség az siúkölködönec az ő nyomoruságában, óltalom az siél vęsi ellen, ámyéc az hęwség ellen, mikor az kegyetleneknec, indulattyoc hasonlatos vólna az kő fal rontó aar vizhöz.

a: Ez lakodalom nem egyéb hanem az Euangeliumban az Istennec és a Iesus Christusnac hozzánc való io volta és io tetemenyeinec birdetese.

5 Mint az nagy hęwséget az siárasságnac ideien, te le czendesíted az idegeneknec háborgásokat, mint az hęuségét sürü felleggel àcképpen az kegyetleneknec kegyetlenségét meg zabolázod.

b: Meg mondgya minémő io tetemenyeket vęsnec a mazlakodalomban à melyről sola: elősőt mert az lelki vakságról meg szabadulván mellyel bé burkattúc vólt az Istennec igaz ismeretuel meg aiandékoztatunc. Másod szor. Az halálel törölte ke és erőelettel meg aiandékoztatunc. Harmadic aimádéc, örömes vigasság sent lelekben.

6 a And az Seregeknec WRa siegyen minden népeknek ez hegyen lakodalmat kövér állatokból, meg tisztúlt borból, meg hizlalt állatokból, és sepreiétől meg tisztúlt borból.

7 b És el vesti ez hegyen ez buritéknac ábrázattját mellj minden népeket bę büritott, és az fedelet, mellyel minden népec bę fedeztettec.

8 El vesíti az halált mind örökké, és el törli az WR Isten az köny húllatást minden ortzákról, és az ő népének gyalázatyát el vesíi mind az egész földön. Mert az WR siólott.

9 Es ezt mongya (az nép) ac kor: Imé ez mi Istenünc, vártuc ötet, és meg tart minket, ez az Isten az kit vártunc, örüllyünc és örvendezzünc az ő siabaditásában.

Rom: 14.

10 Mert nyúgosiic az Istennec keze ez hegyen, és meg czépeltetic az Moáb az ő helyében, mint az pelyua meg czépeltetic az gançiozásra.

11 Es ki teriezti az ő kezeit ő köztöc, miképpen az vsió ember ki teriesíti az ő kezeit az vsiásra, és meg alázza az ő kevélségét az ő kezeinec erősségével.

12 Es az te magas kő falaidnac erősségét le rontya, meg alázza, és le veti azt az földre az porba.

XXVI. Rész.

Miuel hogy soc hatalmas nemzetségeknec romlásáról iővendőt mondott vala az Prophéta, hogy az valahattatlac kęrségbe ne essenec látván az Anyà sent egy haznakis nagy vędedelmét, vigasztallya azokat es bizattya az Istennec erős oltalmaual, az meg szabaditással, az Istennec azokhoz való allando io akarattyàual az kic ő benne biznac, az istentelen hatalmasoknac meg rontásual, és hogy az Isten modal és mértékkel ezeleket dic ahiueknec bűntetésekbe. Megiria a hiueknec remélęseket is, hogy az nyomoruságban Istenre nézznec és az igasságot meg ismullyác, nem vgy mint a hitetlenec, kic meg kemélyednec Isten ellen, hogy nem történetnec hanem Istennec tulaidonittyác az veresęget, hogy hiędic az istentelen gonoszoknac vędedelmeket, hogy nyomoruságokban Istenhöz kiáltsanac, hogy hic által nyueknec az haboruságban, mint az fűuec az harmattal. Vgere inti az Isten népét hogy békeséges légyen, mig az WRnac haragia el mulic.

1 AZ napon éneklic ez éneket az Iudánac tartományában: a Erös városunc vagyon mi nékünc, az ő siabaditását adta kő fal ésbástya gyanánt (az Isten.)

a: Ertelme ez: Erős az Anyà sent egy ház az Istennec oltalmaual.

2 b Nissátoc fel az kapukat, hogy mennyen bę az igaz nép, az igasságnac megörizöie.

b: Inti az hiueket paßtorockal es döttorockal egybe hogy az igazakat kic hißnec Istenben fogadgyac be.

3 c El végezett gondolat hogy meg tartsad à békeséget azoknac kic te benned biznac.

c: Ezzel imdit mindent az anyà sent egy haznac tarsaságara.

4 d Bizzatoc az Istenben mind örökké,

Mert à kic Istenben biznac azokat meg tartya. Istenben való bizodalomra, melynec ßep okait adgya.

d: Inti az

örőcké, mert az Istenben vagyon az örőcké maradandó erősség.

5 Mert az magasságban lakozókat meg alázza, az magas várost le veti, az földhöz veri azt, és le tasittya az földnec poráig.

e: Noha kegyetlennec látnac Istentől mikor ostoroz mint az által igazac az ő dolgai és mi azért kétségbe nem essünc.

6 Hogy meg tapodgya azt az láb, az siegénnec lábai, az szűkölködöknec talpai.

7 e Az igaznac ösvénye egyenes, és az igaznac útát igaz mérteckel mértékled.

f: Az hiuec az nyomorusághaban mindenkor az Istenre nezneuer.

8 Még az te itéletidnec útában nis, Isten, tégedet várunc, f az te neuedet, és az te emlekezetedet kéuánnya az mi lelkünc.

g: Az hitet semmiknec sem nem hagyhatnac à nyomorusagoc mert vgyan nem tanulnyac meg az igasságot, és az szentec elsőben való gyülöségét nem hadgyac el.

9 Az én siuemben kéuánlac tégedet éiszakais, az én lelkemmel melly én bennem vagyon te hozzád sietec. Mert mikor az te itéletid vadnac ez földön, az igasságot meg tanullyác az földnec lakosi.

h: Az a', Noha az Anya szent egy haz nyomorgattatic, mind az által te ezt megtartod.

10 g Ha kegyelmességet czelekedikis az gonosisial, vgyan nem tanúllya meg az igasságot, az igazaknac földeken hamisságot czelekedic, és nem gondollya meg az Istennec méltoságát.

i: Bizonetya hogy az Anya szent egy háznac minden dolgat Istenszerzette meg. Mert vgy mond vrualkottac vagytunc kegyetlenec, kiktől te megh hadditottal hogy téged düsenjünc.

11 Isten, mikor az te kezed fel magasitaltatic, nem veszic esiekbe (az gonosioc.) Meg látyác (végre) az ő siégyeneckel az te népedhöz való sierelmedet. Sőt az tüzis meg emésiti az te ellenségidet.

12 h Te adsi Isten minékünc állandó békeséget: Mert minden mi dolgainkat te czelekedted.

13 i Isten, mi Istenünc parantsolnac vala minékünc Wrac te kiuöledis, de ezac te általad vagyon hogy az te neuedről meg emlekezünc.

14 k Ezec minec vtánna meg halnac, fel nem emelkednec, meg hóltac nem emelkednec fel. Annac okaért meg látogatuán el veséred öket, és minden emlekezeteket el törled.

k: Az hiuec látnyac hit által az gonosoknac vőlásokat.

l: Emlekezic mégis az Istennec az ő népéhöz való kegyelmes tő voltarol.

15 l Kegyelmesen czeleködél ez néppel Isten, és kegyelmesen czelekeduén ez néppel meg dirsöitetél, (az néppel mondom) mellyet mesisie földre el vetöttél vala.

m: Az hiuec az ő nyomorusagokban Istenhöz kialtanac. Azért azt mondgya kegyelmesen czelekedel az néppel melyet el vetettel vala mert néked könyörgöttec.

16 m Isten az ő nyomorusagokban meg látogattac tégedet, alázatosson könyörgöttec tenéked, mikor az te ostorod raytoc vólna.

n: Az az, nyomorusagot sienuednec, melyből meg nem szabadulhat o tunc vólna, ha te meg nem szöditottal vólna.

17 n Mint az nehezkes aszszoni állat, mikor el közelget az szülélnec ideie, faydalmat sienued, kiált az ő fáydalmiban, vgy vóltunc te elöttед WR Isten.

18 Nehezkesec vóltunc, fáidalmat sienudtünc, mintha sielet szültünc vólna, mert szabadulása az földnec nem lön, és à földnec kegjetlen lakosi nem húllánac el.

o: Az hiuec bitnec által fel emelkednec az haboru agban, mint hogy az barmattal neueködic az fa. Erti azért a' halottakon es à porban lakozókon, az nyomorultatokat etc.

19 o Meg eleuenednec az te halottaid, az én testemmel egybe fel támadnac, (mert te ezt mondod,) serkennyetec fel és énekellyétec kic lakoztoc à porban, és az te harmatod ollyan mint az füueknec harmattya, minec vtánna az Istentelen kegyetleneket az földhöz vered.

p: Imit az bűcket à Prophéta hogy bekesegesse legyenec addig mig az tor haragia el mülic.

20 p Eredgy el azért én népem, meny bé az te ágyas házadba, és

zárd

zárd bę az te aytódat te vtánnad, rőyts el magadat egy keuesſé, egy ſiem pillantaſig, mig az én haragom el múlic.

q Tudni illic az melly vereket be vött. az ez, vőuid nap Iſtenhoſſut áll az ő hiueinec vereként, etc.

21 Mert imé az Iſten ki iő az ő helyéből, hogy meg bűnteſſe, ez földnec lakoſinac álnokſágokat, és meg ielenti à föld az ő véreit, q és az ő meg őletteit többé el nem fedezi.

XXVII. Réſz.

Ez Caputis az főlsőhőz való. Mert ebbenmis vigaſztallya az Prophéta az hiueket, ſo erőſſeggel, tudni illic, hogy az ő ellenſégeket el vészi, hogy Iſten az ő hiueit bűntelen őrizi, hogy nem haragbol oſtorozza őket mint az hitetleneket, hogy meg győkerezic idővégben az Iácob, hogy kűlőmben oſtorozza az ő népét, kűlőmben az ő népénnec ellenſégét, hogy mértec ſerint oſtorozza az ő népét, és io végre, tudni illic hog a bűn azokban romollyon. Maſodſoriſmet Prophetál a népnec fogſágba valo virel ről, Ieruſalemnec romlaſárúl, de másfelől vigaſztalásnac okaért Prophetál ſabaduláſokról, és egybe gyűyreſekről, melly lett kűlső képpen Cyrus altal, Lelekben Chriſtus által.

1 AZ napon meg látogattya Iſten az ő kemény nagy és erős fegyueréuel, az kegyetlen hoſſu Leuiathan kígyót, r és az tekergő Leuiathan kígyót, és meg őli az tengerben való nagy ſárkáñt.

r Értí ez alatt az Iſten népe ellenſégeit, de kiknek vala ellenſeget.

2 Az napon az veres ború ſiőlőrűl, s éneket mondotoc.

s Értí az Iſtennec kedues es drága ſeregét az veres ború ſiőlőn, mert az ſent iráſban az bor az veres ſiőről diſcertette. Ger. 49. Prou 23.

3 En Iſten meg őrizem azt, minden ſiem pillantásban őntőzőm azt, hogy valaki meg ne látogaſſa azt, éiiel és nappal meg őrizem azt.

4 t Nintſen nékem haragom: Iólhet ha az tőuiiſeckel, és az galagonyáual valaki ſiembe botſát viadalra, azokat mind meg gyuytánám.

t: Ertelmez. Noha Iſten az ő népe ellen haragſzik, de nem vgy mint az hitetlenekre.

5 Auagy meg foghattyaé valaki az én erőmet hogy én velem békeſéget ſierezzen, és velem meg békéllyéc.

6 El iő az idő mikor az Iácob meg győkerezic, meg virágozic, és gyűmőltsöt teremt az Izrael, és bę töltic ez földet gyűmőltſuel.

7 u Auagy az mint meg verte (Iſten) az ő népénec verőiét, vgy verteié az Iácobot? Vagy az mint meg őlettettec az ő népénec ellenſéginec meg őlettetteiſ, vgy őletteté meg?

u: Az Iſten nem vgy veri az hiueket mint az hitetleneket.

8 x Mértec ſierint itéled az Iácobnac tſemeteit: męg ackoris mikor az kemény ſiáraztó nap keleti ſiellel reáioc fú.

x Az Iſten mertec ſerint veri az ő neit. 1. Cor. 10.

9 y Annac okaért illyen módon meg tiſitiatic az Iácobnac hamiſſága, és ez léſien minden haſina (az ő rabſágának,) hogy el vegye az ő bűnét, mikor ollyañá teiendi az ő óltárának kőueit, mint az méſinec meg rontatott kőuei, és mikor helyén nem maradnac az berkec és à báluányoc.

y: Az nyomoruságoc altal ki tiſitiatic à hiuekből, az bln.

10 z Mind az által az ő erős vároſa puſta léſien, mint egy el hagyattatott akol, és mint egy kiettlen lakoſnélkűl való puſta, ott legeltetic à boriú, és ott dęlel, és meg emęliti annac ágait.

z: Ertelmez. Noha Iſten az ő népet keduez, mind az által Ieruſálemnec e. kel nęſſi.

11 Minec vtánna meg ſiáradnac az ő ágai, meg romolnac, az aſſiſoni állatoc el iőuén meg égetic azt, mert ęrtelemnélkűl való nép ez, annac okaért nem könyőrűl rayta à ki azt tſinálta, és à ki formálta ſemmit nem keduez néki

12 És

b: Az hiuet az hitetlenec helyeggyűlt vadnac, de mint az tíſpiſes es ſyriai altal elvſlaſtatic a pelusi gabonatul, vgonkeppen a hiuek egybe gyűlyenec és el vſlaſtatnac a hitetlenek ől a nagy kűrtnec az Euangeliomnac Vala Matth. 3.

12 b És léſſen az időben hogy az Iſten tſépléſt tegyen az (Euphrates) folyó vízinec folyáſától fogua mind az Ægyptuſnac folyó vízéig, hogy egybe gyűyteſſetec ti Izrael fiai.

13 És léſſen az napon hogy minec vtánna megfuuallyác a nagy kűrtől, el időjenec az kic el veſztec vala az Aſſyriának földén, és a kic Ægyptum földebeki üzettettec vala, hogy meg haytſác magokat az Iſtennec, az Ieruſálemnec ſient hegyén.

XXVIII. Reſz.

Feniegeti ez Caputbannuz Prophera az Ephraim orſzaga., az ő orſzagöknac gazdagſága gabán való bizakodaſtul, az nagy reſzt bátorſagert, keuelſegert és reſzegſegert. Más felől vigaſztalſya az Iuda nemzetſeget lollehet ezeknekis az ő bűnöket ſemmiſe hánia, hogy minden rendes, de főképpen az Papoc es hamis Prophétac annira be merültec az reſzegſegbe, hogy minden abrakoc rakuac legyenec okadáſſaſ, es akonmaciaroc legyenec mindeneſtul fogua az Papoc az tanitaſra. Tudatlanſagokat es elmetlenec gorombaſág tezzen bizonnyá mert mind egy gyermekekes, vgy kellene őkeris tanitani, es ieſ mi lenec dologo nem foghatnanac meg. Másodſor, mert az Iſten az ő fogadaſlanſagokert vgy mint idegen nyeluen ſolna nekic. Annac okaert azzal fenyegeti őket, hogy őrőcke gyermekec lehnec az mennyei tu tomanyban. Az Iſten az karomlokaris fenyegeti. Es az hiuc viga raſzaſert, az vlelsaſt irtuendőt mondki a hiuekne: ſietaz hitetlenekne halál legyen. Es minec vtánna az Iſten az ſiulolokna kűſzbűntetſekről ſolánt őket hogy meg ſzűnnienec az eſuſolaſtol. Vegezette hogy valaki az Prophéta fenyegeteſet hiaba valonac ne alirſa, azc mondgya, hogy Iſten, tenddel es moddal tſelekeſzik, mint az ſancoverő ember.

a: Erti az Iſraelnec ket nely orſzágat.

1 IAy az keuélſégnec Coronájának, az Ephraim réſziginec, és az ő ditſőſſéges ékeſſégenec el hűlló virágának, az kőuér völgynec feiedelminec, kic az bornac miatta tántorganac.

b: Erti az Aſſyriai ſalmanazar kiralt

2 Imé egy erős hatalmas b (ió) az Wrtól, haſonlatos az ſűrű kő eſőhöz, és az veſzedelmes forgó ſzélhöz, az erős ki áradott vízeknec áradáſához, ki mindeneket az földhöz ver ezac egy kezéuel.

3 Lábbal tápodtatnac meg, az keuélſégnec Coronáia, és az Ephraimnac réſziegeli.

4 És vgy léſſen dolga az ő ditſőſſéges ékeſſégének el hulló virágának, melly vagyon az kőuér völgynec tetején, mint az idején meg ért gyümöltſnec, az őſſi gyümölts előtt, mellyet mihelt valaki meg lát, mihelt kezébe véſſi azonnal el nyeli.

c: Ertetic ez Ezechiast es az Iſtenhez az Iuda orſzagot megtaſitya.

5 c Az napon az Seregeknec Wra, léſſen ékes Coronáia, és ſzép koſiorúia, az ő maradéc népének.

6 És léſſen itélernec d lelke, annac a ki az itélő ſzékben ül, és erőſſég azoknac, kic az ellenſéget mind az ő kaputokig vágiác.

d: Ezekis az Iſten az ő maradéc népét az aſſyriaſ kiraltol megſegiti

7 e De ezekis az bornac, és az réſziegitő italnac miatta téuelgettec, mind az Pap, mind az Prophéta téuelgettec az réſziegitő ital miatt, az borba merültec, téuelgettec az réſziegſégben, téuelgettec az látásban, meg ütközteс az itéletben.

e: Ezekis az Iſten az Iuda orſzagabeliket és abban minden rendeket megvezet hermi peldaual az papokat es az hamis prophetakat.

8 Mert minden aſitaloc annira meg töltec okadáſſal és vndokſſággal, hogy ſemmi üres hely ninczen azoktól.

f: Azt mondgya hogy az részegſegnec miatta elnok maſtanoc az papoc az tanitaſtaſa.

9 Kiczedát tanithatnaf (ez után a Doctor) tudomanyra, és kiuel értethetné meg azt a mit hallotte?

azockalé à kiket à teytől el ſiakaſitottác; és az tſetſtül el válaſitottác?

10 s Mert egy paranczolat vtán másra, más vtán harmadra, égyic tanitásvtán másra, más vtán harmadra, egyſ eris keuéſſe, másſioris keuéſſe (kell ötet tanitani.)

11 [b] Miuelhogy idegen ſióual, és idegen nyelueu ſiólt (az Iſten) ez népnec.

12 Mert meg moudotta nékic, ez az nyugalom: az meg fárattat nyugoſsátoc meg, ez az nyugalom, és nem akarác hallani.

13 [k] Léſien azért az Iſtennec beſiéde nékic, égyic paranczolat után másic, másic után harmadic, égyic tanitás után másic, másic után harmadic, egyſ eris keués, másſioris keués. Annac okaért el mennec és hátra eſnec, megromolnac és meg hálóltatuán megfogattatnac.

14 Annac okaért hallyátoc az Wrnac beſiédét ti tſufoló férfiac, [l] és ti kic az Ieruſálemnec népén wralkodtoc.

15 Miuel hogy azt mondgyátoc? az halállal frigyet töttünc, az koporſóual köteſt köttöttünc, az el áradott oſtor mikor által mégyen, mi hozzánc nem érkezic, az hazugſágot válaſitottuc óltalmúl magunknac, és az hazugſág alatt röytezünc el.

16 Annac okaért azt mondgya az Wr Iſten: Imé én vetec Sionba kőuet, proba kőuet, drágalatos ſiegelet kőuet, erős fundamentum kőuet, az ki hiſien nem ſiet az. [n]

17 [n] Es az itéletet regulára vonſiom, és az igaſſágot mértékre, és az kő eſő el ſepri az hazugſágban való reménſéget, és az aar vizec el búrittyác az ti óltalmatokat.

18 Ackor el töröltetic az halállal való ſiőuetſégtec, és az koporſóual való frigyetec nem marad meg, és az orſiágon el áradott oſtor el tapod titeket.

19 Mihelt által menend [o] el ragad titeket, által mégyen pedig nappal és eiſzel minden napon, annira hogy czac az fęlelemnis meg értesſe az Iſtennec hallott beſzédét.

20 [p] Mert röuidebb léſien az ágy hogy nem mint abban el nyuytozhatnéc valaki, és kiſſebb léſien az lepel, hogy nem mint azzal bę lepedhetné magat.

21 Mert mikeppen az Peraſim hegyén, fel kęl az Iſten, és mint az Gbeonnac völgyében, meg haragſzic, hogy az ő dolgát tegye, az ő idegen dolgát, hogy az ő czelekedetit czelekedgye, az ő idegen czelekedetit. [p]

22 Moſtan azért hadgyátoc el az czúfoláſt, hogy meg ne keméniteſsenec az ti köteleitec, mert el végezett meg emélitéſt hallottam az Seregeknec Wrától Iſtenétül mind ez egéſi föld ellen. [q]

23 Vegyetec fületekbe és hallyátoc meg az én ſiémat, figyelmezzetec reáia és hallyátoc meg az én beſiédemet.

24 Auagy

g: Az 23. Annac okaért al kolmatlanoc a' tanitáſra, mert tudatlanoc mint az gyermekre, kinec nehezẽ tanitnac kelleſenként.

h: Máſolic okaért alkolmatlanoc a' tanitáſra, Mert Iſten ſ idegen nyelueſſen ſzól ezeknec.

i: Az 23 Meg mondottac á Prophetac minadon ma tudomanara megh-degenec dettenec-nyelue tac

k: Az az, mind örökké gyermeket léſznec a menyei tudomanra es azért nem lehet hogy ne tanitoc legyenec.

l: Cſufolo fiaknac mondgya azokat kic az Iſtennec jeuegetéſit ueuetnec vala, és azt akarnác vala hogy az Iſtennec tudomanat elött el vonnác maguaat.

m: Az 16. Extendet ſzól ſzen az Iſtenben, nem bizzic emberen.

n: Az az, Chriſtus tanitete az tökelletes igaſsagra és uetette ez világot meg tanitom, hogy az ő veleködéſec ſemmine legyen.

o: Tudni illic az oſtor ez orſiagon.

p: Az az, minden frölt annira meg jzott attoc, hogy nem tudtoc houa lenni, és az nyugalomnac helie leſzen nehtec gondoſkodnunc helyre.

2. Sam 5. 1. Paral 14. Ioſ. 14.

q: Az Iſtennec ſatát dolga a kegyelmeſſeg es io tetemeny. Idegen dolga az oſtorozas, mellyre étet az mi bűneink kenſeritic.

r: Az az, Azt ezt értet tem hogy el vezti mind ez egéſſ földet.

r. Az Chriſtusrul való jöuendömondat Pſal 117. Matth 21. 1. Pet. 2.

23 r Auagy mind az egéſi nap ſiánté az Siántó ember hogy veſſen? barázdollyaé az földet és ronttyaé az ő földénec rögit?

r. Ez baſonlatoſſággal á prophéta azt ielenti hogy Iſten az ő ſenec büntetéſében rendel ſi móddal tſelekeſſic, mint az ſiántó vető ember. Mintha azt mondana mikeppen hogy az ſiántóſnac veteſnéc, arátáſnac ideie vagyon, es minden feleſ végenec czeleſéſénec külömb módgya: Azonképpen az Iſten ítéletinec es minden rendinec büntetéſnec ideie es módgya vagyon.

25 Nemde nem ackor vetié el az ledneket, auagy nem ackor hintié el az köméńt, az ő ió gabonáiát és árpáiát, vagy tönkölyét az ő mezeiében nem ackor vetié el, minec vtánna az meg ſiántott földnec ſinét meg egyeneſiti?

26 Az után őſſue köti azt az ſierint, á mint őtet az ő Iſtene tanittya.

27 Mert nem vaſas boronáual töric ki az ledneket, az köméńtis nem ſekérnec kerekéuel tapodtattyác, mert Iſtáppal veric ki az ledneket, és veſiſiőuel az köméńt.

28 Az búzát iólehet tſépelic, de nem mind öröcké tſépelic azt, és az ő ſiekerénec kerekeiuel nem mind öröcké tapodtattya, ſem az lónac lábaiual nem öröcké töreti.

29 Ezis az Seregeknec Wrától ſiármazott, ki tſudálatos az ő tanátsában, és nagyſágos az ő tſelekedetiben.

XXIX. Réſz.

Ez Caputban az Prophéta fenyegeti az Ieruſálemnec városat mind templomaual és mind ólt árıáual egybe, mellyekben nagy reménſégeket verőtéc vala, az Aſſyriabéliec ellen, kíknec kegyetlenſégeris meg iria. Máſodſor arról panaſolkodic, hogy noha ſokat fól nekiec az ő romláſoc felől, mind az álral loha azt el nem hiſzic, es az Iſtennec beſédec nec értelmec ő tőlőc el rőiterett. Azt mondgya pedig hogy annac oka nem egyéb, hanem az kép mutatas, es az ő tőlőc gondolt hamis tiſzteletec. Fenyegeti azert az kepmutatokat nagy veſedelemmel, holott végézetre azért is meg mondgya, az Iſtennec az hiſzetleneken valo oſtora, mit hafnallyon az hiueknec.

1 IAy az Arielnec a az Arielnec mondom, az városnac mellyben lakozott az Dáuid, eſitendőrűl eſitendőre őletteſſenec innep napokon az (áldozatra való) bárányoc.

a: Ariel annit teſzen mint Iſtennec oroſzlánia, annac neuezi á nagy oltárt á mellyen áldoznac vala, mivel hogy ſoc barmot emeſzt vala meg mint egi oroſzlan. De erri á templomoton, es mind az egeſz váraſt, mellynec veſedelmeről prophetal.

2 Mind az által meg ſiorîtom az Arielt, és léſien keſerűſég és ſiomoruſág, és ollyan léſien (az város) mint az Ariel. b

b: A? az: mint az áldozatnac ideien ſoc meg ölettetet barom fekſic az öltar környül. azonképpen Ieruſálem környöl fogſnec az meg. öletett emberec.

3 Mert köröskörnyűl táborral környűl véſilec tégedet, és meg környékezlec tégedet fából tſinált tornyockal és erőſſégeket állatoc te ellened.

4 Annira hogy meg aláztatuán az földről ſiólly, és á porból léſien az te ſúgua való ſiód, mint az ördöngös iduendő mondóké ollyan léſien az földről az te ſiód, és mintha az porból ſuttogna az te ſiód.

5 Mert ollyan léſ'en mint az por, az te ellenſégednec ſokſága, és az erőſſeknec ſokſága mint az pelua, melly el ragattatic az ſiéltől, és léſien hirtelen és hamar.

6 Az Seregeknec Wráltól látogattatic meg menydörgéſſel, föld nec indulâſáual, és nagy zúgáſſal, forgó és háborgó ſiél veſiſiel, és meg emeſztő tűznec lángiáual.

7 c És ollyan léſien mint az éijeli látáſnac álma á pogányoknac ſokaſága, mellyec hadakoznac az Ariel ellen, és mindenec kic az

c: Azt akarta ielenteni hogy olly nagy dühöſſeggel es kegyetlenſéggel leſznec az Aſſyriabeliec á Sidoc ellen, hogy ſemmi véronttáſſal, öldökleſſel, ragadomanyal nem elegednec meg, hanem nekic vgy tettzic minden czeleheadeſec es kegyetlenſegec mint egy álom.

ellen vitęzkednec, az kic erősségeket tsinálnac az ellen, és meg siorittyác azt.

8 És ollyan léśien, mint à melly ęhező ember álmodozic és álmában ésiic, és mikor fel serken, vgyan üres az hasa, és miképpen álmodozic à siomiuhozó, ki álmában isiic, fel serken, és imé vgyan siomiu és kéuánnya az italt, vgy léśien mind azoknac az pogányoknác sokaságoc, az mellyec vitęzkednec az Sion hegye ellen.

9 [d] Mulassatoc és gondolkodgyatoc (erről:) Meg vakúltanac, és megvakitanac (egyebeketis,) meg réśiegettec, de nem az bortól, tántorganac, de nem az réśiegitő italtól.

10 Hanem bę búritott az Isten titeket álomnac lelkéuel, és bę zárlotta az ti siemeiteket, az Prophétáckal egybe, az ti böltsfeiedelmiteknec siemeitis bę fedezte.

11 Annac okaért mind ezeknec látása, hasonlatos léśien néktec az bę petsétetetett leuélnec beśié dihöz, mellyet ha adnac az irás tudónac, és ha azt mondgyác, oluasd el ezt: azt mondgya, nem oluashatom mert bę petsétöltetett.

12 Ha pedig adgyác az leuelet annac à ki nem tud iráśt, és ezt mondgyác néki, oluasd el ezt, azt feleli: nem tudoc iráśt.

13 [e] Mert ezt mondá az WR: Miuel hogy ez nép én hozzám közelget śiáíaual, és az ő aiakockal tis teltec engemet, az ő śiiuec pedig táuól vagyon én tőlem, és à melly tiśtelettel tiśteltec engemet, emberec parantsolattyából tanúltác azt.

okai mongya az kepmutatás. es az emberektől tałałtatott tiśteletet.

14 Annac okaért imé én tsuda dolgokat tselekesiem ez néppel, tsuda dolgokat mondoc: és az ő böltseinec böltseségec el vęsi, és az ęrtelmeseknec ęrtelmec el röyti magát. 1. Cor. 1.

15 [f] Iay azoknac kic az Istentől mélységesen el röytic az ő tanátsokat, és az ő tselekedetec setétségben vadnac, és azt mondgyác: Kitsoda lát minket, és kitsoda vésien minket esében? f: Az kepmutatoc ellen.

16 Az mit elmétekben forgattoc bizony ollyan léśien mint az agyagéc gyártónac sára, auagy mondgyaé az tsinálmáńy az ő tsinálótáról, nem tsinált engemet, és az alkotmány az ő alkotójáról, nem tudgya mit alkot?

17 [g] Nem de nem egy kitsin, tsac egy kitsin idő vagyoné, és az Libanus hegy Carmelussa változic, és az Carmelus ollyannac tartatic mint az erdő? g: Az ałnagi valtozás lęśen ez földön az Libanus es Carmelus el pusztulnac.

18 [h] Es meg hallyác az napon, az (kic most) siketec, az könywnec beśiédit, és az homályosságból s az setétségből az vakoknac śemec látnac. h: Az Isten oltoránac hasznaz ő igeretihez vala engedelem örömvigasztalas, haładas, az hiueknec megtartásokert, az kegyetlenneknec vesztedelmekert.

19 Es az śielédec az Istenben örülnec, és az emberec között à sükölködöc vigadnac az Izraelnec śient Istenében.

20 Miuelhogy semmiué lött az kegyetlen, és meg emésitetett à tsúfoló, és ki vágattattac az kic siorgal-

e: Matth. 15. Mar. 7. Az Sidoc vakságanac ket okai

f: Azt mongya a Prophéta hogy akar mennek gondolkodgatnac arrul a sidoc a mit nektec mond az Isten beśédeböl az ő veszedelmöc felöl, mind az altal az ő śentśegec felöl valo veleködésec annira megvakitotta őket hogy vgyan nem hiheti az vrastoc kő ne kőzendő veszedelmet: Hasonlittya azért őket az veszedelmhez, és azokhoz kic az bę petsétet e ő t iráśt nem oluashattyac, vagy vgyan nem tudgyac oluasni mely dolog az Istennec nagy ostora.

siorgalmatosoc vóltac az hamisságban.

f. A 15 43. á kic á prophetat fenitegetic vala.es halalra kergetic vala az igaz mondásert.

21 f És az kic bünössé téssic vala az embert az besédért, és hálót vetnec vala annac á ki ököt az kapuban meg feddi vala,és az igazat el fordittyác vala hamissággal

22 Annac okaért azt mondgya az Isten az Iácob házának, á ki meg siabaditotta Abrahamot. Nem siégyenül meg immár az Iácob, és immár nem heruad meg az ö ortzáia.

23 Hanem ankáb mikor láttya az ö fiait,az én kezemnec munkáját ö közte,hogy az én neuemet sientelic: az Iácobnac sient Istenét (ökis) sentelic, és az Izraelnec sientét félic.

24 Es az kic lélekben téuelgenec vala,meg tudgyác az értelmet,és az kic zugolodnac vala meg tanullyác az töruéñt.

XXX. Rész.

Miuel hogy az Sidoc az Assyriabeli kiraltol valo felelmekben, az Istenre nem néznec vala,es az ö segitségec nem kerec vala,hanem emberi erőben bizuan Ægyptrumbol várnac vala segitséget,azért az Prophéta feddi ökét, és inti hogy ne külgyenec Ægyptrumba segitségert,melly nektec nem hasnal,az kőuetke zik kic soc hamárokon es reueken horgyac vala az kinesec Ægyptrumba, feniegett az Prophéta. Es hadgya Isten az Prophetanac hogy az Sidoknac engedetlenségeket örök emlekezetre beiria. Annac vrannak okát mongya á Prophéta miert nem tec az Isten az ö nepenec veszedelmere, holott azoknac kic az Isten segitséget vártac soc hiu igereteket tesen, es mondgya minemö io ezelekedetekkel ielentic ki azoc az ö igaz meg teresekét kiknec külső iokaris iger,vtolsor megtria az Istennec meg busult haragiat az Senacherib ellen.

1 IAy az engedetlen fiaknac, azt mondgya az WR, kic tanátsot tartanac én nálam nelkül,és óltalmat keresnec magoknac az én lelkemnélkül, hogy az ö bünöket meg neuellyéc.

2 Kic Ægyptusba törekesinec menni, holott az én siámtól tanátsot nem kérdettec, hogy az Pharaó erösségéuel erösitséc meg magokat, és az Ægyptus árnyéka alá vonnyác magokat.

3 Mert lésien néktec az Pharaó ereie siégyentekre, és az Ægyptus árnyékában való reménségtec gyalázattokra.

Miuelhogy vóltac az ö feiedelmi g Soan Városba,és az ö köueti Hanes városig mentec.

g Értí az Iudeabeli orszagnac feiedelmit,kic Ægyptumba mentec vólt.

5 Mindnyáján meg siégyenülnec az nép miatt, melly nékiec nem hasinál, sem segitségre, sem valami hasonra, hanem siégyenekre és gyalázattyokra (lésien.)

6 h Az Déli oktalan állatoc ellen való terhes iöuendö mondás: Az nyomoruságnac és veszedelemnec földén, az him és nöstén oroszlán (ki iönec) onnét, Basiliscus kigyó,és tüzes sárnyás kigyó, azoc ellen á kic visnic az ö gazdagságokat az siamároc hátán, és á teuéknec hátokon az ö kintseket, á népnec, melly nem hasinál.

h Sido orszagtol Ægyptusba igen veszedelmes vtazasoc es farkassoc miatt az kösetcket azert ado hatsentgetes Prophe a Az Deeli oktalan allatoc pedig ertec az teuekeit es fiatmarokat mellyeken az kenczer hordgyac vala Sidosagbol Ægyptusba

7 Mert az Ægyptusbéliec hijaba igyekeznec meg segélleni, azért kiáltom i ennec, Az ti erösségtec ebben vagyon ha tsendességbe lésitec.

i Tudni illic Ieruſalemnek vagy erröl, tudni illic ez dologrul.

8 Mostan annac okaért eregy el, és ird táblára ezt ö náloc, és

ird-bę kőnwbeis azt, hogy légyen az vtólsó időben, és mind őrőcké bizońságúl.

9 Mert engedetlen nép (ez,) hazug fiac, és olly fiac kic nem akariac hallani az Wrnac tőruényét.

10 Kic azt mondgyác az látóknac: Ne lássatoc, és az böltseknec, ne lássatoc nékünc igazakat, hanem sióllyatoc minékünc hizelkődő beſiédeket, lássatoc tsúfoláſokat.

11 Táuozzatoc el az vtról, tęrietec el az ösuéńről, siűnnyéc meg tőlünc az Izraelnec sient Istene.

12 Annac okaért azt mondgya az Izraelnec sient Istene: Miuelhogy meg vtállyátoc ez beſiédet, és biztoc álnokſágban és hamiſſágban, és ahoz támaſkodtoc.

b Az a-, az emberben való bizodalmo to ſzinte olyan erőtelen mint az meg repedezett kő fal.

13 b Azért léſien néktec ez hamiſság, hasonlatos az le esendő (kő falnac) hasadáſához, vagy az magas ki döllyedett kő falhoz, mellynec le omlása hirtelen egy siempillantásban léſien.

14 Mellynec romlása hasonlatos léſien az fazéc gyártó edényénec romláſához, melly minden kiméllés nélkül el tőrettetic, annyéra hogy annac tserepei között nem találtatic olly tserép mellyben sienet vihetnénec az tűzből, vagy vizet meritenénec az kútból.

c. Az haboru ſágnac ideien az Istenec tőſtec bekeſeges türet, es Isten kegy elmeſſege feſől valo reménſeg.

15 Mert igy siól az WR, az Isten, az Izraelnec sient Istene, c nyugodalomban és tsendeſségben maradhattoc meg, czendeſségben és reménſégben léſien az ti erősſégtec, és nem akarátoc.

16 Hanem azt mondátoc, semmikeppen nem akariuc, hanem lóra űluén futunc: Azért futotoc: és gyors állatokon nyargalunc; Azért gyorſac léßnec azoc az kic titeket kergetnec.

17 Ezer ember (futamodic el) egynec meg ryaſitáſa elött, és ötnec ryaſitáſa elött mindnyáián el futamodtoc, mig nem vgy maradtoc mint az haiónac árbotz fáia az hegynec teteién, d és haſonlatoſoc léſitec az halmon való záſilóhoz.

d Az a-, mint az eggyes fa az hegynec tetein, melly vgy all mint egy arbotz fa.

18 e Es annac okaért vár titeket az Isten, hogy könyörüllyön ti raytatoc, és annac okaért magaztallya fel magát hogy meg kegyelmezzen néktec, mert itéletnec Istene az Isten. Bódogoc mind azoc az kic váriác ötet.

e. Okát monda az Prophéta miert nem ſiet az Isten a bűntetre ollyan modon, mint azember ſiet az bűnre, mert az Isten kegyelmes, és itilétnec Istene. Aſitis meg mongya pedig hogy noha az Isten lattatic alunni, de fel kel az ő nepenec ſegitſegere, és ſzep igere tehat teſzen az Isten nepenec.

19 Mert az nép Sionban lakozic és Ieruſálemben, az után nem ſirſi, könyörűluén könyörűl te raytad: az te kiáltásodnac siauára, mihelt hallandgya azt, meg felel teneked.

20 Es jóllehet keſerűſégnec kenyerét adgya teneked, és nyomoruſágnac vizét: De nem táuozic el többé te tűled az te tanítód, és az te ſiemeid láttyác az te tanitódat.

21 f Es az te füleid hallyác az te vtánnad kiáltónac siauát, ki ezt mondgya:

f Azt igeri Isten nekiec hogy az kic az ő nepe kőzött valaſtat tac, azokat meg teriti az ő igeinec birdeteſe által, és meg iria az igaz pœnitentiat az ő gyűmöltſeről, holott ezt az baluániokhac el banyaſokrul ſzól, de az alatt egyeb gyűmöltſeiis erti az pœnitentiahac, iger pedig az pœnitentia tartoknac ſoc kűlſő tóhat.

mondgya: Ez amaz vt, ezen iáriatoc, mikor vagy iob kęzre vagy bal kęzre el haioltoc.

22 Es meg ferteztetitec az ezűstből tſinált báluányokra c ſép ſégét, és aranyból öntött báluányoknac öltözetit, és el táuoztatod azokat mint az haui kórſágoſnac tiſitátalanſágát, és azt mondod annac: eregy dólgodra innét.

23 Es ád ackor (az Iſten) eſöt az te magodra mellyel az te földedet bę vetetted, annira hogy az kenyér, az földnec termé ſe böwſéges és köuér légyen: ackor az te barmaidis ſięles mezön legeltetnec.

24 Az te ökreidis és ſzamáridnac vehmei mellyec az földet ſzántyác, tiſta abrakot éſinec, mellyec meg ſiórattattac ſióró lapáttal és roſtáual.

25 Es léſinec minden magas hegyen, és minden magas halmon patakoc, vizeknec folyáſi, az nagy öldökléſnec napián, mikor le eſnec az tornyoc-

g: Erti az Sennacherib hadának le vagatáſának napiát.

26 Es az hóldnac világoſſága léſien olyan mint az napnac világoſſága, az napnac pedig világoſſága hętſier nagyob leſien, mint hęt napnac világoſſága, az melly napon az Iſten bę köti az ö népénec romláſát, és annac ſebeit meg gyogyittya.

h: Az Iſtennec hatalmaſſágat és megbuſult haragját irta meg, melyel meg emeſte az Senacheribot.

27 h Imé az Iſtennec neue iö nagy meſiſzönnen, kinec ortzáia ég, és az ö terhe nehęz, kinec ajakai bę töltec haraggal, és az ö nyelue mint az meg emészto tűz.

28 Es az ö lehelléſe mint az meg áradott patac, melly törkig ęr, hogy az pogányokat meg roſtállya, mig nem ſemmiué léſznec, i és ollyan mint az idetoua hordozó zabola az pogányoc ſiáiában.

i Vagy igy, Es azt miuelli hogy az népes tevelegyenec, zabolat vetnén az ö ſiákba.

29 Et énekeltec acképpen mint az éttzaka mellyen az innepnec ſzenteléſére kéſzűltec, és az tiſziueknec örőme léſzen, mint annac az ki ſippal mégyen, hogy fel mennyen az Iſtennec hegyére, az Izraelnec erős Iſtenéhöz.

30 Es az Iſten meg zenditi az ö ſzauánac hatalmaſságát, és az ö kariánac alá ſzálláſſal meg mutattya az ö meg búſult haragiában, meg emésitő tűznec lángiában, puſztitáſſal, aradáſsal, és kő eſöuel.

31 Mert az Iſtennec beſzédénec általa meg rontatic az Aſsyriábéli király, ki egyebeket veſzſzöuel vert.

32 k Es valahoua mégyen, az veſzſzö vgyan hozzá ragaſztatott léſzen, mellyet az WR vęt ö reáia dobockal és hegedőckel, és az ö kezénec fel emeléſéuel hadakozic ö ellene.

k: Az Aſſyriábeli király el nem táuoztathattya az veſzedelmet, melly az biueknec nagy örömökre léſſen.

33 Mert meg kéſzitetett elétöl fogua az Tophet, *a* az királnakis meg kéſzitetett, mélſégeſen és ſzéleſen czinálta az Iſten azt, mellynec égéſetüz, és ſoc ſa, az Iſtennec fuualláſa gyúyttya meg azt, mint egy kénkönec patakiáual.

a Tophet terpentinum mellett egy nep vélgy vadi mellett ſzinnal készyenaz buſtac, hogy az I. ſzamar parans czelekedetyeb lenne. *b* meg *c* attyokat az ſidac az stolach báluány Iſtennec áldozni való, mellyki formáltatott volna rezből kregen, mellybe az ő gyermekeket be égette, és tüzzel meg egeſtette kinec hogy az ieo zatoſoknac ſiral ſzokas ne hallatoc, erőſſen dobolnanac annac neuezte Tophe nec vagy Thopteres, mert az Thoph dobot teſzen, vagyan azon hely neuezte ett az kinokért Gehennanac kis Azért az Thophet es az Gebenna mind egy helyec egyez. Hogy pedig az embereket az Iſten lelke az Thophet völgyében való czelekedetektől el rőtentene, az pokol neuezi Thophetnec es Gehennanac. Mikor annac okáért azt mondgya ez Eſaias hogy az Thophet meg kéſzitetett az ielenti hogy a pokol meg kéſz tetett, mellyet mond me tegeſnec ſzerſznec es tüzes Eg ónec, hogy meg ielecze azt, hogy ſoha ſenkinec ne kelljen ki nem tó bel, Luc. 16. es hogy ſokan mennec oda, holott örökeneres képen gyötrettetnec. Az iras emlekezic az Thophetről 2. Reg. 23. Ier. 34.

hereketes ſokat tehetnec vala az Egyptumbeliec.

Mintha azt mondana, hatter hőlt ereſtegyenec az Ægyptumbeliec es hatalmaſſac, de az Iſtennec bölts hatalmas ki az gonoſokat es az kic az gonoſokat jegyelic meg bűnteti. *es Iſten az ſ ő nepenec oltalmazoia re nezue hatalmat volna emberi ſegitſégben bizniuoc.*

XXXI. *Réſz*

Az Cáputban fenyegeti Iſten az Prophétaſ rat az ſidokat az embert erőben való bizodalmáért, es hogy nyomoruſágokban Iſtentől nem varrac ſegitſeget. Feniteſenec es toreſenec három okat mond, a Előſer, mert az Iſten kezet ſenki meg nem foghattya hogy meg ne bűnteſſe a bűnöſeket, mikor magakarja bűntetni. Ma odſor, mert az Ægyptumbeliec, ezec emberec, Hamadſor, mert Iſten az ő nepét meg oltalmazhattya, mint az oroſlan az ő prédaſar. Vegezetre inti az nepet pœnitentiara, mellynec győmölczec meg mondgya, es igeretet teſzen.

Az Ægyptumbeliec ſoc es nagy lo nag hadat tehetnec vala, azert mond a gya hogy iay azoknac az kis a louakhoz tamaſkodnac, ét az ſzekerekben vetic remén ſegöket, mert hadakozaſ-

1 IAy azoknac à kic Ægyptumba mennec ſegitſégért, támaſkodnac az louakhoz, *a* és reménſégeket vetic az ſzekerekben miuel hogy ſokac, és az louagokban miuelhogy felőtte igen erőſſec, és nem tekintetettec az Izraelnec ſzent Iſtenére, és az Iſtent nem kereſtéc meg.

2 *b* De öis bölts, és hoz veſzedelmet, és az ő beſzédit nem változtattya el, hanem ellene támad az gonoſzoknac házoc ellen, és azoc ellen, kic ſegitſégül vadnac az hamiſságnac czelekedőinec.

3 Az Ægyptusbéliec pedig emberec és nem Iſtenec, és ő nékiec az ő louoc teſt, és nem lélec. Azért ha az Iſten ki teriel ti à ő kezét el romol az ſegitő, az meg ſegitetettis, és egyetembe mind ezec el veſinec.

4 *c* Mert ezt mondá énnékem az Iſten: Mint az orditó oroſlán, és az gyermekéd oroſlán az ő prédáia mellet, mikor az pásztoroc ſereggel gyülnec ő ellene, azoknac hangoktól meg nem röttен, és az ő ſokalágoc előtt meg nem alázza magat Azonképpen le ſzáll az Seregeknec WRa hogy hadakozzéc az Sion hegyéért, és az ő halmaiért.

5 Mint az repeſő madarac, azonképpen óltalmazza az Seregeknec WRa Ieruſálemet, óltalmazuán meg ſzabaditтya, és környüle iáruán meg tarttya.

6 *d* Térietec meg ahoz, kit az ti hitetlenſégtekkel fel ingerlettétec ti Izraelnec fiai.

7 Mert az napon minden ember el veti az ő ezüſt báluánit, ét az ő arany báluánit, mellyeket czináltac néktec az ti kezeitec bünre.

8 *e* Es el eſic ackor az Aſſyriai had fegyuer miatt, de nem ember fegyuere miatt, és nem ember fegyuere emészti meg azt

d. inti az népet pœnitentiara, es az pœnitentiat gyakm. leſzrél irta meg inuel hogy az pœnitentia ez ember nec ſzüben vagyon.

e Igéret ez, mint ha azt mondana ha meg terjed, az ellenſegtől meg menekedtec.

azt, és az fegyuer előtt el szalad, és az ő erőlseinec sziuec el oluad.

9 Es az félelemnec miatta az ő várához folyamodic, és megrémülnec az ő feiedelmi az zászlótól. Azt mondgya az WR, kinec tüze vagyon Sionban, és kementzéie Ieruſálemben. f

f Az az, Iſten mondgya az hol Ieruſálemben áldozatoc hal tüzelnec.

Az képmutatogonoſ embert irra meg Iſten és ember ellen valo gyilkoſsagiról, beſedirol es czelekedetirol.

XXXII. *Réſz.*

Kövendör mond az Prophéta az Ezechias király nac birodalmáról, holott előſer meg mondgya minémő léſen az király, minémöc az vránna való feiedelmec, és hogy minden rendeteſen dolgokat, mind külső renden, mind az mi nęz az Iſteni tiſteletre, helyére állat az kiraly: Miuelhogy pedig az Ezechias az Chriſtuſt példázza, és az minémö dolgokat az Prophéta mond, azoc czac az Chriſtuſtban talaltarnac meg, az ért minden keteſségnélkül az Chriſtus orſagáraiſ nęz az Prophéta. Mafodſor tmi az néper hogy az Ezechias orſaginac vagy birodalmanac előtte, az realoc követközendö veſedelemnec eleſt vegyé, igaz pænitentiáual, vtolſor meg mondgya az haſznokat mellyeket az ſiuec veſſec az Ezechias (vagy az Chriſtus) birodalmabol,

a: Az Iſſ ſüneny ember nem Iſmerö maga gonoſſagaban nem maradeſközei, és minden ezelekedeti gonoſoc mint az felſö verſben vis monda.

1 IMé az király wralkodic igaſſágban, és az feiedelmec előljárnac az itélet tételben. a

a: Az feiedelmeknec példája az lambor Ezechias kiraly, ki az Ieſus Chriſtuſt példázza. Az feiedelmeknec pedig igaſſágoſ és itéleti ezelekedniec nem egyéb hanem Iſten törvénye ſerint ezelekedni, az arravalanokat oltalmazni az gonoſokat büntetni.

2 Es léſien az az férfiu óltalom az ſięl ellen, és az záporeſő ellen meg maradáſnac barlangia: mint az vízznec folyáſi az ſáraz helyen, és mint az nagy kőſálnac árnyéka az ſiomiuhozó földön.

3 b Es az kiknec látnioc kell, azoknac ſiemec meg nem homályoſodnac, és az kiknec hallanioc kell azoknac fülöc hallanac.

b Aſt charias ezek ielentenie az prophéta hogy az

4 Az bolondoknakis ſiuöc figyelmetes léſien az tudományra, ésaz pelpeknec nyeluekis ſietékeſen ſiolni.

5 Es többé az gonoſi ember nem neueztetic iámbornac, és az fösuény nem mondatic adakozónac.

6 Hanem az gonoſi ember mondatic gonoſſág ſiólónac, az kinec ſiiue czelekedic hamiſſágot, ki kép mutatás ſierint czelekedic és ſiól Iſten ellen téuelgéſt, az ęhező embernec lelkét meg üreſiti, és az ſiomiuhozónac italát el véſi.

7 c Az fösuény embernec gonoſi ezközei vadnac, ki gonoſi tanáczot tart hogy az alázatoſokat el veſieſſe hamis beſiédeckel, mikor az ſiegény ember igaſſágot mondanais.

c: Az fösuény ember nem Iſmeröſ maga gonoſſagaban nem maradeſközei, és minden ezelekedeti gonoſoc mint az felſö verſben vis monda.

8 Az adakozó pedig tanáts kom[illegible] adakozásról és az adakozásban el[illegible]gyen.

9 d Ti gazdag aſſioni állatoc kellyetec fel, hallyátoc meg az én beſiédemet. Ti nagy bátorſagban élő leánzoc vegyétek füleitekbe az én beſiédemet.

d: Az nagy batorſagban elö naroſoknak és ſalukat ertet az aſſioni állatokon es leánzokon.

10 Nagy ſoc eſitendökben meg háborodtoc ti bátorſágban élöc, mert el fogyátkozic az ſüret, és az takarás nem léſzen.

11 Röttennyetec meg ti gazdag aſſioni állatoc, mozdúlyatoc meg ti bátorſágban élöc, veſſétec le ruháitokat és mezitelenitſétec meg magatokat, és ödedzzétec bę az ti derekáitokat gyáſi ruháual.

12 Sir-

e Az Prophéta tsesséc ne vezt az mezőket, mellyekről elmúlic vala mint hogy az kis gyermec az ő annyának tsetsibőtől.

12 Siriatoc az tsetsért e, az síép mezőkért, és az termő siőlő tőuekért.

13 Az én népemnec földén tőuis és tsipke neuekedic, minden örömnec házaiban, és minden öruendozö városban.

14 Mert az nagy palotác el hagyattatnac, az városnac sokasága el pusititatic, à tornyoc és bástyác barlangoc léſinec mind örökké, f az vadaknac örömökre, és az barmoknac legelteteſekre.

f Az siloc ökrecske valoi tőuec mondgyac az bőſſu tőlt.

15 g Miglen ki ontatic mi reánc az lélec onnét fellyül, hogy légyen az pusita ollyan mint az Carmelus, és az Carmelus ollyannac itéltetséc mint az erdő.

g Az az, mindaddig miglen az Istennec ſiretne reánc tekint, ki mindenget megelenesit.

16 Es lakozzéc az pusitában itélet, és igasság üllyen az termő mezőn.

h Az igasságnac ſgyümölcſe az békeség.

17 Ackor az igasságnac czelekedete léſien békeség, az igasságnac czelekedete (mondoc) léſien czendeſség és bátorság mind örökké.

18 Mert lakozic az én népem békeségnec haylokában, és bátorságos sátorokban, és gazdag nyugalmokban.

i Az az, bátorságos léſien minden veſedelemtelen, az gonosz nem közelget hozzája, annira hogy kertéſeiktől vaſa varosokbannis ezec a völgyben el lakhatic.

19 i Es mikor az kő eső le siáll, az erdőre mégyen, és az város meg örökődic az völgyben.

20 k Bódogoc vadtoc ti kic az vizec mellet vetettétec, és kic az ti ökrötöknec és siamártoknac lábait oda boczáttátoc.

k: Hasonlo ittya az prophéta az kiſneket azokhoz, kic io kőuer mezőnſant attac az ő barmokon.

XXXIII. *Réſi.*

Az Prophéta ez Capitulumban iőuendőt mond az Sennacherib királnac, és annac kepében az anya sent Egyházнac ellenſeginec veſedelmeiről, hogy meg elmeraſſec az Isten lenni igaznac es hatalmaſnac. Az után fol az nepnec nyomoruſt állapattyarol, holott biztattyák őket az Isten ſegitſegenec közel valo voltával, es az ellenſegeknec pandokánac hijſba valo voltával. Vtolſor azt mondgya az Prophéta hogy noha az kep mutatoc az nyomoruſtgnac ideien az Istent vadollyac, mind az által az hiuekhőz ackoris meg mutattya io akarattya.

1 IAy te néked ki kóborlaſi, holott te máſtól nem kóborlattattal, ki más ellen hamiſſan czelekeſiel, holott te veled hamiſſan nem czelekedtec. Mikor meg ſtűnel foztani, teis meg foztatol, mikor az hamis czelekedetnec végét vetendeſi, te veledis hamiſſan czelekednec.

a: Az kóborlonéri az Sennacherib kiráłt.

2 b Wram könyörülly raytunc: te benned biztunc, légy ezeknec óltalmazóioc minden napon, és mi ſiabaditónc az ſiorongatáſnac ideién.

b: Könyörög Eſaias az Istennépenec meg maradaſáért.

3 Az te itéletednec zenduléſénec ſoua elött el futnac az népec, és az te dicſöſéged elött az pogányoc el oſilatnac.

c: Iőuendőt mond az Sennacherib veſedelmeről.

4 Es az ti kóborlott marhátoc egybe gyüyteric, mint mikor az czere bogárokat egybe gyüytic, az ragadozónac ollyan nagy gyorſaſágáual, minémő gyorſaſágoc vagyon az ſáskáknac.

d Mondatic Istennek fel magaztaltatni, itéletet es igasságot czelekedni, mikor az ő népet meg ſabaditya, elenſéget el vezti. Es Értelme ez: Az te állando maradaſod, erősſeged és bodogſágod és kenczed léſien a' tudomány és Istennek felől valo bőlczeſeg és az istenſi feleleem.

5 Fel magaztaltatic d az WR ki lakozic magaſságban, Bę tölti az Siont itélettel és igasſág-gal.

6 e Es az te ideidnec állandóſága, erősſége és bódogſſága lé-

ſien

ſien az böltſeſég és tudómány. Az WRnac félelme léſien az ő kéntſe.

7 Ímé az kőuetec kiáltanac ot kűn, és az békeſégnec kőueti nagy keſeruelen ſirnac.

8 El puſtultanac az vtac, meg ſünt az vton járó, fel bontorta az ſiőuetſéget, s meg vétá ta az városokat, ſemminec ahitotta az embert.

9 Sirt, meg heruadot az föld, meg ſiégyenült, az Libanusrs ki vagattatot, ollyan lött az Sarom, mint az puzta, el puſztatatott az Baſan és az Carmelus,

10 Mayd fel kelec azt mondgya az WR: Mayd fel magaztaltatom, mayd fel magatalom magamat.

11 Fogadtoc polyuát és ſüültec pozdoriát, [b] az ti gondo atotoknac tűze emézt meg titeket.

12 És ollyanoc léſznec az népec mint az meg gyuytatott męſz kementze, mint az le vágatott tövisec tűzzel égettetnec meg.

13 [i] Hallyátoc meg táuól valóc mit czelekedtem én, és értſétec meg ſiomſiédoc az én hatalmaſſágomat.

14 Meg röttentec vala az bűnőſöc Syonban, az hitetleneket környül vötte vala az félelem, (és ezt mondgyác vala:) Kitſoda maradhatná mi közzülönc az meg emésztő tűzzel? Kiczoda lakhatnéc mi közzülönc az örökké való lángual?

15 Az ki igaſſágban iár, igazat ſzól, az ki meg vtállya az czalárdſágból való nyereſéget, az ki az ő kezét meg óltalmazza aiándoc vetéltől, az ki bę dugia az ő füleit hogy ne hallyon kegyetlenſéget, és az ő ſzemeit bę fogia hogy ne lásſon gonoſit

16 Ez ilyen ember magaſſágban lakozic, és ennec óltalma, az kő ſiklóknac báſtyája.

17 Az te ſiemeid az királt az ő ékeſſégében látyác, és látnac meſſiſie való földet.

18 Az te ſiued gondolkodic az (elébbi) félelemről. Hól vagyon az iró deiác? Hól az ravás pénznec bę ſzedőie? Hól az fő házaknac iróai?

19 Kegyetlen népet nem látſi, olly népetis nem látſi mellynec nyelueén nem értenél, idegen nyelű népet, és mellyet meg nem értheteél.

20 [m] Tekintherſie az mi gyülekezetünknec városát az Siont, az te ſiemeid láſſác Ieruſalemet az nyugalomnac haylókát, és oly ſátort melly az ő helyéből ki nem mozditatic, mellynec ſiegei ſoha örökké el nem vitettnec, mellynec kötelei ſoha el nem ſzakadnác.

21 [n] Hanem ott mi nékünc az eris WR léſien folyo vizec gyalán, és ſęles patakoc gyalánt, mellyen által nem mégyen az hajóſoknc haiđioc, ſem pedig az örę terhes haió azon által nem mehet.

22 Mert

---

f: Prophétál az Senacherib kőueteiről és az Ezechias kőuettről, laſd meg. Eſa. 36.37.

g: Tálni illic az Senacherib.

h: Az Senacherib hadat nevett értelme ez. minden gondo atotoc bűnba va ó leſſen, mert nem megyen vegbez.

i: Értelme ezec ez mind ezeknec ez verſeknec. Noha az Iſtenſelenec és az kép mutatoc azt mondgyác hogy ſoha imaſtſen től nem kelle egyebet varni hanem hogy meg emeſſe az ő nepet, mint az tűz meg emeſti az pozdoriat ſőt az álatokat meg

ter Iſtenhöz, es az ő parancſolatiaſ rint e[illegible]nac Iſten munkaiual egyen. Azert ſzep gere ehe ſzen Iſten a[illegible] nepenec.

k: Azaz, meg ſzele ſznec az teha artó.

l: Az az, ne ehezze az ellenſégről, de nem felelőlöc, hanem inkab czufolod oket.

m: az igeretet Sionaſ pe dig ual bizonittya.

n: Az vrſzen-kűue ol[illegible] gyán erőſſe[illegible] ſzerint mint az folyo viz[illegible] környűl vötte város mel[illegible] hőc ellenſeg őrög hatoca hal nem mehet.

a: Az ellenség ure minden e. rőſſégeth aſſon ſtrya az ha ioboz. mikyo ncc kőteleit meg tágu'tac és az arbotz fát nem tar, tyac.

22 Mert az WR mi nékünc biránc, az WR az mi törueny adónc, az WR az mi királyunc, ő tart meg minket.

23 Meg tágultac az te köteleid, a nem tartyác erősen az ő árbotz fáiokat, és nem terithetic ki az vitorlákat: ackor ſoc ragadomány oztatic el, és àſántákis kapiác az prędát.

b: Az mos Nem panaſol ho ſic az e nyaſſem egy haz az ő nyo morusi gáról mert meg bo ſi ataric bé.

24 És nem mondgya ezt az lakós, b beteg vagyoc, mert az melly nép abban lakozic, megſiabadúl az ő bűneitől.

XXXIIII. *Reſz.*

Miképpen az felső Caputban fenyegete az Sennacheribot: Azonképpen ez Caputban tenyegeti mind az pogány népeket ki az Iſten h az nac ellenſégi voltac, neuezet ſcrint ptedig tenyegeri az Edomitakat és az Borzra vaſoſt.

1 Ihyietec elő pogány népec és hallyátoc, és nemzetſégec vegyétec eſzetekbe, hallya meg az föld, és annac minden tellyeſſége, ez földnec kerekſége, és annac minden terméſi.

2 Mert az Wrnac buzgó haragia vagyon minden pogány népec ellen, és búſúlása azoknac minden ſokaſágokon: veſiedelemre rendelte azokat, és adgya azoka halálra.

3 Azoknac meg ölettettei d vettetnec, és azoknac hólt teſtknec büzi fel mégyen, és à hegyec megoluadnac azoknac vérec matt.

Az Iſmec kőſegſine ve tri erőſſe ſenec meg te ſenteſeiért mondgya ezt az Prophéta

4 Az ęgeknec minden ſeregeis meg ſenyued, és egybe hartatnac az ęgec mint az hártyác, és azoknac minden ſeregec le hull, miképpen le húll az ſiőlőnec leuele, és mikeppen le húll az figenéc leuele.

Az az el wgezi menybe ſ az en fegyuerem reſzegiti m az ellenſegnec vereuel.

5 Mert meg réſzegitetet az ęgben az én fegyuerem: Imé az Edomitákra le ſzáll ítéletre, és az népre mellyet veſzedelemre rendeltem.

6 Az WRnac fegyuere megtellyeſedic vérrel, meg hízic kőuérſéggel, az bárányoknac és az bakoknac véreckel, c az kofoknac veſeinec kőuéréuel: mikor az WRnac áldozattya lén Bøtzrában, és nagy ölöklés az Edomitáknac földőkön.

c. Az baranyokon es bakokon, kofokon az feteſeket, az bakokon, kofokon az feteſeket ertti.

7 El hullanac az Vnicorniſokis ő vęlec, és az túlkoc az erős (bikácokal,) annira hogy meg réſzeged gyéc az ő földöc vérrel, és az ő poroc meg hizzéc kőuérſéggel.

8 Mikor az WRnac boſiſiú állâſának napia, és az büntetéſnec eſitendeie léſien az Sionért.

9 Annac okaért az ő patakiai változnac fenyő viaſiſzá, és az ő pora kénkőué, és léſien az ő földe égő fenyő vijalí gyalánt.

Ezzel ertte azt te'enti hogy az föld meg ig.

10 Eiél és nappal el nem óltatic, mind örökké fel mégyen az ő füſti, nemzetſégről nemzetſégre puztán marad, ſoha örökké ſenki azon által nem mégyen.

11 Hanem örökſég ſerint biria azt az publicán madár és az bagoly, az eztrag és holló lakia azt, és az puſitaſágnac lineáiát, és az hijábavalóſgnac köuett teriezti ki arra.b

b: Azaz, Azt mieri Iſten, hogy valaki

12 An-

azt meg okria eppitemi. ezaz bijba munka'olgyec, és annac meg eppiteſenec minden alko. matoſagai el veſſi.

e: Nemellyet igy fordittyac, az ö főembereit az országnac fúl vagy birodalomtúl válaknac hijac.

12 e Annac fő embereit az királságra hijác, de senki nem léſien ott (arra való,) és mind az ő feiedelmi semmic leſinec.

13 Es az ő palotáiban töviſſek nec ſokſága neuekedic, czalán és bogáts koró neuekedic az ő erőſſégeiben, és léſien az ſárkányoknac hayloka, és az Strucz madaraknac tornátza.

d: Munſterus Doctor igy fordittia.

14 d Es elöl találályác az erdei vadac az mezei vadakat, és az vad ember kiált az ő társának, ott nyugoſſic az boſſorkány, és ott talál nyugalmas helyet.

15 Ott rak fészket az bagoly, ott toije, és ot költi ki minec vtánna meleggette az ő toijáſit annac árnyékában, oda gyülnec az ſas keſelyüc, eggyic az másickal.

e: Azt iclentt hogy az minemb allatokat mondá hogy az Edomitaknac el puſztult varoſiban fognac lakni azoknac semmi bijac nem leſſenec azoc mind társaccal egybe lakni fognac ott hogy el ſzaporodgyanac f. Az ez Iſten adta azoknac az oktalan el latoknac lakoul azt az helyet. &c.

16 Kereſſétec meg az Wrnac könyuében és oluaſſátoc meg, ezeknec egy hijoc nem léſien, ezec közzül eggyic ſem foztatic meg az ő társától: Mert az én ſzámparantſolta ezeket, és ő gyüyti az ő lelkéuel azokat oda az helyre.

17 f Es ő vetette el az ő nilokat, és az ő keze oztotta el azt nékiec mértéckel: Mind öröcké biriác azt, nemzetſégről nemzetſégre laknac abban.

XXXV. Réſz.

Ez Caputban vigaztallya Eſaias az Iſtennec anya ſenc Egyházát, az Meſsiaſnac el iövetceleuel, és azockal az io téremenyeckel melyeket, az ő el iöueteléuel hozandó vala az ő benne hiuöknec, &c.

1 ORuendeznec az puzta és vtnélkül való heljec, örül az puzta, és virágozni fog mint az róſa.

2 Virágozuán virágzic, és nagy örömmel örül, és öruendéz: Az Libanuſnac ſzépſége adatic néki, az Carmeluſnac és Saronnac ékeſſége: meg láttyác azoc az Wrnac ditsöſſégét, és az mi Iſtenünknec ékeſſégét.

3 g Erősitſétec meg az ti el lankadott kezeiteket, és erötelen térdeiteket erősitſétec meg.

g: Igis fordithatnác, Erősſi ſeiec azért ember kezdhet: mert ugy mellyre vagy magyarázzác mint ha Iſtenſolna itt az barmokhoz &c.

4 Mondgyátoc azoknac kiknec ſziuec félelmes, legyetec erőſſec, ne félljetec, Imé az ti Iſtenetec el iö boſſuú állással, az Iſtennec fizetéſéuel: el iö az Iſten és meg ſzabadit titeket.

Matth. 11.

5 Ackor az Vakoknac ſzemei meg nilnac, és az ſiketeknec fülöc megnittatnac.

6 Ackor vgrandozic az ſánta mint az ſzaruas, és az némának nyelue énekel: mert az puztában vizec fakadnac, és patakoc az kietlenben.

7 Az ſzáraz hely tóuá léſien, és à ſomiuhoz ó föld vizeknec forráſsiuá, az ſárkányoknac lakó holyekben és azoknac barlangiokban nád es káka terem.

8 Léſien ott Ösuény és út, és ſzentſégnec útának neueztetic: tiztátalan nem mégyen azon által, h és azoknac útokat iáriác, hogy à bolondis el ne téueledgjéc azon.

h: Tremellius igy fordittia ezt: tiztátalan nem mégyen azon által, hanem leſzen az vt ezen ké, tudni illic az kiknec ſzemec, nielueec fülöc meg gyogyittatnac és megnittatnac az Meſsiastul.

9 Nem léſien ott oroſlán, és ſemmi kegyetlen vad nem iár azon, és nem találtatic azon: hanem iárnac azon tſac à meg váltattac.

10 Mert az Wrtól meg váltattac meg térnec, és nagj énekléſſel Syonba mennec, és öröcké való

örömlésien az ő feieken, örőm és vigaság véſſi őket környűl, és el távozic tőlőc az keſerűſég és nyögés.

XXXVI. Réſz.

Az Sennacherib király az Rabſaces által kit Ieruſálem alá küldött vala, nagy fidalommal és karomlaſſal illeti az élő Iſtent az Sidoknac hallásokra, &c.

1 ES lőn Ezechias királnac tizen negyedic eztendeiében, fel iőue az Sennacherib király Iudánac minden erős városira és meg vőué azokat.

2 Es el külde az Aſſyriánac királlya Rabſaceſt Lachisből Ieruſálembe az Ezechias királhoz nagy ſereggel, ki meg álla az felső halas tónac folyáſánál, az ruhá feſtőc mezeinec útánál.

3 Es ki méne ő hozzáia Eliachim Helciáſnac fia ki az király házában tiztartó vala, és az Sobna ki iró Deiác vala, és az Ioah Aſaphnac fia, ki Secretarius vala.

4 Kiknec monda Rabſaces: Mondgyátoc meg az Ezechiáſnac. Ezt mondgya az Aſsyriánac hatalmas királlya: mitſoda bizodalom ez, az melyhőz te támazkodol?

5 Mondhatnám, (de ha mondomis hijába való,) hogy eſieſſéged és erőſſéged vagyon az hadakozáshoz, annac okaért mihőz bizol hogy én ellenem támadtál?

6 Imé bizol te imez meg romlott nád ſiálhoz az Ægyptumi királhoz, melyhőz az ki támazkodic, bę mégyen az ő kezébe és meg férti azt: ollyan az Pharaó mind azokhoz az kic ő hozzá támazkodnac.

7 Hogy ha azt mondandod nékem: Az mi Wrunkban Iſtenünkben bizunc: auagy nem azé az à kinec kápolnait és óltárit el rontotta az Ezechias, ezt monduán Iudánac és Ieruſálemnec: Ez óltár elött haiollyatoc még?

8 Ha pedig tetzic, az én Wrammal az Aſſyriái királlyal hartzoly meg: és adoc te néked két ezer louat, hogyha adhatſi embereket kic azokra üllyenec.

9 Mimódon maradhatnál azért meg az én Wramnac leg kiſſeb ſiólgai közzül éggyic előtt? De bizodalmod vagyon az Ægyptumbéli királhoz, az hadakozó ſiekerekért és louagokért.

10 De moſtan auagy az Iſten hirenélkül iöttemé én ez tartomáńra hogy azt el puztitſam? Az WR mondotta nékem, eregy ez tartomáńra, és puztits el azt.

11 Es monda Eliachim, Sobna, és Ioah az Rabſaceſnec: kérűnc téged ſióly mi nékűnc te ſiólgaidnac Syriai nyeluen, mert értűnc azon az nyeluen, ne ſióly mi nékűnc Sidoiúl ez nép hallására, mely az kő falon vagyon.

12 Es monda Rabſaces: Auagy az te Wradhoz vagy te hozzád küldötté engemet az én WRam hogy ezeket ſiólanám? auagy nem ez emberekhőzé kic az kőfalon üllnec, hog az ő ganéiokat egyéc, és vizeleteket igyác ti veletec eggyűt?

13 Azért meg áluán Rabſaces kiálta nagy fel ſióual Sidoiúl, és monda: Hallyátoc az Aſſyriábéli

4: Az az, hog ne keſſeritteſſenec ganéiokat meg ennia és vizeleteket meg inniа ha meg nem adgyác magoc.

béli hatalmas királnac beſiédét.

14 Ezt mondgya az király: Meg ne czallyon titeket az Ezechiás, mert meg nẽ ſabadithat titeket.

15 Es el ne hitesſen titeket az Ezechiás hogy bizzatoc az Istenben, ezt monduán Bizonj kętſégnélkül meg ſabadit minket az WR: nem adattatic ez város az Assyriabeli király kezébe.

16 Ne engedgyetec az Ezechiásnac, mert ezt mondgja az Assyriának királya. regyetec én velem ſiöuetſéget és ſöjjetec ki én hozzám, és egyc mindentec az ő ſöleiének gyümölcſét, az ő ſigeiének gyümölcſét, és kiki igya az ő kútának vizét.

17 Mig glen el iöuén fel veſſlec titeket, hogy vigyeleç titeket az ti földetekhöz hasonló földre, gabona és bor termő földre, ſiöldöuel és kenyérrel gazdag földre.

18 El ne czallyon titeket az Ezechiás, ezt monduán: az WR meg ſabadit minket Auagy meg ſabadittottáké az pogányoknac Istenec, kiki az ő földét, az Assyriabéli király kezéből?

19 Hól vagyon Hamatnac és Arphadnac Istene? hól vagyon az Sepharuaimnac Istene? Auagy meg mentetteké Samariát az én kezemből?

20 Kitſoda mind ezeknec ez földeknec Istenj közzül az ki meg ſabadittotta vólna az ő földét az én kezemből, hogy az WR meg ſabaditaná Ieruſálemet az én kezemből?

21 Halgatánac pedig, és nem felelének néki ſemmit, mert az király parantſolattya vala, ki megh hatta vala hogy ſemmit ne felelnének.

22 El méne azért Eliachim az Helcas fia ki az király házában vizt tartó vala, és az Sobna ki iró deiác vala, és az Ioah Alaphnac fia, ki Secretarius vala, az Ezechiáshoz meg haſogatott ruhákban, és meg mondác néki à Rabſaces beſiédit.

XXXVII. Réſ.

Ezechias követeket küld Eſaiás Prophétához az Sennacheribnac karomlása és vadolása felöl. Igér Isten az Prophetaval ſabadulást, könyörög az Ezechias Istennec, meghalgattya Isten, és Angyala által le vagattya az Sennacherib hadat, ő magátis meg ölic az ő fiai.

1 ÉS mikor hallotta vólna Ezechiás ezeket, meg haſogatá az ő ruháit, és gyáſi ruhába öltözuén bę méne az WR házába. 4. Rég. 19.

2 És el küldé Eliachimot az ő házának gonduiſelöiét, az Sobna iró deiákot, és à papoknac véneit gyáſi ruhába öltöztetuén, Eſaiás Prophétához Amoſnac fiához.

3 Kic mondánac ő néki: ezt mondgya az Ezechiás, háboruſágnac, dorgaláſnac, és káromláſnac napia ez nap, mert iutottac à fiac ſinte à ſiüléſre, és nintſen ſiüléſre való erő.

a: Az ezekhez gy nyomorúſágra ruiontaczet az meg ſabadulásra buzdſen ereiet

4 Vayha hallaná à te WRad Istened az Rabſacesnec beſiédit, kit el küldött az ő Wra az Assyriai király hogy az élö Istent ſidalommal illetné, és olyan beſiédekkel ſidalmazná, b mellyeket hallot az te WRad Istened: Annac

b: Vagy vadolna, minket tudni illic.

okaért te könyörög az népnec maradékaiért melly meg vgyan vagyon.

5 El ménénec azért az Ezechiás király siólgai Esaiashoz.

6 Es monda nékiec Esaiás: ezt mondgyátoc az ti Wraroknac: Ezt mondgya az WR: Nefély az beſiédektől mellyeket hallottál, mellyeckel káromlottac engemet az Assyriabéli király siólgai.

7 Imé én adoc ő beléit olly lelket, hogy hírt haluán meg tęrien az ő földébe: annac vtánna le vágatom ötet fegyuerrel az ő földében.

8 Meg tęruén pedig Rabſaces, találá az Assyriabéli királt Libna város alatt, hogy azt vitatná: mert meg hallotta vala hogy Lachis alól el ment vólna.

9 Mikor hallot vólna pedig az Tirhacah felől ki sieretſen orſiág nac királlya vala, illjen hírtel iött hogy hadakozzéc te ellened, ezt mondoc meg haluán köueteket küſde Ezechiáshoz, ezt monduán.

c: Sennacherib karomlása.

10 c Ezt mondgyátoc Ezechiásnac az Iudah királyának, monduán: Meg ne czallyon tégedet az te Istened az kiben te bizol, ezt monduán, Nem adattatic Ieruſálem az Assyrabéli király kezébe.

11 Imé te hallottad mit mjueltec az Assyriabéli királyoc minden egyęb tartománjockal, el veztuén mindeneſtől azoknac lakoſit: Te pedig meg menekedhetnéle?

12 Auagy meg ſiabaditottáké azokat az pogányoknac Isteni, mellyeket az én eleim el veztettenec? Goſant, Harant, Reſephet, és az Edennec fiait, kic vóltac Telaſſárban?

13 Hól vagyon Hamathnac királya, és Arpadnac királya? és Sepharuaim városnac, Henanac és Iuahnac királya?

14 Es mikor el vötte vólna Ezechiás az leuelet az köuetektől, és el oluaſta vólna azt, fel ménuén az WRnac házába, ki teriezté azokat Ezechiás az WR előtt.

15 Es d könyörge Ezechiás az WRnac, ezt monduán.

d: Ezechiás ki teriesztuen az templumban az Sennacheribnac káromló leuelét könyörög az Istennec. Az Isten pedig monogyásán az Cherubimokon, miuel big azoc közżül sokat vala Istennec fő papnac fejeletet tenne.

16 Seregeknec WRa, Izraelnec Istene, ki ülſi az Cherubimokon, te vagy egyedül minden orſiágoknac Istene, te teremtetted à Mennyet és az földet.

17 Hayts le WRam az te fülédet és halgaſd meg, niſd meg WRam az te ſiemeidet és láſd meg. Halgaſd meg mondoc az Sennacheribnac minden beſiédit, ki el küldett hogy gyalázattal illetné az élő Istent.

18 Vgy vagyon WRam hogy az Assyriának királyai el puztitottác mind azokat az pogányokat, és azoknac tartományokat.

19 Es azoknac Isteneket meg égettéc, mert nem Istenec valának, hanem embereknec kezeknec tſinálmánya, kő és fa, azért veztettéc el azokat.

20 Moſtan azért WRam mi Istenünc, ſiabadíts meg minket az ő kezéből, hogy ez földnec min-

minden országai esmériéc meg hogy czac egyedül te vagy az WR.

21 Ackor küldé Esaiás az Amos fia Ezechiáshoz, ezt monduán: Ezt mondgya az Izraelnec Wra Istene; Miuel hogy könyörgöttél nékem az Assyriabéli Sennacherib király ellen.

e: Az Sennacheribot nem gyalóg meg neue tetczi follia az Sion leanya, tollehet igyis magiarazhatni. Jolleher az Senno herib meg vtal tégedet Sion leanya etc.

22 Ez az beszéd mellyet szólott az WR ő felőle: megvtált tégedet, megczufol tégedet Syonnac szűz leánya, te vtánnad haytogatty a fejét Ierusálemnec leánia.

23 Kit szidalmaztál és káromlottál? és ki ellen emelted fel az te szódat? Kétségnélkül fel emelted az te szemeidet az szent Izrael ellen.

24 Az te szólgaid által gyalázattal illetted az WRat, mikor azt mondanád: Az én szekereimnec sokságával én fel mentem az hegyeknec magasságokra, az Libanusnac óldalára: és ki vágom annac magas Cedrus fáit, válogatott jegenyé fáit, és bemegyec annac végénec magasságára is, erdeire és mezeire.

25 En kútakat ásoc és annac vizét issom: mert az én lábaimnac talpával f minden meg szállot helyeknec folyásit meg szárasztom.

f Erti az ő népének sokaságit.

26 Auagy nem értetted é hogy régtől fogua alkottam én azt, g és hogy régi időtől fogua formáltam? Mostan immár el puztitanémé azt, rakás romlásocká rennémé mint egyéb erős városokat?

g: Szól az Isten Ierusalemről noha egyebec kőlömben magyarazzac.

27 Mert azoknac lakosinac kezec meg czonkitatott, meg röttentec és meg gyaláztattac: Ollyanoc lettec mint az mezönec füue, mint az zöld fű, az ház tetején neuekedett virág, melly minec elötte meg érnéc, el szárad.

28 Az te lakásodat, iöueteledet, meneteledet én iól tudom, az te ellenem való búsulásodatis.

29 Miuel hogy te dühösködel én ellenem, és az te háborgásod felszött az én füleimbe; annac okaért horgot vetec à te orrodba, és az én zabolámat az te szádba, és visszia visszec az vton az mellyen iöttél.

30 h Ez légyen pedig te néked ennec az iele. Ez eztendöben egyed azokat az mellyec szabadon teremnec (vetésnélkül,) az más eztendöbennis az melly szabadon terem: Az harmadic eztendöben vesszetec és arassatoc, plántállyatoc szőlöket, és egyétec azoknac gyümölcsét.

h: Isaiás. ez igyen igeretnec meg erősitésére az Egeczbias kiral nac ielc ád.

31 Mert az Iuda házának maradéka, az melly meg vgyan vagyon, ismét meg gyökeresszic mélyen oda alá; és gyümölcset terempt ide fel.

32 Mert Ierusálemből ki mennec az maradékoc i és az kic meg maradtac, az Sion hegyéről: Az Seregeknec Wrának buzgó szerelme mineli ezt.

i. vagi ki menekednec noha most be szo rultac.

33 Annac okaért azt mondgya az WR az Assyriabéli királyról: Nem iö be ez városba, és nilat sem lő ide be, paiszoc nem fog-

állyác azt él, és töltéſt nem téſſen az ellen.

34 Az mely vton iött, azon vton meg tęr, ez városba pedig nem iö, azt mondgya az WR.

35 Es meg óltalmazom ez várost hogy meg tartſám azt, én érettem, és az én ſiólgámért Dáuidért.

k: Sennacherib haromlaſanac bötete.

36 k Annac okaért ki iöuén az WRnac Angyala, le vágá az Aſſyriabéliec ſeregében, ſáz nyóltzuan öt ezer embert: És mikor fel költec vólna reggel, imé mind nyáián halua fekeſſinec vala.

37 Ackor el méne és meg tęre az Aſſyriabéli király és lakozéc Niniuében.

38 Es történec hogy mikor imádkoznéc az Niſrochnac az ö Iſtenénec házában, Adramelech és Sareſer az ö hai által veréc ötet fegyuerrel, és el ſaladánac Armeniánac földébe. Es wralkodéc ö helyébe az ö fia Eſárhaddon.

XXXVIII. Réſz.

Eſaiás éri az Ezechiást hogy Teſtamentomot tegyen, mert meg halna, könyörög Ezechiás Iſtennec, meg halgattatic, és az ö életét meg hoſſabbitatic tizen öt eſztendőuel, mellynec Iſten bizonſágárúl adgya. Hala adásában éneket mond az WR Iſtennec.

4 Reg. 20. 2 Par. 32.

1 AZ napokban halálos betegſégbe eſéc Ezechiás: Kihöz Eſaiás Amoſnac fia hozzáia ménuén, monda néki: Ezt mondgya az WR, Adgy paranczolatokat házad népének, mert meg halſi te és nem élſi.

2 Annac okaért Ezechiás artzal az falhoz fordúluán, könyörge az WRnac.

3 Es monda: Kérlec WRam, emlekezzél meg arról, hogy én iártam te elötted igaſſágban, és tökélletes ſiuel, és hogy azt miueltem az mi te elötted iö vólt: Es ſira Ezechiás felötte nagy ſiráſſal.

4 Ackor ſióla az WR Eſaiásnac, monduán:

5 Eregy el és mond meg Ezechiásnac, ezt mondgya az WR Dáuidnac az te atyádnac WRa Iſtene: Meg hallöttam à te imádſágodat, láttam az te ſiralmidat, imé én meg hoſſabbitom az te életedet tizen öt eztendőuel.

6 Az Aſſyriabéli király kezéből is meg ſabaditalac tégedet és ez várost, és meg óltalmazom ez várost.

7 Es ez légyen te néked ieled az WRtól, hogy meg tellyeſiti ezt az mit mondott.

8 Imé én viſſza hozom amaz gráduſoknac árnyékát, mely iár az Achaztól iegyeztetett gráduſokon, az nappal egyetembe viſſza tíz gráduſſal, es viſſza tęre az nap tíz gráduſſal azon gráduſokon mellyeken alá ment vala.

Ezechiáſnac ereie.

9 Ezechiáſnac Iuda királlyának irása, mikor meg betegült vólna, és betegſégéből meg gyógyult vólna.

10 En azt mondom vala, az én életemnec ideiénec meg röuidetéſekor: Az koporſónac kapuiára kel mennem, az én eztendeim-

deimnec több részétől meg foztatom.

11 Eztis mondom vala, nem látom az WRat, az WRat az élöknec földökben, és nem látom többé az embert ez világnac lakoi között.

12 Az én életem én tőlem el vétetic, és eltáuozic én tőlem mint az pásztoroknac haylokoc, az én életemet el szákaztottam mint az takacz (el siakaztya az fonalat,) betegséggel vág ki engemet az Isten, reggeltől fogua esteuéig meg ölsz engemet.

13 Gondolom vala reggel, hogy mint az orosiláń acképpen meg rontya Isten minden tetemeimet, reggeltől fogua éjtzakáig hogy meg ölsi te engemet.

14 Mint az daru és az fetske acképpen tsátsogoc vala, nyögöc vala mint az galamb: az én siemeim fel emelkednec vala az magasságba: WRam, erősiakot sienuedec, adgy nyugalmat én nékem.

15 Mit mondgyac? Szólá nékem, és meg tellyesité az mit monda: Az én életemnec, minden ideiében keserűségben jároc.

a: Vagyálatossagban.

16 WRam mind azoknakis az kic az én életemnec esitendei után élnec, tudtokra lésien az én lelkemnec élete, hogy engemet el aluttál, és meg eleuenitettél.

17 Imé az békeségnec ideién keserűséges keserűség esék raytam, de te hozzám való sierélmedből meg siabaditád az én életemet az koporsóból. Mert hátad megé vetéd minden én bűneimet.

18 Mert nem az koporsó téf en rólad valláft, és nem az halál ditsér téged, és nem váriác az kic az koporsóba siállanac az te igasságadot.

19 Az élö, az élö ditsér tégedet mint én moftan: az átya az fiaknac hirdeti az te igasságodat.

20 Az WR ielen vagyon az én megtartásomra, azért az én énekimet énekellyük az én életemnec minden napiaiban az Wrnac házában.

21 Meg mondotta vala pedig Esaiás: Vegyenec egy czomó figét, kössék az sebre és meggyógyúl.

22 Ezechiás pedig ezt mondotta vala: mitsoda iele vagyon annac, hogy én fel mégyec az WR Templomába,

XXXIX. Rész.

Ezechiás király meg mutattya az Babyloniabéli követeknec az ő kincsét, melly dologért meg feddi őket Esaiás, és jövendöl nékiek az Babyloniabéli fogságról.

1 ACKOR az idöben Merodac Baladan, Baladannac fia, Babyloniának királlya, külde leuelet aiándékokkal egybe Ezechiásnac, mert hallotta vala hogy beteg vólt, és meggyógyúlt vólna. 4. Reg. 20.

2 Örue-

2 Örvendeze pedig Ezechiás, és meg mutatá azoknac az ő egéſi taar házát, ezüſtét, aranyát, fü ſierſiámit, drága kenetit, és minden edéninec házát, és valami találtathatic vala az ő taar házaiban: Semmi nem vólt olly, mellyet meg nem mutatott vólna nékic Ezechiás az ő házában, és minden birodalmában.

3 Annac okaért bę ménuén Eſaiás az Ezechiás királyhoz; monda néki: Mit ſolánac ez emberec, és honnét iöttenec te hozzád? Kinec monda Ezechiás: meſſiſe földrül iöttec én hozzám Babyloniából.

4 Monda eſmét: Mit látánac az te házadban? és monda Ezechiás: Valami az én házamban vagyon láttác, és ſemmi ninczen tárházaimban mellyet meg nem mutattam vólna nékiec.

5 És monda Eſaiás Ezechiaſnac: Halgaſd meg az Seregeknec Wrának ſiaúát.

6 Imé napoc iönec, mellyekben el vitetc valami az te házadban vagyon, és valamit el töttenec az te éleid mind ez mai napig, Babyloniába, ſemmit nem hagynac meg, azt mondgya az WR.

7 Az te fiaid közzülis kic tę tüled ſármaznac, az kiket te nemzeſi, el viſinec, hogy legyenec az Babyloniábéli király ſiólgai.

8 Es monda Ezechiás Eaſaiáſnac: Ió az WRnac beſiéde mellyet ſiólál. Azután monda: Czac légyen békeſég és állandóſag az én életemben.

XL. Réſz.

Miuel hogy mind annac előtte, mind az felső Caputban ſola eſaiás az Babyloniábéli fokſágrol, annac okaért hogy kętſégbe ne eſſenec, vigaztallya ez Caputban az Sidokat az fokſágbol valo megſabadulás fal, mellyet ſoc erőſſéggel bizonit, de kéualképpen az Iſtennec nagy hatalmaſſag it és meltoſagat tamaztya eleikbe, hogy meg mutaſſa nékic hogy Iſten előtt ninczen ſemmi lehetetlen dolog. Feddi azokat valtoſtor kic az iſtennec ſo vóltaban kętſégbe eſtec vala, &c.

1 Vigaztallyátoc: [a] Vigaztallyátoc az én népemet, azt mondgya az ti Iſtenetec.

2 Szóllyatoc az Ieruſálemnec kedue ſierint valókat, és hirdeſſétec nékiec, hogy el töltt az ő el rendelt ideiec, hogy meg boczáttatott az ő bünöc, hogy kętképpen való iutalmatis el vött az WR kezéből az ő bünéiért.

3 [b] Kiáltó ſió az puztában: Tiztitſátoc az WRnac útát, egyengeilétec meg az puztában az mi Iſtenünknec útát.

4 [c] Minden völgy fel magaztaltatic, és minden hegy és halom meg alaztatic, és az egyenetlen út egyeneſſéléſſen, és az magas helyec ſiép teer földdéléſſinec.

5 Hogy

a: Imit Iſten az prophe ákat, hogy az ő meg keſeredet nepet vigaſtallyac, az ő fogſágának ideiének el telleſeuel, holott az ő haragiból ez legge meg lá koltac.

b: Az Iſten beſedeuél fel inditatuan, a Prophéta azt mondgya az fogſágbol va lo megſabadulaſnac bizonyos voltaert, mintha ſzatot hallana, hogy az fogſágból haza iöuő nepnec az vtat ezinallyac, melly mondas az wy Teſtamentumban az kőrőztelő Ianoſrol magyaraztatic, Matth. 3. Mar: 2. Luc. 3. Ioa: 1.

c: Czac ezt akaria ezzel ielenteni, hogy ſem hegy, ſem völgy meg nem tarttya az ſor hatalmat, mikor az ő nepet meg akarja ſabaditani.

d. Hasnat mongya meg az szabadulasnac, hogy tudnillic az Istent dicsöitsek hatalmassagaban, és igaz mondasaban.

5 d Hogy az WRnac dicsössége meg jelennyéc, és minden test egyenlö képpen meg lássa, hogy az WRnac tsáia szólott.

e. Az szabadulast jelol vala Prophéta: last bizonitya az Prophétanac, Istenben bészédetec állandosagabol. Ez világon minemü szemben allando sag De az Istenben bészéde állando.

6 e Az szó ezt mondgya vala, kiálts, és mondéc: mit kiáltsac? Hogy minden test ollyan mint az fü, és annac szépsége mint az mezei virág.

7 Meg szárad az fü, le esic az virág mikor az WRnac szele fuual arra. Bizony ollyan az nép mint az fü.

8 Meg szárad az fü, az virág el húli: De az mi Istenünknec beszéde meg marad mind örökké.

f: Miuel hogy Ierusalemre nez vala fö képpen az szabadulasnac io tetemenye, azért inti az Ierusalembéliteket, hogy birdessec minden ember az Istennek io tétemenyét, és megtanultya mit mondgyanac.

9 f Magas hegyre meny fel te öröm mondó Sion, emeld fel az te szódat te öröm mondó Ierusálem, emeld fel szódat ne félly, mondgyad az Iudánac városinac: Im hól ió az ti Istenec.

10 Imé az WR Isten el ió nagy hamlommal, kinec az ö karia erös. Imé az ö jutalma ö vele vagyon, és az ö czelekedete ö elötte.

11 Mint az pásitor, úgy legelteti az ö nyáiát, az ö kariával egybe gyüyti az bárányokat, és az ö ölében hordozza azokat, az elléket nagy gyengén hordozza.

g: Az Istennec hatalmassagarol szól a Prophéta, hogy meg mutassa azt hogi ö fölö semmi lehetec. sen dolog.

12 g Kitsoda mérte meg marockal az vizeket, és aranszszal kitsoda mérte meg az égeket, vagy kitsoda foglalhattya három vija közzé ez földnec porát? és kitsoda mérte meg fontual az hegyeket, és serpenyöben az halmokat?

h: Vagi, tanitotta. Sap: 9. Rom: 11. 1. Cor 2. S, ól pedig a Prophéta itt az Istennek bölczeségéről, mint az felsö versben hatalmasságáról.

13 Kitsoda igazgatta h az WRnac lelkét, vagy ki adott néki tanáczot, vagy tanitotta ötet?

14 Kitöl kérdett tanáczot és ki tanitotta ötet? kitsoda igazgatta ötet az itéletnec útában, hogy ötet tanitaná bölczeségre, és meg mutatná néki az okosságnac útát?

15 Imé az pogányoc mint az vedernec czeppe, és mint az mérö serpenyöben az pornac lángia, ollyanoknac itéltetnec: Imé az szigeteket mint egy kis port mesise el vethetné.

16 Az Libanus erdö nem vólna néki elég tüznec, és azon való vadac nem elegec vólnánac néki áldozatra.

17 Minden népec ö elötte ollyanoc mint az semmi, az semminél és az hijábauálóságnál aláb valoc ö hozza képest.

i: Ezt azért mondgya az Prophéta, hogi az népet az igaz Istenismeretben megerösitsen és el vonnia az baluanios mülöl.

18 i Mihöz hasonlityátoc tehát az Istent? és miczoda hasonlatossagot hasonlitoroc ö hozzáia?

19 Auagy nem az mester ember czinállyaé az báluánt, és nem az ötvös aranyazzaé meg azt: és nem ö czinálé annac ezüst lántzot?

20 Az ki szegény hogy nintsen miuel aiándokozza az báluánt, olly fát választ, melly meg ne rothadgyon: tudós mestert keres az báluány czináláshoz, melly

meg

meg ne mozditathaſſéc helyéből.

k: Az teremtéet állatos és Iſtenec ezndalatos dolgai birdnie az Iſtent. Pſal: 19. Róm 1.

21 k Auagy nem tudgyátoké? auagy nem hallottátoke? auagy nem mondottáké néktec eleitől fogua? auagy nem tanúltatoké meg az földnec fundamentomiból?

22 Azt az ki ül az földnec kerekſégén, kinec előtte az földnec lakoſi mint az ſáskác, ki az égeket ki terieztette mint egy ſátort, és fel vonta azokat mint egy lakáſra való haylokot.

23 Ki az fejedelmeket ſemmiué téſſi, és ez földnec biráit úgy mint hijábaualó ſággá téſſi.

24 Mintha nem plántáltattac vólna, és nem ültettettec vólna, és az ő törsököc meg nem gyökerezett vólna az földben. Mert ha reároc fuual, meg ſáradnac, és az forgó ſél mint az pozdoriát el ragadgya őket.

l: Az az, mind-az ezt lagocz az nap es hóld emberenec az Iſten hatalmaſſ ganac, es erac egyis nem tódogattya magát iſten előtt annac közzül m ſenec elen ſyok az utolſo de vers ben, hic az teſtnec okoſſágából azt mondgyac vala, hogy I. ſten ő róloc el feletteke zett.

25 Mihöz haſonlitanátoc azért engemet, hogy haſonló vólnéc ahoz, azt mondgya, az ſient (Iſten.)

26 Emellyétec fel az magaſſágba az ſi ſieneiteket, és lásſátoc meg kitſoda teremtette azokat, az ki elő hozza azoknac ſeregét ſám ſerint, l mindeniket neuén ſólittya, az ő nagy hatalmaſſaga és erőſſége miatt, czac egy hijokis nintſen azoknac.

27 m Miért mondod Iácob, és miért ſólſi Izrael? El titkoltatott (úgy mond) az én útam az Wrtól, és az én ügyem el múlt az én Iſtenem elöl.

28 Auagy nem tudodé? auagy nem hallottadé hogy az öröcké való WR ki teremtette az földnec határit, nem fárad és nem lankad meg? és az ő böltſégének nem mehet ſenki végére.

29 Az meg fáradotnac erőt ád: és a kinec nintſen ereie annac ereiét meg ſokaſittya.

30 Meg lankadnac és meg fáradnac az gyermekec, és az ifiac el eſnec.

31 De az kic az Wrban biznac, azoknac ereiec meg vijúl, és ſárnyockal magaſſágra repülnec mint az ſáskeſelőc, futnac és nem fáradnac el, iárnac és nem lankadnac meg.

XLI. Réſz.

Ez Caputbannis mint az felsőben vigaztallya az népet: De mivel hogy reſtec vannac az hitben, hogy őket inkáb fel ebreſſe, azt mongya hogy ha az poganyoc előtt perlenenis vélec, őket meg győzne, és az ő hatalmaſſaga es tó volta meg eſmértetnéé. Hozza azért elő az Abrahammal tőrt ió tététeméneit, hogy azokból bátorſagot vegyenec és erőſſéget az hitben. Az vtan miuan való igéretekkel vigaztallya őket. Es hogy megſne botrankozzanác á baluany imadoknac ez vilagon való ió berentſetekben, a bálványokat mellyekes az poganyoc tiztelnec vala neuett, és meg mutattya hogy nem Iſtenec.

n Ertelme ez verſnec ſoc lehet Első Ha az poganyoc előtt perlekis én nepē vetetec, meg győzlec ittenet. Másſod, ez vera lehet vgy mint fe lelet az következendőkel egyhe á pogányoc beſſédere, hic azt mondgyác vala, hogy Iſten nem ſabadithattya ki az ő nezehből aſ ő népet Harmadic Erthettyhe vgyis mint ha Iſten tőrumbe vtólſo: hogy Iſten bizonitaſa az ő hatalmat az pogányokal.

1 HAlgaſſátoc n czendeſſéggel engemet ſigetben lakozóc, és az népec vegyenec erőt: lőijenec elő, ſiállyanac, mindketten egyenlő képpen állyunc perbe.

2 Kitſo-

2 Kitsoda inditotta vala fel az igazat[b] nap keletről? ki siólituán őtet hogy az ő lába nyomát kőuesse, ő birodalmába adá az pogányokat, à királyokat meg hóldoltatá, hogy adná azokat mint az port az ő fegyuere alá, és mint az el ragadtatott pozdoriát az ő kéziue ala.

b: Ertil az Abrahamot lasd meg. Gen. 14.

Gen. 14. et 20

3 Kergette azokat, ő pedig békeségben meg maradott, az úton az mellyen ő nem iárt vala.[c]

c: Az az, kergette azokat Damascusig holott ő azt étnem volt.

4 Kitsoda miuelte és czelekedte azt? kitsoda hija elé től fogua az nemzetségeket? [d] En WR vagyoc elsö, és az vtólsockalis vgyan én vagyoc.[e]

d: Az az, Kitsoda parancsol a jóc nemzetségeknec, vagy kitsoda rendeli az nemzetségeket vagy. Kitsoda parancsol a jóc tetpekhez

5 [f] Látác az szigetben lakozóc és meg röttenénec, az földnec vtólso határin el almélkodánac, egy máshoz közelgetnec és egybe gyülnec.[g]

e Ez mondásban nem annira az ő istenségenec é ocaniságát, mint az ő hatalmasságát bizonitya, mintha azt mondaná hogy mindent ő czelekeszik.

6 Kiki az ő felebarátyának segitséggel vagyon, és az ő attyafiának azt mondgya: gyorsalkodgyál.

7 [b] Az álcz mester indittya az ötuöst, ki az ő pörölyét az ülönec peresére meg simittya, és azt mondgya, ió léssen ez (az báluánnac) meg aranyazására, és meg erösitö az vas szegeckel hogy meg ne mozdúlna.

Azert Tremellius igy fordutya En wyr czelekeszem minden elsö és minden vtólso dolgot.

f. Ertelme ez: Az én hatalmasságomat látác, tudtac, megis báluánt ezmáltac és attól kértec segitségét

g: Az az, jollehet látnac az én hatalmasságomat, mellyet czelekedtem Abrahamá tul mégis az bálványy imádásrol tanáczkoznac. b: Nem egyebet akar az Prophéta ez versben tetenteni, hanem az bálványy imádóknac hálgatag szigokat, és a bálványoknac ezmáltásában valoserenségeket, hogy mikor bálványt akarnac ezmálni, eggyic az másikat inti: az alcz mester, ötuös kouacz, mignem meg ezmállyác és fel állatyác az bálványt.

8 [i] De te Izrael én szólgám, te Jácob kit én válaztottam, Abrahamnac én barátomnac magsza.

i: Imit az népet hogy meg maradgon alhatatosson az Istennek szolgalomban, es nekie fi gyeretekec ezert az ő megtartaokról es ellé segeknec meg vonatsaroc.

9 Te kit én az földnec vtólso részéről hoztalac, és azoknac birodalmoc alól ki hijtalac: ezt monduán te néked, én szólgám vagy, válaztottalac téged, és meg nem vtállac téged.

10 Ne fély, mert én te veled vagyoc, meg ne rötteny, mert én vagyoc az te Istened, ki téged meg erösitelec, annac felörte meg segitelec, és az én igasságomnac fob kariáual támogatlac tégedet.

11 Imé meg szégyenülnec és meg gyaláztatnac valakic te ellened fel geriednec, ollyanoc léssnec mint az semmi, és el veszsnec az te ellenségid.

12 Keresed öket és nem találod meg: az kic te veled versengenec léssnec ollyanoc mint az semmi, és az kic tégedet háborgatnac, mint az semmic.

13 Mert én vagyoc az te Wrad Istened, ki az te iob kezedet fogom, és azt mondom: te néked ne fély, én meg segitelec tégedet.

14 Ne fély te kis férgetske Jácob, Izraelnec férfiai, én segitségöl jésiec tenéked, azt mondgya az WR, és az te meg váltód, az Izraelnec szent Istene.

k: Vagy, Meg ezerpeled, az hegyeket pedig értsd az hatalmas nagy ellenséget.

15 Imé én tésilec tégedet ollyanná mint az wy fogu berena, és az két élö tör: meg tapodod k

à he-

à hegyeket, és meg rontod az halmokatis, ollyanocká téſied mint az pozdoria.

16 Meg ſiórod öket és az ſieſ el viſi azokat, és à fórgó ſieſ el hánnya öket: te pedig örülſi az WRban, és ditſekedel az Izraelnec ſient Iſtenében.

17 Az ſiúköködöc, és az ſiegényec kereſnec vizeket és nem találnac, az ö nyeluec ſomiuſág miatt meg ſáradott: En WR meg halgatom öket, én Izraelnec Iſtene nem hagyom el öket.

18 Az magas hegyeken folyó vizeket támaztoc, és az mezönec közepiben forráſokat, à puztát vizeknec tauáuá téſiem, és az el hagyattatot földet vizeknec folyáſiuá.

19 Az puztában Cedrus fát neuelec, válaztot Cedruſt, Myrtuſt és fenyö fát: az puztában iegenye fát neuelec, ſiſlfát, és ſiép árnyékú fákat.

20 Hogy meg láſſác, meg éſmériéc, és eſiekbe vegjéc és mindnyáián meg értſéc, hogy az WRnac keze miuelte ezt, és az Izraelnec ſient Iſtene teremtette ezt.

21 m Hozzátoc elö az ti ügyeteket, azt mondgya az WR, hozzátoc elö minden eröſſégteket, azt mondgya az Iácobnac királlya.

22 Mondgyác meg és ielentſéc meg mi nékünc az köuetkezendö dólgokat, à melljec leg elöſier léſinec[n] mondgyátoc meg és hozzátoc haylunc, és meg tudgyuc azoknac végét: az mellyec köuetkeznec mondgyátoc meg nékünc.

23 Mondgyátoc meg ez után minemö dolgoc léſinec, [o] hogy eſmériüc meg hogy ti Iſtenec vattoc: auagy czelekedgyetec iól vagy gonoſtúl, [p] hogy azt látuán álmélkodgyúnc azon mindnyáián.

24 Imé ti ſemmiböl vadtoc, és az ti álkotmántokis ſemmiböl vagyon. Vtálatos az ember, à ki titeket ſieret.

25 [q] En támaztoc éſiac felöl ollyat ki el iöijön, és nap támadatról, ki az én neuemet ſegitſégül hija, ki el iöuén meg tapodgya az feiedelmeket mint az ſárt, és mint az fazéc gyártó az ſárt.

26 [r] Kitſoda mondotta meg ezt eleitöl fogua, hogy meg tudnót, nagy régtöl fogua, hogy ezt mondanóc, igaz: De ſenki ninczen ki meg mondotta vólna, az kinec ſiaua hallatott vólna, és ſenki nintſen ki az ti beſiédeteket hallaná.

27 En vagyoc az ki eleitöl fogua mondom az Syonnac: Imhól: Imhól ielen vadnac, és az Ieruſálem bélieknec adoc öröm mondót.

28 Mert ha tekintem, éggyis nintſen, [s] ezec közöttis nintſen czac éggyis ki tanáczot tudna adni, vagy mikor kérdem öket valamit felheletnénec.

29 Imé mind ezec czac hijábavalóſágoc, ſemmi az ö czelekedetec, ſiél és hijába valóſág az ö öntöt báluányoc.

l. Erti ez. hueket. Ez ti enhetedic verſtöl fogua pedig 45 21. verſig azoc ellen ſol. hic a tejtnec ab of ſagabol vgy velic vala hogy lehetet len dolog röl na az nepnec 45 nagy kiſtelen vis nélkül valo ſzaz puztan által iöttes Babylonbol meg ſabadúlni. azt mondgya azért 45 Prophéta, hogy az Iſten nem hörözte et a kúlsö allatokhoz, hogy ezac ackor ſegithetne meg mikor az ezhözbe telen vadnac, hanem mikor menſenec inkáb ac ar ſokat meg ſegellene, es termeſztnec fo lyu ſa ellen való dolgotis czelekedni. etc. Azért mongya hóg 45 hegyec tetetének folyó vizeket, és 45 ſzaz mezökön forráſokat tamaztás az heuſ gellen ſép fákat neuel, etc.

m Az balnanyozokat ſolitya az Prophéta.

n Vagy az mellyec elöſör vagy vegen löttenec.

o Vagy mondgyatoc meg ſi ezt az hóltekhöz emlékezec, de azſem u ond hattyatoc meg

p Az baluánnyoc ſem tot ſem gonoſt ſe kiuel nem tehetnec.

q Ezt az Cyruſról magyarazzac. Nemellyec: Chriſtuſról. Itt pedig az Iſ ea batalomat ellenebe, veti az baluánnyoc erötlenſegének.

r Értelme ez. Az pogánnyoc báluánnak nem mondhatnac iöuendöt. En pedig rég töl fogua mödom az Syonnac, hogy az ſokſágbol az ö lakoſi vagyſiat meg ſzabadúlnac. Auagy En olyan iſten vagyoc ki nem ezac meg mondotam az iöuendöket, hanem azis mondotam. Imhól vadnac, az 45 betellyeſitetlen mondáſomat. Azis meg mongya minödon tanittya az hiueket à iöuendö dólgokra, tudni illic, Prophétac által.

s Tudni illic, az báluánnyoc közöt.

t Vagy elöſzer ezzel karhoztattya az baluanyokat, hogy iöuendö dolgokat nem tudnac.

XLII. Rész.

Ennec előtte miuel hogy nagy socigereteket tőn az Prophéta Istennec képében az népnec, immar azért az Christusrol szól, mert Istennec minden igéreti erőssec az Christusban, más az hogy az Babyloniabeli fokságból való szabadulas az Christusban való tellyes szabadulast példázza. Annac vrénna inti az népet hala adásra, és elméc soc szép igéreteket tészen az Prophéta, mellyec az Christusban tőltec be. Vtolsor feddi az népet hogy az Istennec enni soc io rétemenit nem vészic ebekbe.

a Christus hi meg alazta magat szolgai formaban Phil: 2.

1 IMé az én szólgám[a] kihöz én támazkodom, én válaztattam, kit az én lelkem keduel, az én lelkemet adom ő beléie, az pogány népeknec itéletet szól.

b Az az, Ala zarossagban birna az ő orszagat.

2 Nem kiált,[b] nem emeli fel (magát,) és nem hallyác az ő szauát az vtzán.

c Vagy szöstölgö szöcst.

3 Az meg repedezett nádat meg nem rontya, és az füstölgő gyertia belet nem óltya meg, igasságban szolgáltat itéletet.

4 Nem fárad el, és nem vnnya el, mig nem ez földön itéletet tésien, és az ő töruényét az szigetben lakozó pogányoc nagy örömmel vészic.

d Christus hi uatala az Istentől vagyó

5[d] Ezt mondgya az hatalmas WR Isten, az mennyeknec teremtöie, és ki azokat ki teriezti, ki az földet és abból való állatokat el teriezti, ki ádlelket az földön lakozó népnec, és lehelletet azoknac à kic az földön iárnac.

e Vagy közbe iarolana, hogy az Istét az nephez, és az népet Isten hez meg engeztellyed. Itt pedig szól az Prophéta Christusnac tizteiről.

6 En WR hittalac tégedet igasságban, és az te kezedet foguán meg örizlec tégedet, és tésilec tégedet az népnec szöuetségéué,[e] és az pogány népeknec világosságáuá.

7 Hogy az vakoknac szemeket megnissad, és ki hozzad az foglyot az tömlötzből, és az fokházból az setétségben ülöket.

f Erősziti Isten a' Christus felől valo rendeset, et az ő örökké valo Istenségeuel, es az meg löuendölt dolgoknac be tellesedeseuel etc.

8 f En vagyoc az WR, ez az én neuem, és az én diczőségemet másnac nem adom, és az én tiztességemet az háluányoknac.

9 Az régi dolgoc imé el jöttenec, és vy dolgokat én iöuendölec, minec előtte meg lennénec én meg mondom néktec.

g Inti az hiueket hala adásra.

10 g Énekellyétec az Wrnac vy éneket, az ő diczéretit énekellyéc az földnec határán: kic az tengeren iártoc, és az tengerben való állatoc, szigetec és annac lakoi.

11 Emellyéc fel szauokat az puzta, és annac városi, az falúc mellyekben lakoznác az szieretfenec: énekellyenec az kő szikláknac lakosi, à hegyeknec teteiéről kiáltsanac.

h Dicsöseget adni Istennec nem egyebnem az ő neuet az ő irgalmassagat, hatalmat, igasságat, böcsöseget hirdetni. i: Beszelle az Istennec Christus altál vallo czelekedetit.

12 Adgyanac dicsöséget az Wrnac,[h] és az ő ditséretit az szigetekben hirdesséc.

13 Az WR mint egy erös Oriás ki jö, és mint egy hadakozó férfiu fel serkenuén búsúltában kiált, örül, és az ő ellenségin erőt vészen.

14 (Ezt monduán:) régtől fogua halgattam, siket vóltam, magamat meg tartoztattam: mint az gyermec szülö kiáltoc, puztítoc, és mindeneket eméztec.

15 El puztitom az hegyeket és halmokat, és azoknac minden füuöket meg szárasztom: az folyó vizeket szigetecké tésiem, és az tókat meg szárasztom.

16 Hogy vezérlyem az vakokat az vton, mellyet nem tudnac vala, és viſellyem az ösuényeken mellyeket nem tudnac vala, az ſetétſéget világoſságra változtaſſam ö elöttöc, és az egyenetlen föld det egyeneſſé: ezeket czelekeſiem vçlec, és el nem hagyom öket.

17 Hátra fordúlnac, és meg ſégyenülnec az kic biznac az báluányban, és az kic mondgyác az öntött báluáñnac: ti vattoc az mi Iſteninc.

k: Feddi az Iſtennec népet, hogy nem látna és nem akarna hallani az Iſtennec czelekedetit es inteſſe. A' ö ſzolgáian pedig a' ö népet es a' ö höuetsen a' papokat érti.

18 k O Siketec hallyátoc, és vakoc láſſátoc.

19 Kitſoda vac, hanem czac az én ſiólgám? és kitſoda ollyan ſiket mint az én köuetem, kit el botſátoc? kitſoda ollyan vak mint az feyedelem, és ollyan vak mint az WR ſiolgáia?

20 Soc dolgokat láttál, de nem vötted eſiedbe, füleid nitua vadnac, de nem hallaſi.

21 Az WR gyönyörködic vala ö benne az ö igaſſágáért, az ö törvényéuel méltoſágoſſá és betſületeſſé tötte vala ötet.

l: Az nepnec romlaſarol prophetál.

22 l De ez nép el ragadoztatott, el tapodtatot, meg kötözuén az iffiákat tömlöztbe vetic: el raboltatnac és nem léſſen ki meg ſiabadítſa öket, és nem léſſen ki azt mondgya: botſáſd el öket.

m: Eſmet panaſſo hozza az nepnec vakſagarul.

23 m Kitſoda véſſi ezt ti közzülletec fülébe: kitſoda figyelmezic erre, hogy ez után eſiébe vegye magát?

24 Kitſoda adta ragadomáñra Iácobot, és Izráelt az kóborlóknac? auagy nem az WRé à, kinec vétkeztünc, mert nem akartac az ö vtaiban iárni, és nem engedtec az ö törvényének.

25 Annac okáért ki ontotta ö reáia az ö búſúláſának haragiát, és az hádnac ereiét: meggyuytotta öket mind környül és nem vötte eſiébe: ſel geriedett ö ellene, és nem véſſi eſiébe.

XLIII. Reſz.

Nagy ſoc ſép igereteket téſſen ez Caputban Iſten az Prophéta által az ö népének, hogy öket meg örizi, meg oltalmazza, és az Babyloniabeli fogſágbolis meg ſabaditya, melly dologgal elmet az Iſten az poganyoknac iſtent ellen bizonyitya az ö igaz Iſtenſéget és haralmaſſ-gat. Azt mondgya az vram hogy czac kegyelmeſségéből miueli ez ioket ö vçlec, hogy az ö neue dicſörteſſec, holot az népnec ſemmire hánnya az ö kép mutaráſokat, és hogy nem vgy tizteli öteraz mint kellene, holott az ö bünöketis czac ö botſáſa meg minden igaſſágoknac érdemenélkül.

a: Vigaſztalya az nepet ſzép igeretöckel.

1 a MOſtan pedig ezt mondgya az WR az te teremtöd ö Iácob, és az te formálód, ö Izrael. Ne fély, mert meg váltottalac tégedet, az te neuedről neuezlec tégedet, enim vagy te.

2 Mikor az vizen által menendeſi, vçled léſiec, és az vizec el nem búritnac téged. Mikor az tüzön iárándaſi, meg nem égſi és az láng meg nem perſel tégedet.

3 Mert én vagyoc az te WRad Iſtened, az Izraelnec ſientelöie, te meg tartód: Adtam az te váltſágodba Ægyptomot, b ſieretſen orſiágot és Sabát te érötted.

b. Az ez, Ægyptomot és az töb orſzágokat el reſztettem hogy te azoc helyet meg maradnál.

4 Miólta

4 Miólta az én ſiemeim előtt kedues kezdettel lenni, az ólta tizteletes vóltál, mert én ſierettelec tégedet: az embert érőtted adom, és az népeket az te életedért.

5 Ne fély, mert én te veled vagyoc, nap keletről meg hozom az te magodat, és nap nyugatról is egybe gyüytlec tégedet.

6 Azt mondom az éſiaknac, ádd meg, és az Dęlnec, Ne tarts meg. Hozd meg az én fiaimat meſſünnet, és az én leánimat az földnec vtólſo határiból.

7 Mindent valaki az én neuemről neueztetic, kit az én ditſőſégemre teremtettem, à kit formátam, és teremtettem.

c: Az az, kic előſſer vakoc és ſiketec voltanac

8 Hozd elő az vak népet, c mélynec (immár) ſiemei vadnac, és az ſiketeket kiknec fülei vadnac.

d: Ezeket mongya azoknac megerősſitésere az ő Istenſege felől az mellyeket oda fel monda.

9 d Minden népec és minden nemzetſégec gyüllyenec egybe, azoc közzül kiczoda mondaná meg ezt? vagy az elébbi dólgokat mondgyác meg mi nékünc, adgyanac bizonſágot magoc felől hogy legyenec igazac, hogy hallyác és ezt mondgyác, igaz.

10 Ti vattoc az én bizonſágim azt mondgya az WR, és az én ſiólgám kit én válaztottam, hogy meg tudgyátoc és higgyétec nékem, és meg értſétec hogy én vagyoc czac, és hogy én előttem

e: Vagy: En előttem nem formáltatot Istén.

nem formáltatott ſemmi az Istentől, e és én vtánnamis ſemmi nem léſien.

11 En vagyoc, én vagyoc az WR, és én nálamnál töb ſiabaditó ninczen.

12 En mondom meg f. én tartalac meg, én ielentec meg mindeneket, és nem valamelly idegen Isten ti köztetec, tijs nékem bizonſágim vattoc azt mondgya az WR, hogy én vagyoc az Isten.

f: Tudni illic az hüzelkezenſöket.

13 Męg minec előtte az Nap vólnais, én vagyoc, és ſenki az én kezemből ki nem véſien (valamit,) Mikor én valamit czelekeſiem, kitſoda fordittya azt el?

Tremell. f: Az Babyloniaac veſſedelméről prophetal.

14 f Ezt mondgya az WR az ti neg váltótoc, az Izraelnec ſient Istene: Ti érőttetec el küldöc Babyloniába, és minden erőſſégét él rontoc, az Chaldęuſokatis az ő hires haióiockal.

15 En WR vagyoc, az ti ſient Istentec, az Izraelnec teremtőie, ti királyotoc.

16 Ezt mondgya az WR, ki az tengeren vtat czinál, és az erős vizeken ősuéht.

Exod. 14.

17 g Ki el hozza az ſiekereket, louagokat, nagy ſokaſágot és erőt mellyec mind egyſier el eſnec, vgy hogy fel ne kellyenec, meg halnac, mint az gyertya beel el óltatnac.

g: Az az, En vagyoc ki az Chaldeuſokat el harom hogy el veſſeſſem őket.

18 Ne emlekezzetec meg az elébbélickről, és az régiekről ne gondolkodgyatoc. h

h: Az az, oly nagy io tetemenyec léſſenec à mellyeket vel-tee miuelec, hogy az regi io tetemenyről egekhöz képeſt czac alig emlekeztec

19 i Imé én wy dolgot czelekeſiem, ezennel meg léſien, auagy

i: Ezt nemelyec az Chriſtuſrul es az Euangeliumnac predicallaſarul magyarazzak. De az Babyloniai fogſagbol valo ſzabadulaſrul ſal, és hogy az nagy, kietlen puztan minden kegyetlen allatoknac ertalmokuelől ałtal hozza őket.

nem értiteké azt meg? Az puztában útat ſierzec, es az kietlenben folyó vizeket.

20 Megtiztel engemet az mezőnec kegyetlen vada, az ſárkányoc és az Strutz madárnac fiai, minec vtánna az puztában vizet ſierzec, az kietlenben folyó vizeket, hogy az én népemnec, az én választattamnac innia adnéc.

21 Az nép mellyet magamnac formáltam, az én ditſéretemet hirdetic.

k: Vedli az ő népét hogy őtet nem akarja tiztelni. Mintha azt mondana, Azért akarom hogy az nép mellyet magamnac formáltam tiztellyen mert te nem akarsz tiztelni.

22 [k] Mert te Iácób nem hiſſi engemet ſegitſégül, ſőt inkáb megfáradtál én bennem Izrael.

23 Nem énnékem áldozol az te égő áldozatodnac barmáual, és az te áldozatiddal nem tiztelſi engemet, ~~még~~ nem terhellec téged (felőtteb) hogy nékem ſiolgálnál Minháual, és nem fáraztalac téged 16 illat tétellel.

l: Az az, nem hogy nékem ſzolgálnal de inkáb bintaſomra nagy ſoc bűneiddel

24 Nem vőttel nékem pénzen ió illatu állatot, és az te áldozatodnac véréuel nem réſiegitettél meg engemet, ſőt inkáb ſiolgálattal terhelſi engemet az te bűneidért, fáraztaſi engemet az te hamiſſágiddal.

m Értelme ez noha ſoc bűnöckel engemet megbantottatok, mind azáltal ne felletec, meg ſzabaditlak Babyloniabol mert megbocſátom az ti bűnteket kegyelmeſſegemből, mert ſemmi benned ſem atyaidban ſ[illegible] igaſſágnac ezen.

25 [m] En vagyoc, én vagyoc kiel törlöm az te álnokſágidat énmagamért, és az te bűneidről meg nem emlekezem.

26 Iutaſd eſembe nékem, perellyünc ketten, beſéld meg (igaſságodat,) hogy igaznac találtaſſál.

27 Az te atyád vétkezett elől ſiőr, és az te írás mágyarázóid, haylottanac el én tőlem.

28 Annac okaért fértelmeſeknec itélém az Stentſégnec feiedelmit, és az Iácóbot veſiedelemre rendelém, és az Izraelt gyalázatra.

XLIIII. Reſz.

Ez Caputbannis Iſten az ő népét felőrte ſép igéreteckel vigaztallya, mellyekben kőtelezi magát az ő Annya ſent Egy házánac óltalmazáſára, és minden iőckal való megh gázdagitáſára, mellyerkel viſontag Iſten az baluányoc ellen az ő igaz Iſtenſégét támazcya, és az baluányokat neueri az prophéta által, meg iruán az embereknec az baluány ezinálásban valo bolond forgalmarolaſagokat. Inti az Izraelt az igaz Iſtenі eſmeretben való meg maradáſra, halá adáſra, hogy lett iſten ſokat ſoi az ő hatalmáról.

1 [a] ES moſtan Iácób én ſiólgám halgaſd meg, és Izrael, kit én válaztottam.

a: Ezeket mellyec az felſő Caputhoz ragaztyac, igazan pedig, mert az bűnnec bocſanattya vtan az ſzent lelec ajándoka ſzéles az Chriſtusban valo megvilaſlás tgere.

2 Ezt mondgya az WR az te teremtőd, és az ki tégedet formált az te anyád méhétől fogua, és ſegél téged. Ne fély én ſiólgám Iácób, én ſierelmeſem, kit én válaztottam.

3 Mert vizeket töltec ki az ſiomiuhozóra, és folyó vizeket az ſárazra: [b] ki töltöm az én lelkemet az te magodra, és az én áldáſomat az te czemeteidre.

b: Szomiuhozo és ſzaraz földhöz haſonlittya az nyomorult annya ſzent egyhazat, Azt mongya azert hogy mellyik könyű Istennec az ſzaraz földet megnedueſiteni, ollyan könyű az Annya ſzent egyhazat minden felé aldaſual megaldani, mert azt erti az vizekhez ki töltéſen.

4 Es virágoznac, mint az fűuec között (az virágoc,) és mint az fűz fák az vizeknec folyáſi mellet.

5 Eggyic azt mondgya: én az WRé

WRé vagyoc, az maſic néuezteuc Iácóbnac neuéről, némelly az ő maga kezéuel iria ezt, Énaz WRé vagyoc, és az Izraelnec neuéről neuezi magát.

c Minec előtte az Babylonabeli valo ſabadulaſrul Jzaiás, annac előtte az ő örök Istenſegerőſſegi, es ellene veti magat az balvanyoknac.

6 c Ezt mondgya az WR az Izraelnec királlya, és az ő meg váltóia az Seregeknec WRa: En vagyoc az elſő, és az vtólſo, és én nálamnál több Isten ninczen.

7 Ha valaki én hozzám haſonlatos, hija elő (az mi el múlt,) es mondgya meg azt, és rendellye el azt énnékem, az időtől fogua

d Tremell Hozza, ezec ke valogatot rendelrem, ertı pedig az anyat ſ. ezt egy bazat.

hogy ez világnac népét rendeltem: d és az mellyec hamar léſinec, vagy az mellyec (ſoc idő múlua) léſinec, mondgyác meg nékiec.

8 Ne féllyetec és ne röttegietec, auagy nem mondottamé meg, és nem adtamé tudtodra ezeket az időtől fogua? e és tijs bizoníſágim vattoc nékem ha légyen több Isten én nálamnál, és hogy ninczen olly erős kit nem tudnéc.

e Tudni illic mi oka tyuc het va aztot talac minha azt mondana mindeneket en regen megmondottam, valamellyre vallatoc eſtenec

9 f Az Báluányoknac czináloi mindnyáián hijába valóc, és az ő ſierelmes báluányoc nékiec nem haſinálnac, és azokról ő magoc bizoníſágoc, hogy nem látnac, és ſemmit nem tudnac: annac okaért meg ſiégyenülnec.

f Meg mutatya Isten mellyhyába vaſoc az báluányoc imadoc, mineс vtánna ſzolna az ő Istenſégének ereiről.

10 Kiczoda czinál azért Istent, vagy öntött báluánt, melly ſemmit nem haſinál?

11 Imé mind annac az ő társai meg ſiégyenülnec, és azoknac meſtereijs az emberec közzül valóc: Akar mint gyűllyenec mindnyáián és állyanac, (mind az által) félnec és mind eggyütt meg ſiégyenülnec.

12 g Az kouáts meſter az ő fogóiát foguán, munkálodic az ſiénben, az ő pörőliuel formállya azt: munkálodic à körül minden ereiéuel, annira meg éhezic hogy ſemmi ereie ninczen, nem iſſikis vizet, annira hogy el togyátkozzéc.

g: Iria az Prophéta nagy ſzerencſeſegeſ az balvanyoknac.

13 Az ález meſter az mérő czérnát néki vonſia, el intézi azt az ő feſtet ſinóriáual, ſiegeſen ſiabia azt, auagy Circalommal el formállya, mind addig mig nem emberi formára és emberi ábrazátra formállya, hogy üllyön (az báluany) az ő házában.

14 Cedrus fát vág magának, tölgy és czer fát hoz: válogat az erdőnec fáiban: fenyő fát plántál, mellyet az eső fel neuel.

15 Azokból tüzet geriezt, mert azoknac egy réſzét véſſi hogy meg melegedgyéc: az kementzétis bę fűti azockal, hogy kenyeret ſüſſön: Annac felőtte Istent czinál és azt imádgya: bálványát czinál és az előtte artzal le búrúl.

16 Az felét meg égeti, az felénél húſt éſſic, petſenyet ſüt, és meg elegedic: Az vtán meg melegiti magát, és azt mondgya. Bezzeg iól iáréc, meg melegedém, az tűznél vóltam.

17 Annac az maradékából Istent farag, az az, báluánt magá-

nac: meg haiól az elött és imádgya, könyörög néki: és azt mondgya: szabadits meg engemet, mert én Istenem vagy te.

18 Nem tudnac semmit, semmit sem értenec, mert (az Isten) bé kente az ő szemeket hogy ne lássanac, és az ő szíueket hogy ne értsenec.

19 Es nem vészi eszébe, nintsen anni tudománnya vagy értelme, hogy azt mondaná, ennec felét meg égettem, és annac szénénél kenyeret sütöttem, petsenyet sütöttem, jól laktam: az maradékából pedig vtálatosságot kellé czinálnom? és az fának törzsöke elött esnémé térdre?

20 Hijába való dologgal legelteti magát, az ő meg czalatkozott szíuel haytya őtet, és nem szabaditya meg az ő lelkét, sem ezt nem mondgya: auagy nem hamisság vagyoné az én iob kezemben?

21 [b] Emlekezzél meg ezekről Iácob és Izrael, mert én szolgám vagy te, én formáltalac tégedet, én szolgám vagy te Izrael, el ne feledkezzél én rólam.

22 El törlöttem az te álnokságidat mint a felleget, és mint a felhőt az te bűneidet, térj én hozzám mert én váltottalac meg tégedet.

23 [c] Örüllyetec Egec, mert az WR miuelte (ezeket,) öruendezzetec földnec alsó részei, hegyec enekellyetec, az erdöc és azoknac minden fái, mert meg váltotta az WR az Iácobot, és az Izraelben meg dicsőitetic.

24 [d] Ezt mondgya az WR az te meg váltód, és ki téged az anyád méhétől fogua formált: En vagyoc az WR ki mindeneket czelekeszem, az Eegeket egyedül ki terieztem, és az földet el széleszitem az én erömmel.

25 [e] Az iöuendö mondóknac iegyeket (az Isten) el fordittya, meg bolondittya az iósokat, az böltseket meg szégyeniti, és azoknac böltseségeket meg bolondittya.

26 [m] Az ő szólgaiának beszédét meg tellyesiti, és az ő köuetinec tanátsokat véghöz viszi: ki azt mondgya Ierusalemnec, te benned iöuendöre laknac, és az Iudánac városiról: meg eppitettec, és az ő puztáit fel eppitem.

27 Ki azt mondgya az mélységnec, száradgy meg, és az te folyó vizeidet meg szárasztom.

28 Ki Cyrusnac azt mondgya: En pásztorom, és minden akaratomat véghöz viszi, az Ierusálemnec [n] ezt monduán: meg eppitetel, és az templumnac: meg fundáltatol.

b: Inti az Izrael-ahoz hogy mind ezekről melyeket mondot magarul és az balvanyokról meg emlekezzenek hogy az Bal'onbeliektől el ne tavolyodgyanak mert ő szolgam vagy i. Ha a adassa vala mit az Babyloniabol való szabadulasert, mint ha immar meg szabadulasra volna hogy

c: Vagy igy ki az iöuendö mondoknac iegyeket el fordi. tom, az böltseket meg bolondi tom. Ezt pedig azert mongia mert az Babyloniabeliec nem ezac erőuel hanem böltseseggetlis nagyoc vsz lanac ere.

d: Erti az szolgan és az köuetchen, magát az több prophetackal egyb

e: vagy igy, Hogy az Ierusa embeliekneс meg mongya, epül, lietec meg, és az templum felől hogy meg epiteſſec.

XLV. Resz.

Szol Isten ez Caputban az Cyrus királyról, mellynec általa kel vala meg lenni az Sido népnec Babyloniabol való szabadulasanac, és azt mondgya Isten hogy Cyrusnac

rusnac ád minden birodalmot és gazdagságot, mellyből esmét bizonittya az ő igaz Istenséget. Az vtan az Babyloniabéliec ellen fol, kic azt alittyac volna, hogy Istennec ő kezekből meg nem szabadithattya az Izraelt, holot esmét fol Isten az ő hatalmassagáro, az Cyrusról, az sido népnec szabadulásokról és meg gazdagulásokról. Vgyfor inti azIzraelt az ő benne valo bizodalomra, holott esmét támaszttya az ő igaz Istenséget.

1 EZt mondgya az WR az ő meg kent[a] királyáról az Cyrusról, kinec az ő iob kezét fogtam, hogy ő elötte meg hóldoltassam az népeket, hogy az királlyoknac derekokat meg erötelenitsem, hogy ő elötte megnyissam az kapukat, hogy az kapuc be ne zároltassanac.

2 En te elötted mégyec, az egyenetleneket[c] meg egyenesiteni, az ércz kapukat megronтom, és az vas zárokat el töröm.

3 Es néked adom az el röytett kentseket, és titkos helyre tétetett gazdagságokat: hogy meg tudgyad hogy én vagyoc az WR, ki tégedet neueden neuezlec, Izraelnec Istene.

4 Az én szólgámért az Iácobért és az én vlázstott Izraelemért neueztelec tégedet neuedről: [d]el neueztelec tégedet, jóllehet te nem esmérsz engemet.

5 En vagyoc az WR, és ninczen nálámnál több, én nálámnál több Isten ninczen, fel öuedeztelec tégedet, jóllehet engemet nem esmérsz.

6 Hog meg tudgyác Nap kelettöl fogua, és nap nyugattól fogua, hogy ninczen több én nálamnál: En vagyoc az WR, és ninczen több én nálamnál.

7 Ki az világosságot formáltam, az setétséget teremtettem, békeséget szerzec, gonoszt teremtec, En vagyoc az WR ki mindezeket czelekeszem.

8 Egec harmatozzatoc onnét fellül, és az ęgec czepegiec az igasságot, nyissa meg magat az föld, és származzanac onnét, á szabaditás és igasság: teremtse azokat mind éggyütt, én WR teremtettem azt.

9 Iay annac az ki az ő teremtöie ellen támad, és az czerépnec melly az több czerépekhöz hasonló, Auagy mondgyaié az sár az ő czinálóiának, mit czinálsz, holott ez dologhoz lemmi kezeid nintsenec.

10 Iay az ki atty ának azt mondgya: mit nemzesz? és az ő annyának, mit szülsz?

11 Ezt mondgya az WR, az Izraelnec Szente, és teremtöie: ezeknec iélenségét kérietec én tölem, és az én fiaimtol, és kezeimnec czelekedetitól tiltsatoc meg engemet.[b]

12 En teremtettem az földet, az embertis az földön én teremtettem, az én kezeimmel terieztettem ki az ęgeket, és én paranczoloc azoknac mindenseregének.

13 En támaztom fel ötet[e] igasságban, és minden vtait én igazgatom: ő eppiti meg az én városomat, és az én foglyaimat el boczáttya jutalomnélkül és ajándoknélkül, azt mondgya az Seregeknec WRa.

14 Ezt

F 4

a. Meg kent királynac mondgya Cyrust, mivel hogy istentől választatot es szentséttetett vala.

b. Az az, kinec en mellette lészec es igazgatom.

c. Az az, Minden nehézséget el veszesztek, hogy hóny en hatalmas országokat megh hodoltassak.

d. Meg mondgya mi vegre mindezeket, tudnillic hogy ő, és az ő népehez valo io vo ta meg esmértessec.

e. Az az, gonoszt ne hozzon reá hamarsagot, ne fedeszen az ő mortusságot. Amos 3.

f. Nem kényörges ezmiat nemetsyec a'tatyac, hanem Istennec ő fölsége mennyei hogy az ő népének szabadulását meg ne hasztalac, hanem inkáb elő vigyec. Ierem. 8. Rom. 9

g. Az: Babylonabéliec ellen mondgya ezt, kic azt alittyác vala hogy Isten ellen az fidokat meg tartyac az ő fokságbá azt mondgya pedig hogy szinte ollyan az Babyloniabéliec gonoszsága, mintha az sár az fazec gyártó ellen támadna, és azt mondana hogy néki nincsen semmi hatalma vala mit dologzac megszerzésre vagy mintha az magzat az ő szülei ellen támadna.

h. Mintha azt mondanat nem fogiatok meg az en kezeimet hogy azokat ne czelekedgyem mert az én hatalmom nagy.

14 Ezt mondgya az WR [k] Ægyptumnac marháia, az ſeretſeneknec és az nagy Sabęuſoknac kereskedéſec te teiád fordúlnac és tiéid léſinec, tégedet kőuetnec, békokban iárnac: és magokat te elötted meg hayttyác és te néked eſedeznec. Mert czac te kőzötted vagyon az Iſten, ninczen több Iſten ő nálánál.

15 Bizony te Iſten ki magadat, [l] el ſioktadrőyteni, Izraelnec ſiabadító Iſtene vagy.

16 [m] Meg ſiégyenülnec és meg gyaláztatnac mindnyáián ők, nagy gyalázzattal mentenec el mindnyáián az báluányoknac faragói.

17 Az Izrael meg ſiabadúl az WRban örőcké való ſiabaduláſſal, nem ſégyenyültec meg, és nem léſitec gyalázatoſoc ſoha őrőcké.

18 Mert azt mondgya az WR, (ő az földnec formálóia es alkotóia, ő annac meg erősítöie, ki nem hijába teremtette azt, hanem hogy laknánac azon:) En vagyoc az WR és ninczen több én nálámnál.

19 [n] Nem titkon ſiőltam, nem az föld ſetétſégének helyén, nem mondottam hijába az Iácób maguánac, kereſſétec engemet, En vagyoc az WR ki igaſságot ſzóloc, és megielentem az melly ec igazac.

20 [o] Gyűllyetec egybe és iőijetec elő, iőijetec ide kic az pogány népec közzül meg ſiabadúltatoc, [p] ſemmit rem tudnac azkic hordozzác [q] az ő faragott báluányoknac fáiát, és olly Iſtent imádnac, melly meg nem tarthat.

21 Mondgyátoc meg, hozzátoc elő, tartſátoc egyetembe tanáczot. Kiczoda mondotta meg ezt régi időtől fogua, és eleitől fogua kiczoda ielentette meg? A- [r] uagy nem éné WR? Es ninczen én nálámnál több Iſten, igaz Iſten; és meg tartó ninczen több én nálamnál. [s]

22 En reiám nézzetec hogy meg tartaſsátoc földnec minden határi. Mert én vagyoc az Iſten, és ninczen több én nálamnál.

23 En magamra meg eskűttem, ki ment az én ſzámból az igaſságnac beſiéde, és meg nem változic minden tęrd nékem haiól meg, és minden nyelw én reiám eskeſſic.

24 Czac az WRban vagyon (azt mondgyác én felőlem) minden igaſság és erő: ő hozzáia mennec, de meg ſiégyenülnec mind azoc az kicharagusinac ő ellene.

25 Az WRban igazitatnac meg és diczekedic az Izraelnec egéſz magua.

XLVI. *Reſz.*

Iőuendőt mond az Prophęta az Babilóniabélieknec báluanyoknac romlaſokról. Az Izrael népér hıa Iſten az ő igaz eſmérettre mivelhogy czac ő tagyenekiec óhaimazoioc: Feddi irtis az báluányozókat, neueruén az báluanyoknac cz. nálaſokat, kiknec ellenzőbe veri Iſten magat, meg bizonituan Iſtenſégének igaſſágat az ő czelekedetiből.

1 EL eſet az Bel, el romlot az Nebo, az ő báluányoc az oktalan barmokra rakattattac à kic titeket hordoznac, azoknac terhek-

[k] Ez azért mondgya, mert az templomes az varoſnac Cyrus és az után valo királyoc parancolatyabol az ſomſéd orſágoknac adatokbol eppitetet. De ſul az pogány népec hiuataloſoc és hogy mind ezeket ez veg te mueit Iſten, hogy az Chriſtus orſágai fel epitſe.

[l] Az az ki iatharatlan Iſten vagy, és az te titkos akaratodat el ſioktac rőyteni

[m] A' Babilóniabeliec meg ſégyenülnec

Az Iſten nepe meg ſiabadul

[n] Miuelhogy az emberi okoſſag meg nem foghattya az Iſtent, annac okaért az Iſten igazitya az ő népet az ő ſient igeiere, mellyben azt mondgya hogy nem hiába ſolott az ő népenec, noha ſegitſéget el halaztya. mert azt mondgya hogy az mit igert, az bizonyos dolog.

[o] Az pogány népec hiuataſanac nincz valo meg prophetalaſa, az

[p] Vagy, kic az pogányoc közől el veitettec

[q] Vagy fel magaztallyac

[r] Vagy ón ki nálam.

[s] Rom: 14. Philip: 2. 5-Tudnillic az hiuec az az, ő benne bıznac

Tremell: ő hozzá menenyen az ki ke uánnya az vi ſadalt: de megſégyenülnec: valahanc ő ellene fel gerſtednec, megſégyenyűlnec.

[t] Az Iſten igaz Iſtenſége.

hekre léſitec, ſüllyoſoc léſitec annira hogy el fáradgyanac.

2 El eſtenec, meg romlottac egyenlőképpen, és nem óltalmazhattác meg magokat hogy terhek re ne lennénec, és az ő leikec fogſágra vitetett.

b: Inti Iſten az ő népet hogy ő tőle el ne ſza hadgyanac.

3 b Halgaſſatoc engemet Iácób-nac háza, és Izraelnec mindenmaradéki, kic hordoztattoc az ti anyátoc méhétől fogua, kic viseltettec az ti ſiületéſtektől fogua.

4 Mind vénſégtekig vgyan czac én, és mind addig mig meg ősüültec én hordozlac. En teremtettelec, én hordozlac és meg tartalac.

c: karhoztatya az ſidohat a' bálványoknac ezt nálláſáért, és imadeſáért, vagy arra inti őket hogy meg oltalmaznac magokat az Babyloniabeliec bálványoſoktol.

5 c Mihőz haſonlitotoc engemet, és mihőz téſitec egyenlőué, hogy én ahoz legyec haſonlatos?

6 Kic aranyat véſitec elő az ti erſiénitekből, és az ezüſtöt meg méritec ſerpenyőben: meg ſerződtöc az ötuöſſel hogy abból Iſtent czinállyon, melly előtt meg baiollyatoc, és mellyet imádgyatoc.

7 Hordozzá azt, az ő vállokon viſelic azt, az után helheztetic azt az ő helyére, hollott áll, az ő helyéből el nem mégyen, ha valaki kiáltis ő nékie, nem halgattya meg, az ő nyomoruſágából nem ſiabadittya meg azt.

d: Inti az népet hogy megmaradgyon az igaz Iſten mellet, ket erősſeggel tudni illic az Iſtennec előtte

8 d Emlekezzetec meg erről, és legyetec erőſſec, emlekezzetec meg erről ti bünősőc.

9 Emlekezzetec meg az előbbé liekről, mellyec eleitől fogua lettenec, mert én vagyoc az Iſten, és ninczen több én nálamnál, és ninczen ſenki én hozzám haſonlatos.

bi io tetemenyeiből, es az mostaniakból vőit erősſegel. Mintha azt mondana mind regen en töttem ſol peletec, mind maſt en teſſec tol az Cyrus által.

10 Ki eleitől fogua meg mondom (mindennec) az végét, és eleitől fogua azokat mellyec meg nem lettenec, ki valamit meg mondoc, és az én tanátſom megáll, és minden én akaratomat végh öz viſiem.

e: A Cyrus királt haſonlittya az madarhoz.

11 Ki el hiuom Nap keletről az madarat, e és nagy meſiſe föld ről az én tanátſomnac meg ſierzőiét: ſióltam és el hozom ezt, én rendeltem, és véghoz viſiem.

12 Halgaſſatoc engemet ti kemény ſiiuőiec, kic az igaſſágtól táuól vattoc.

13 El hozom az én igaſſágomat, nem meſiſie vagyon, és az én ſiabaditáſom nem kéſic: mert ſierzec Syonban ſiabaduláſt, és Izraelben léſien az én ditsőſégem.

XLVII. Réſi.

Fenyegeti az Prophéra Babiloniát veſedelemmel az nagy keuélſégéret, és az Iſten népe ellen való kegyetlenſégért, és azemondgya, hogy ſoha ſemmiképpen az veſedelemtől meg nem oltalmazhattya magát.

1 SZály le és ülly az porban te ſiüz Babilonnac leánya, ülly az földön, ninczen immar király ſiéki az Chaldeábéliec leányának. Mert nem léſien többé hogy tégedet gyengénec és keduére tartotnac hijanac.

e: A' az, le ballaſſes le ülſ az porba te Babylon.

2 Eregy az malomba és őröly liztet, bà te haiadat boczáſd meg, mezitelenicz meg à te lábaidat és az te ſiáraidat, eregy által az folyo vizeken.

b. Tudnillic, mint egy rab.

3 Meg ielentetic az te mezitelenſé-

lenſéged, meg láttatic az te rútſágod, boſſúſút álloc, és nem áll ember én ellenem. c

c: Nem lyre igy nem mégyen ellened mint emberhancin mint az oroſlán.

4 (Ezt mondgya) az mi megváltónc, ſeregeknec WRa az ő neue, az Izraelnec ſient Iſtene.

5 Vly le, halgas, meny bę az ſetétbe Chaldeuſoc leánya, mert nem hiuattatol többé orſágoknac Aſſionyának.

6 Fel geriedtem vala az én népem ellen, az én örökſégemet meg férteztettem vala, és adtam vala őket az te kezedbe, nem czelekedtel vęlec irgalmaſſágot, d az vén emberen az te igadat igen meg nehezitetted.

d: Okat mondgya meg az Babyloniabeliec romlaſaonac.

7 Es ezt mondottad: mind örökké aſſionyléſſec, ez ideig ſoha nem gondolkodtál erről, és meg nem emlekeztél annac végéről. e

e: Annac, tudni illic az Izrael nepenec, az az, hogy vegre tolteſſec velec. vagy annac, tudni illic az te kemélſeged nec.

8 Moſtan azért hald meg ezt te keduére tartott, ki nagy bátorſsággal ülſi, ki azt mondod az te ſiuedben: En vagyoc és ninczen több én nálamnál, nem ülec özuegyſégben, és az áruaſágot ſoha meg nem kóſtolom.

9 De mind ez kettő reiád köuetkezic nagy hamar egy időben, az áruaſág és özuegyſég, mikor (az te bűneid) bę tellyeſednec, ackor köuetkeznec reiád, az te ſiem fény veſitőidnec és varaſlóidnac ſokſágáiért. f

f Vagy, az te téuendő mondoidnac és órdöngöſidnec ſokſágában, az az, noha azoc ſokban vadnac ti köztetec de titeket meg nem untenec.

10 Mert az te gonoſſágodban biztál, és azt mondottad, ſenki nem lát engemet: Az te bölczeſéged és tudományod czalt meg tégedet. Es ezt mondottad az te ſiuedben: En vagyoc és ninczen több én nálámnál.

11 Annac okaért iő te reiád veſzedelem, mellynec kezdetit nem tudod: és köuetkezic te reiád romlás mellyet el nem táuoztathatſi, és iő te reiád nagy hirtelenſéggel puztulás, mellyet meg nem tudhatſz.

12 g Ally elő moſtan az te varáſlóiddal, és az te ſiem fény vezetéſednec ſokſágáual, mellyekben munkalkodtál gyermekſégedtől fogua: ha valamit haſználhatnál, ha valamimódon meg maradhatnál.

g: Neuti és ezufolyta az Babiloniabeliekat az ő varaſlaſokert.

13 Fáraztottad magadat az te tanátſidnac ſokſágában, állyanac elő immár és tartſanac meg tégedet az ęgbe nézők, kic az czillagokat nézic, és minden hólnapokra ſiámot tartanac, és óltalmazzanac meg tégedet az reiád köuetkezendőktől.

14 Imé ollyanoc léſinec mint az pozdoria, az tűz emézti meg azokat, nem mentic meg életeket az tűztől, nem marad męg az ſienekbennis, melly meg melegitene, h ſem az tüzben, melly előtt ülnénec.

h: Az az. Mint az pozdorinac nem marad az ſienekbennis, ſuſte vgy azokban ſemmi nem marad.

15 Igy iárſi te azockal az kikel fáraztottad magadat: ſőt annac felőtte az te kereskedőidis, kic teveled vóltac az ő gyermekſégektől fogua, el búdoſnac kiki ez világnac eggyic réſie felé: ſenki nem léſien ki tégedet meg óltalmazná.

XLVIII. *Réſz*

Feddi ez Caputban Iſten az Prophéta által az kép mutató Izraeletaket, hogy noha nékiec mind régen el mult dolgokat, mind köuetkezendőket meg mondott, mellyekben ſemmit nem tudtác, mind az altal

meggis nem nitottac meg fülöket azoknac halálára, Az után azt mondgya hogy az mit velec miuel, czac irgalmaſſagaból miueli. Inti őket Penitentiara, holott ſól az ő hatalmiról, kegyelmeſſegéről, és igeretéis teſſen az Babylontából való meg ſabaduláſról:

1 HAllyátoc ezt Iácóbnac háza, kic neuezic magokat az Izraelnec neuéről, és az Iudánac forráſsából ſiármaztanac, kic az Wrnac Neuére eskeſſnec, és az Izrael Iſtenét emlegetic, nem hiuen és nem igazán.

2 Iólehet az ſient városról neuezic magokat, és az Izraelnec Iſtenéhöz támazkodnac, kinec Neue ſeregeknec WRa.

a: Értelme ez Iólehet tudtam az te gonoſſ-godat, mind az által kegyetmeſſegemből az mit némő iokrol ige e e. tettem, hogy az zokat meg latogatna az idöuelöoe, azokat bételyeſitettem.

3 a Az melly régi dólgokat eleitöl fogua meg mondottam vala, és az en ſiamból ſiármaztanac vala, azokat hamar véghöz vittem és meg köuetkeztenec.

4 Miuel hogy tudtam hogy keményvagy, és az te nyakad vás inákból áll, és az te homlokod olyan mint az ertz.

5 Annac okaért meg mondottam te néked eleitöl fogua, ésmineс elötte rerád köuetkeznéc tud todra adtam, hogy ezt ne mondanád: Az én báluányom miuelte ezeket, az én faragottvagy öntött báluányom paranczolta ezeket.

b: Az az, Vedeſtedbe hogy mind vgy löttec az mint meg mondottam.

6 Hallottad vala, láſſad mind ezt: b ti pedig anagy nem téſitéké erről bizonyſágot? Immár moſtan vij és el röytett dolgokat mondoc te néked, c mellyeket nem tudſi vala.

c Tudni illic az Babyloniabéli fokſágerol, onnét valo meg ſabadulaſrol, Cyrusrol.

7 Mellyec moſtan rendeltetnec, d nem régtöl fogua, és mellyeket ennec elötte nem hallottál,

d: Az az, moſt ielentetnec meg.

hogy azt ne mondanád, imé tudtam én azokat.

8 Mellyekben ſemmit nem hallottál, ſem tudtál, az te füledbeis attól fogua nem mentec, e Iólehet tudtam hogy te mindeneſtöl hitetlenül ezelekeſiel, és hogy eleitöl fogua rugoldozónac hiuattattál.

e: Itt kezdi el beſzeit az nép nec ſabadulaſarol valo prophecziat.

9 (Mind az által) az én neuemért el halaztom az én búſulásomat, és az én tizteſségemért meg mérteklem ellened való haragomat, hogy tégedet ki ne vágialac.

10 f Imé meg tiztitalac tégedet, de nem vgy mint az ezüſtöt, meg tiztitlac tégedet az nyomoruſágnac kementzéiében.

f: Az az, Mint néked minden doublineidet ki tiſztitanám mint az ezüſtöſſöket az tiztitani, el veſſél nem miuelem azert azt hanem valamenuel tiztaſsa tégedet hogy nem moſt vagy.

11 En magamért, én magamért miuelem, mert mimódon engedném hogy az én Neuem megférteztеſſéc? Az én diczöſségemetis máſnac nem adom.

12 Halgas engemet Iácób, és Izrael ki én tölem hiuattattál, én vagyoc, én vagyoc az elsö, vtólſóis én vagyoc.

13 Az földet az én kezem fundálta, és az én iob kezem mérte meg araſſiai az égeket, ha én ſióliтom azokat, azonal ielen vadnac.

14 Gyüllyetec egybe mindnyáian, és hallyátoc meg, kiczoda módotta meg azoc közül ezeket? az Wr ſierette őtet, h és minden akarattyát el végezi Babyloniában, és az ő karialéſien az Chaldęuſoc ellen.

h. Cyrus királyért.

15 En, én ſióltam, és én hijttam őtet, el hozom őtet, és az ő vtaió ſierentſés léſien.

16 Iöije-

16 ¶ Iöyietec én hozzám, hallyátoc meg ezt: Nem sióltam eleitöl fogua titkon. Az idötül fogua hogy ez dolog lött, ott vóltam, [k] mert engemet az WR Isten küldött el, és az ö lelke.

17 Ezt mondgya az WR az te meg váltód, az Izraelnec sient Istene: [l] En vagyoc az te WRad Istened, ki tégedet tanitalac hasznoson, és vezérellec az vton az mellyen iárs.

18 Vayha fegyelmeztel vólna az én paranczolatimra, ollyan vólt vólna az te békeséged mint az folyó víz, és az te igasságod mint az tengernec habiai.

19 Az te magodis ollyan vólt vólna mint a tengernec fövénye, és az te méhednec gyömöltsei, mint añac [m] köuetskei: Nem vágattatnéc ki, és nem vesine el az ö neue az én ortzám elöl. [n]

20 Mennyetec ki Babyloniából, [o] fussatoc ki Chaldeaból, nagy kiáltó sióual hirdetsétec és mondgyátoc ezt: Hirdessétec az földnec vtólso határáig, és mondgyatoc: Meg siabaditotta az WR az ö siólgáiát az Iacobot.

21 [p] Nem siomiuhoztac, mikor az pusitán által vitte öket, az kö siiklából vizet adott nékiec, meg hasitotta az kö siiklát, és vizec iöt tec abból.

22 [q] Ninczen semmi békeséged az Istenteleneknec, azt mondgya az WR.

i: Az Prophetа bizonyságot teszen az ö tiztiben való szorgálmatosságarol, buzgoságeröl, es tökelletességeröl.

k: Tudni illic az én helyemben okat mondgya pedig. Mert vgy mond az Isten es az ö lelke küldött el engemet, 2. Per 1.

l: Ertelmet ez, En tanitalac, Izrael teged az Prophetic által es en vezerellec, annac bogy ha az én beszédemet az ö parancsolatimbol halgattad volna es engedel volna, az io teremenyes ſ ha meg nem szünte volna mint az folyo viz.

m: Tudni illic az tengernec.

n: Tremel mid az által nem vagattatic ki és nem vesſ el az ö neue.

o: Szolittya a rablagban valo sidokat hogy ki siessenec Babyloniabol tollebet még el nem vitetec vala.

p: Az az, Mint regen az ö neptt nem hadta siomuhozni, annonképpen mikor Babilonіabol öket ki hoya, gondot viselt rola.

q: Mintha azt mondana. Azért fussatoc ki közzüle.

XLIX. Rész.

Minec vrànna az Babyloniabé'i fogsagból valo szabadulasrol sot igéreteket tött volna az Prophera altal Isten, immár ez Caputban az Chriſtusrol sol, miuel hogy az Istennec minden igereti erössec az Christusban, sol pedig előber Christus az ö hiuatalarol, holott minec vranna panasolkodic az sidoknac engedetlensegekröl, el küldetic az poganyokhoz. Az vtán sol az ö soc nagy io tétemenirol, mellyekkel vagyon az Anya Sent Egyházhoz, neuezetsrint pedig az pogany népeknec hiuatalokrol.

1 HAllyátoc meg beszédemet siigetben lakozóc, és vegyetec eszetekben távól való népec. Az WR az én anyámnac méhétöl fogua hijt engemet, az én anyámnac méhében mikor vólnéc, meg emlekezett az én neuemröl.

2 Es ollyanná tötte az én nyeluemet mint az éles siablya, az ö kezének árnyékáual fedezett bé engemet, és ollyanná tött mint az fényes nyil, az ö tegzében röytett el engemet.

3 Es monda nékem: En siólgám vagy te Izrael, [b] te benned ditsekedem.

4 En pedig mondéc: Hijába munkalkodtam, hijába költöttem el az én erömet: mind az által az én itéletem az WR elött vagyon, és az én múnkám az én Istenemnél. [c]

5 Mostannis pedig azt modgya az WR az ki engemet magának siólgáiának formált az én anyámnac méhétöl fogua, hogy az Iácóbot ö hozzá meg téritsem, hogy

a: Az az Miképpen hogy öröktöl fogua hiuot, azonkeppen az en anyam meheben rendelt engem ez tiztre. Bir: 3.

b: Izraelnec neue: Christus, mint Sent Pal az Anyaszent egy házat Christusnac 1 Cor 12. kollebet Tremellius fordittya, En siolgam vagy.

Az Izrael-az az, ki felöl ne általad dicsekedem.

c: Vagy az en tiztem az, noha hiaba faratlam az Izraelitak közöt, mind az által tiz latom kedues

tomben el iöhet es Istenre nézhet, kinec az én fölgeri munkamat meg fizeti.

Hogy ha pedig az Izrael ő hozzája nem mégyenis, mind az által az WRnac siemei előtt ditsőséges léſiec, és az én Istenem léſien én erősségem.

6 Eztis monda: Kiſin dolog ez hogy nékem ſiólgám légy, az Iácób nemzetſéginec meg eppitésére, és az Izraelnec puztaſágának helyére állatáſára: Az pogány népeknekis világoſſágúl adtalac tégedet, hogy légy én iduőzitőm az földnec mind vtólſo határáig.

7 Ezt mondgya az WR, Izraelnec meg Váltóia és az ő meg Szentelőie, annac az kit meg vtálnac lelkében, az vtálátos népnec, az WRaknac ſiolgáinak, [d] Az királyoc meg látnac (tégedet) és felkelnec az feiedelmec, és tiztelnec az WRért ki igaz, és az Izraelnec ſent Istenéért à ki válaztott téged.

8 Ezt mondgya az WR: Kellemetes időben meg [e] halgattalac tégedet, és à ſiabaditáſnac napián ſegitſéggel vóltam néked, és megtartalac tégedet, és télilec téged az népnec engeztelőiéué, hogy à földet meg eppitſed, és hogy örökſégül birjad az el puztúlt örökſégeket.

9 Hogy ezt mondgyad az foglyoknac: Eredgyetec ki, és azoknac kic à ſetétſégben vadnac, mutaſſátoc ki magatokat: Az vtakon legelternec, [f] és minden magas helyeken léſien az ő fűuőc.

10 Nem éheznec, nem ſomiuhoznac, az héuſég nem árt nékiec vagy à Nap: Mert az ki raytoc kőnyörül, az igazgattya őket, és az vizeknec forráſira viſſi őket.

11 [f] Az én hegyeimetis mind vtácká rá ſiem, és az én őſuénim magaſſac léſinec. [g]

12 [h] Imé némellyec meſiſe földről iőnec, némelljec eſiakról, némellyec nap nyúgatról, némelljec az Sinnec földéről.

13 Enekellyetec Eegec, őruendezz föld, és hegyec kiáltſatoc. Mert meg vigaztalta az WR az ő népét, és az ő ſiegénin könyörül.

14 Hogy ha ezt mondgya à Sion: el hagyot engemet az WR, és az WR el feletkezett én rólam.

15 Vallyon el feletkezikéaz Anya az ő kis gyermekéről, úgy hogy ne könyörüllyen az ő méhének fiáni: ha azoc el feletkeznekis, de én nem feletkezem el te rólad.

16 Imé az én kezeimre fel irtalac tégedet: [i] à te kő falaid ſiüntelen én előttem forognac.

17 Te hozzád ſietnec à te fiaid: [k] Az te rontóid és az te puztitóid meſiſie táuoznac te tűled.

18 Emeld fel körőskörnyűl à te ſiemeidet és láſſad, mind ezec egybe gyűluén te hozzád iőttenec: Elec én azt mondgya az WR, hogy mind azockal úgy mint ékeſſéggel fel öltöztetel és azokat nyakad környűl kötöd, mint az meny aſſiony az arany lántzot. [l]

19 Mert à te romláſid és à te puztaſágid, és te el puztitatott földed maydan ſioroſſab léſien hogy nē mint az lakoſokat bę foghatná, és az te rontóid meſiſie el táuoznac te tűled.

20 Még

Acto 13.

[d] Igeretet teſſen Iſten az ő anyſzent egy házanac es tegyetembe az Christuſnac. hi egy az anima ſzent egy házzal.

[e] 2. Cor 6. Vagy: meg halgattalac ſegitſeggel le-ſzee-ſől pedig ez két versbe az Christuſnac tiztiről

[f] Azt iſtenti hogy ſenki meg nem bantia az ő nepenec Babylonabol valo meg tőueſet.

[g] Az az, Meg erősitem, es vgy mint kerittel kárnyki reſzem.

[h] Az az Minden felől az en nepemet haza viſzem.

[i] Az, az ſüntelen előttem vagy.

[k] Az Anima ſzent egy házanac eppuleſeről ſzól melly az pogányokból epűl meg Azert illtis a pogányoc huſalaral ſzep bizonſag vagyon.

[l] Az anima ſzent egy házanac ekeſſegi ezha ſoc fia es lakoſt vadnac.

[m] Az az, mindenűt bőuölkednec az Iſtenuec alá daſſuual, ſőt pedig ütt az Anima ſzent egy házanac lelki rauaſrol.

20 Meg az te áruságodnac fiai az te fûled hallására azt kezdic mondani: Szoros énnékem è hely, meny el inét hogy itt lakhassam.

21 És azt gondolod az te szivedben, kitsoda szülte nékem ezeket holott én meg foztatott özvegy vóltam: fogoly és ide tová búdosó vóltam, és ezeket kitsoda neuelte fel: Imé én egyedûl maradtam vólt, és ezec honnét vadnac?

22 Ezt mondgya az WR Isten: Imé fel emelem az én kezemet à pogányokhoz, és az népec közöttt el emelem az én Zászlómat, és el hozzác az te fiaidat ölökben, és az te leánid az ö vállokon hordoztatnac.

23 Es az királyoc lésnec te táplálóid, és az királne asszonyoc te daykaid: hanyat homloc le esnec te elötted az földre, és à te lábaidnac porát nyálják: és meg tudod hogy én vagyoc az WR, és hogy nem szégyenülnec meg az kic várnac en gemet.

24 Auagy el vétethetiké az eröstöl az préda? Vallyon az igaznac foglyai meg szabadulhatnaké?

25 De az WR ezt mondgya, sött inkáb az eröstöl el vétetic az ö foglyainac serege, és az kegyetlen kezéböl az préda ki vétetic: Mert az kic tégedet háborgattac, én azokat meg háborîtom, és az te fiaidat én meg tartom.

26 Es azt miuelem hogy à te nyomorgatójd az ö magoc húsát meg egyéc, és mint az édes borral, az ö véreckel meg részegegjenec, hogy meg tudgya minden test hogy én Isten vagyoc, az te megTartód, és te meg Váltód, az Jácobnac erös Istene.

L. Rész.

Miuelhogy az pogány népeknec Iuzalokról, és az Izrael népének meg vetetéséről szóla az Prophéta az felsö caputban, annakokáért hogy valaki az Istent ne vádollhassa, ez caputban azt mondgya meg elöször hogy nem ö benne vagyon az Sidó meg vetetésének az oka, hanem ö magokban. Annak vánna hogy az Prophéta szája által való igyekezetekre meltósaga légyen, fel az ö Istenhez való térésre, és az Istentöl hitta. ö sokféle kiket és az ö tiszti mellett sokat fenyegetett, veretésekre. Vádolja magát mellyekben mind azt mondgya hogy az Istenre nézet Vtalsók inti az hiueket hogy az ö tudományának engedgyenec.

1 EZt mondgya az WR: Hól vagyon az ti anyátoknac meg vetetéséröl való bizonságleuél, mellyel bizonságot töttem vólna hogy örtet meg vetettem: Auagy kitsodác azoc az kiknec én el adtalac vólna titeket? Imé az ti hamisságtokért adattatoc el, és az ti anyátoc az ö gonoszságiért vettetet meg.

2 Mitsoda az oka, hogy mikor hozzátoc mégjec, senki nincz ielen? Mikor hívtalac, senki nem felel? Auagy meg röuidülte az én kezem hogy meg nem szabadithat? auagy nintsené én bennem szabaditásra való erö? Imé az én dorgalásomal meg szárasztó à tengert, az folyó vizeket puztává tészem, annira hogy meg veliszenec azokban à halac, miuelhogy ninczé víz, és szomiuual meg hallyanac.

3 Az Eegeket setétséggel bé búrî tom, és ollyanná tészé azoknac bé fedezöiét minémü azgyászi ruha.

4 Az WR Isten adott énnékem böltsnyeluet, hogy alkalmatos idöben tudgyam az igét (szólgáltani) az meg fáradotnac, fel

Értelme ez vadaitol hogy örtet az Isten hitta. Vagy en hadkiket engemet.

Ha en hagyatalac el monyator meg kinec adtalac. es az el hagyástul való leuelet hozzatoc elö De nem mondhatyatoc meg kinec adtalac. sem leuelet nem adhattoc arrul. Tehat ti hadtatok el engem Ha pedig el hadiatoc, vagy ezert hadtatok el hogy nyersen hatalmá vagy hogy ö nem akaroc veled tenni es tizt emben el nem tudoc De ezekben nem nem vadolhattoc Tehat okvelkül hadtal el, az te bünetekert, melyme ket tetie abból, mert mikor hiv ac, nem szóltc hoz

Bizonságot tesznek Esaiás az ö tiztiben valo buzgóságról mellyekbé nez az Christusra.

fel ferkent minden reggel, fel ſerkenti az én fülemet hogy halgaſſam ötet mint tanitó meſtert.

5 Az WR Iſten nitotta meg nékem az én fülemet, és én nem vóltam néki engedetlen, hátra nem fordúltam (ötöle.)

6 Az én teſtemet adtam az veröknec, és az én orczámat az ſiaggatóknac: Az én orczámat el nem vontam az gyalázatoc előtt, és az pökdöléſ előtt.

7 c Az WR Iſten pedig nékem ſegitſégem, azért nem ſiegyenültem meg, annac okáért kemenitettem meg az én orczámat, mert tudom hogy meg nem ſiegyenülec.

8 Közel vagyon az ki engemet meg igazit, kitſoda pereſhetne én velem: álljanac elö mind egjetembe: kitſoda léſien nékem pereſem? iöjön én hozzám.

9 Imé az WR Iſten az én ſegitſégem, kitſoda kárhoztatná engemet? Imé öc mindnyáján mint az ruha meg auúlnac, à moly emézti meg öket.

10 d Kitſoda közzületec az ki féli az WRat? Halgaſſa az ö ſiolgáinac ſiauát: Az ki ſetétſégben járt, és nem vólt néki világoſſága, bizzéc az WRnac neuében, és támaſzkodgyéc az ö Iſtenéhöz.

11 e Imé ti mindnyáján tüzet gerieztetec, ſikrákkal meg környeztettetec: járiatoc az ti tüzetöknec világoſſágában, és az ſikrákkal mellyeket ti gerieztettetec. Az én kezemből vagyon ez ti raytatoc, és nagy faydalomban fogtoc fekenni.

LI. Réſz.

Inti Eſaiás az népet az Iſtenben való bizodalomra es békeſſéges türéſre az Abraham példájával. Az után inti öket Pœnitentiára az Pogány népeknec példaiokkal, Iſten iótetteinek örökké való állandóſágával, és egyetembe vigaztallya öket az ö ellenſégeknec romlaſokkal. Az WRnac hatalmaſságaival, és az ö nyomoruſágoknac el változáſával.

1 HAlgaſſatoc engemet kic követitec az igaſſágot, kic az WRat kereſitec: Tekintſetec az kö ſiklára az mellyből ki vágattatoc, és az meg nilatkoztatott kút före az honnét ki hozattatoc.

2 Tekintſetec Abrahamra az ti atyátokra, és az Sára aſſionyra ki titeket ſiültmert egyedül hittam ötet és meg áldám ötet ſ. meg ſiaporitám.

3 Kétſégnélkül meg vigaztallya az WR az Siont, meg vigaztallya minden ö puztaſágit, és ollyanná téſzi az ö puztáját mint az Heden kertét, és annac puztáját, mint az WRnac kertét, öröm és vigaſság találtatic abban, hálá adás és dicſéretnec ſiaua.

4 b Halgas én hozzám én népem, és én népem à te füled figyelmezzéc én hozzám, mert à törvény én tölem ki mégyen és az én itéletemet à pogány népeknec világoſitáſokra meg ielentem.

5 Közel vagyon az én igaſſágom: ki ió az én ſiadaditáſom és az én kariaim az pogány népeket megitélic: Az ſiigetekben lakozóc engemet várnac, és az én karomban vetic reménſégeket.

6 c Emellyetec fel menybe az ti ſiemeiteket, és nézzetec az földre

a: Erti az Abrahamot az Sarával egybe, mintha azt mondana. Tekintſegeſſétec vad oc az en hatalmomba de gondollyatoc meg honnet és kitöl ſzármaztatoc az Abraham ami es Sarahal, hiczgen ren emberec vol ac, vgy annira ſhogy nem kö ömbö ſzármazot ö tölöc Iſaac, mint mikor nagy erövel vagtac az kö ket az kö bamabol, ha azert meg mint hetem enec kelle lel, Babylo iabon lis meg ſzabadithatac

b Az pogany repekner peldaiocha hiia az nepet Pœnitentiaraier ti pedig az lötuenyen es az ueleten az Euangeliomot mint. Eſai 2. Mich. 4.

c Az Iſten ió tetemeinec öröcke valo állandoſagaual indittya az nepet Iſten hez valo terrſſe.

et: bizatlya és batoritya magat. üzttében az Iſtennec ſegitségével, es ſ. ne vgy ſol mint az Apoſtal Roman. 8

detnti az nepet Iſtenhöz valo megtelemſſegre es Pœnitentiara.

et: Az ah liidegen tudomant és tiszteletet követnec, el hagyuan az Iſten geiemet világoſſagat. Am itiatoc ſzerzetti tudhatnanoknac vigabán mit ne hogy Iſten tüzeket meg vakiot. De ez kel ſem ſint ec.

ide alá: mert az Egec mint à füſt el fogynac, és az föld mint az ruha meg auúl, annac lakoſijs haſonlatos képpen el veſinec: Az én ſiabaditáſom pedig mind öröckéſſien, és az én igaſſágom el nem romol.

d: Az Euangelium mellet valo haboruſagtol nem kel meg retenni.

7 d Halgaſſatoc engemet kic tudgyátoc az igaſſágot, kiknec ſiuök ben vagyon az én töruényem: Ne félly etec az embereknec gyalázattyoktól, és azoknac ſidalmokért kętſégbe ne eſſetec.

e: Az bünöknec ellenſegi hamar el veſſinec.

8 e Mert mint az ruhát, meg éſſi öket az moly, és mint az gyapiat meg emézti öket az féreg: az én igaſſágom pedig mind öröckéſſien, és az én ſiabaditáſom nemzetſégről nemzetſégre.

f: Az Istennec hatalmaſſa ereiuel vigaztallya az népet, de azt mint egy hómyörges formaiában iria meg.

9 f Kely fel, kely fel öltözd fel azeröt wranac karia, ſerkeny fel mint régi idökben és régen el múlt napokban. Auagy nem te vagyé (az erö) melly el veztette Ægyptomot, és faydalommal meg emézté az ſárkánt?

10 Nem te vagyé (az erö) mely az tengert meg ſiáraztotta, és az mélſéges töruényeknec vizeit? mely az mélſéges tengert útá tötte, hogy az meg ſiabadúltac által ménnének?

11 Es az Wrtól meg váltattac haza iönének, és Sionba mennénec nagy ditſéretel, és öröcké való öröm lenne az ö feieken: örömet és vigaſágot talállyanac, az bánat és nyögés el táuozzéc töllöc.

g: Példái Isten a népet hogy neki nem hűſnec, és az ö hatalmat nē beiſmellie meg.

12 g En vagyoc, én vagyoc az te meg vigaztalód, kitſoda vagy te hogy félſi az halandó embertöl, és az embernec fiától, ki ollyan léſſen mint az fü?

13 Es el feletkeztél az te teremtö Wradról ki az Egeket ki terieztette és ez földet fundálta: és ſiüntelen mindennap félſi az te nyomorgatódtól, ki azon igyekezic hogy el veſieſſen, de hól vagyon az nyomorgatónac haragia?

h: Az az. Noha el vitátoc az fogſagot, és az nyomorusagot, mind az által marad el ió à ti fogſagtokbol valo ſiabadulaſſtoknac ideie.

14 h (Söt inkáb) ſiet à fogoly hogy meg ſiabadúllyon, és ne hallyon meg az tömlöczben, és hogy el ne fogyon az ö kenyere.

15 i En vagyoc az te Wrad Iſtened, ki az tengert ketté válaztom, mellynec habiai zúgnac, ſeregeknec Wra annac az Neue.

i: Hatalmaroll ſol hogy inkab higgyenec neki, k. Iſten ſol az Prophetac ital, és azokat ö oltalmazza hogy ez világot azoc által meg vijtſa.

16 k Ki adtam az én beſiédemet az te ſiádba, az én kezemnec árnyékáual óltalmaztalac tégedet, hogy meg plántállyam az ęgeket és fundállyam az földet, és azt mondom az Sionnac: En népem vagy te.

17 l Serkeny fel, ſerkeny fel, kely fel Ieruſálemnec városa, ki meg ittad az WR kezéből az ö haragiának pohárát, az keſerüſégnec pohárának ſepreiét ittad meg, és vgyan ki ſioptad azt.

l: Az bünöknec nyomorusagoc ſoc. De az Iſten meg ſiabadittya öket azokbol, és haragiat fordittya az ö ellenſegire.

18 m Az ö fiai közzül mellyeket ſiült vala, ſenki nem vezérli vala ötet, és ſenki nem fogia vala az ö kezét az ö fiai közzül mellyeket fel neuelt vala.

m: Az az. Nintſen ſenki ki az en nepemet ſtánná hogy meg ittaſſa az en haragomnac pohárát, hanem ezec en ſzenom.

19 Ez két nyomorúſág eſett raytad, kitſoda ſiánna tégedet? Puztaſág és romlás, éhſég és fegyuer, kitſoda vigaztalna meg tégedet?

20 Az

20 Az te fiaid meg röttenuén, fekűttenec az vtzáknac feieinél, mint az hálóba esett erdei vad, kic tellyesec vóltac az WRnac haragiáual, és az te Istenednec fegyelméuel.

21 Annáć okaért halgaſd meg ezt te ſiegény, és meg réſiegitetett, de nem borral.

22 Ezt mondgya az te WRad, az WR Isten, ésaz te Istened az ő népének gondviſelöie. Imé el vöttem az te kezedből az keſerűſégnec pohárát, az énharagomnac pohárának ſepreiét, nem iſiod többé azt meg.

23 Hanem adom az te nyomorgatóidnac kezekbe, kic azt mondottác az te lelkednec, haioly le elöttünc hogy mennyünc álra! te raytad: Kic elött az te teſtedet ollyanná téſied vála mint az föld, és mint az vt az iáróknac.

LII. Réſz.

Vigáztallya Etaias alrái Isten az ő népet az Babyloni ábéli fogſágból való meg ſabadulaſſal, es azt mondgya hogy ha Ægyptomból meg ſabadittotta, Babyloniából inkáb meg ſabadittya, melly igéretnec hogy inkáb higgyenec, fő az Prophéta az tudomannac méltoſágairol Isti ſöket hala adáſra, és hogy Babyloniaból ki ieſſenec ſónt. Vtolſór kezd ſolani az Chriſtuſrol, &c.

1 SErkeny fel, ſerkeny fel, öltözd fel az te erőſſégedet Sion, öltözzel fel az te ékeſſégednec ruháiba Ieruſálem, ſient város, mert nem mégyen többé te raytad által az környűl meteletlen és az tiztátalan.

2 Tiztits ki magadat az porból, kely fel, űly fel Ieruſálem, ſiabadits ki magadat á te nyakádon való kötelekből Sionnac fogoly leánya.

3 Mert ezt mondgya az WR: Ingyen adattattatoc el, és pénznélkűl meg ſiabaditattoc.

4 Mert ázt mondgya az WR Isten: Ægyptomba ment vala régen az én népem hogy ott búdoſnéc: Az Aſſyriábéli király is oknélkül meg nyomoritá őtet.

5 És moſtan mi haſznom vagyon nékem abban azt mondgya az WR: hogy az én népem el vitetett oknélkül, és az ő rayta Wralkodóc iaygattartyác őtet azt mondgya az WR, és az én neuem liűntelen minden napon boſiſſontatic?

6 Annac okaért megeſméri az én népem áz én neuemet az napon, hogy én magam az ki ſióloc vala, imé ielen vagyoc.

7 d O melly ſiépec ez hegyeken az Euangelium hirdetönec lábai az ki békeſéget hirdet, ſiabadulaſt prędicál, ki azt mondgya az Sionnac, wrálkodic az te Istened.

8 e Az te őr állóidnac ſiauoc (hallattatic:) felemelic az ő ſiauokat, egyetembe kiáltanac, mert az ő tulaydon ſiemeckel meg látnyác mikor viſiſia hozza az WR Sionr.

9 f Enekellyetec, öruendezzetec mindniái án Ieruſálemnec puztaſági, mert meg vigaztalta az WR az ő népet, és meg ſiabaditotta Ieruſálemet.

10 Fel tűrte az WR az ő ſient kariát az pogány népeknec ſiemec előtt, hogy ez földnec minden határi láſſác az mi Istenünknec ſiabaditáſát.

11 Men-

m: Az az, kic tegedet nyomorgattac.

o: Az az, emlyra meg alázztad vala magadat az kegyetlenec előtt, hogy vagy tapodnác tegedet mint a földet és az vtat.

a: Az az, végy bátorſágot, es le vetuén az gyáſz ruhát öltözzel virágſágbox való ruhaba.

b: Az az, ſemmi fizetéſt nélkűl vöttem ſenkitől, es ſenkinec nem vagyoc köteles hogy titeket meg tarthaſſa rabſágban.

c: Nemillyenec ige fordittyác Ægyptomba ment vala régen az én népem hogy ott búdoſnec. De az Aſſyriabéli okonélkűl nyomorgattác. mint ha az mondaná. Az Ægyptombéliaknec volt valami igaſſágoc az en népemhöz, mert az Iacob ő magát mentötte. De az Aſſyriabeliekrűl ezen &c.

d: A tudomannac méltoſágot magaztallya, hogy inkáb higgyenec az igéreteknec.

e: Az az nem leſſen titkon, hanem nyiluán az ſabadulás amyra hogy nyiluán kiáltſác azt az őrálloc.

f: Hálá adáſra inti az népet.

2 Corinth 6. g Inti őket hogy mikor a Sabadalisnac napia el ió ne kesseneć hanē ki menyenec Babylonabol, és bog magokat tiztēn megtarcsác.

11 g Mennyetec el, mennyetec el, fussatoc ki onnét, és semmi tiztátalant ne illessétec, mennyetec ki ő közzülöc, tiztitsátoc meg magatokat kic hordozzatoc az WRnac edénit.

12 Mert nem sietséggel mentec ki, és nem futua mentec, mert elöttetec mégyen az WR, és az Izraelnec Istene gyujt iteket ősue.

13 h Imé ió ſerentsés léſien az én ſiólgám, fel magaztáktatic, fel emeltetic, és igen diczőséges léſiē.

h Az 13. verstől fogua mind az egēſz következendő caputban ſiól Esaias az Christusról, kiben az Atyanak ſient Egyhazanac decret ſierint meg kellene eppūl ni. Azt mondgya pedig hogy az Christusnac vegdicsőſēgeſſē ſien, de előſzer ezzel tanitia az elázatos állapattya leſien és az után predicáltatic mind ez vilagon, annira hogy rayta czudálkoznac mindēnec, ő ſeiöle vetetten dolgot hallanac, &c.

14 Miképpen hogy álmélkodtanac sokan te raytad, miuel hogy az ő ábrazattya rútab vólt hogy nem mint valamelly emberé, és az ő formáia, hogy nem mint az embereknec fiaié.

15 Azonképpen soc népeket meghint, az királyoc az ő ſiáiokat ő előtte bę fogiác: mert az mit nékiec nem beſiéllettéc vólt, azt meg látthyác, és az mit nem hallottác vólt, meg értic.

LIII. Rész.

Hogy az Sidoc meg ne botrankoznánac az Messiasban, ſol Esaias ez Caputban az ő keresztiről es halalarol, az az, hogy Christus feltedne es ne ha na az mi bününkert, de fel tamadna es meg menekednec az ha a tol hogy ő benne hinnec, atala idvözülnenc, es az örök életnec bodogsagat vennöc, &c.

Iean. 12. v. 38. Rom 10. v. 16. KItsoda hiszen à mi prędicálláſunknac? és az WRnac karia kinec telenic meg:

2 Mind az által fel neuekedic ő előtte mint egy veſiſiő ſiál, és mint egy gyöker az ſiomiuhozó földből: Nem vala i néki formája, és ékeſſége: nézenc ő reája, és nem vala kéuánatos ábrazattya.

i: Vagy Ninczen.

3 Minden emberec között vtálátos és meg vettetett, faidalmoc kal tellyes, beteges, és ollyan vala mint az ki előtt ember el röyti ortzáiat, és semmiuec alitottuc őtet.

4 De az mi betegséginket ő viſelte, és à mi faydalminkat ő hordozta: iólléhet mi azt alitottuc hogy meg oſtoroztatott és meg verettetett ſ- meg nyomoritatott Istentől:

5 De ő meg sebesitetett az mi álnokságinkért, meg rontatott az mi bünеinkért: az mi békeségünk nec vereſége vagyon ő rayta, és az ő sebeiuel gyogyúltunc meg.

6 Mi mindnjáian mint az iuhoc el téueledtünc, kiki az ő vtára, és az WR mindnyáián az mi álnokságinkat ő reáia vetette.

7 Az mi bünönc büntetéſét ſienuedte és kénoztatott, mind az által nem nitotta meg az ő ſiáiát: mint az bárány az méſiár ſiçkre vitetett, és mint az iuh az őtet nírőc előtt meg nemúlt, és nem nitotta fel az ő ſiáiát.

b-sçol à Messiasnac fel tamadasárul, noha meg hal mind az által fel tamad, es soha az vtán meg nem hal, annira hogy az ő életet senki meg nē bōſſe gēti.

8 b Az fogságtól és az itélettől meg ſiabadúlt: és az ő nemzetſégét kitſoda beſélhetné meg? Miuel hogy ki vágattatott az élők nec földökből: Az én népemnec bünеiért vólt ő rayta az vereség.

c Azaz, Akarta Isten hogy ajtſēte en gonoz emberektől ölettnec meg noha ő artatlan volna. Az Istentelenen es gazdagōmind egy gyet ért-mert gyakorta az gazdagſag istentelenneſēt az embert.

9 Es az Istentelenec kezébe adá az ő koporſóiát, és az gazdagnac az ő halálát: iólléhet nem czelekedett hamiſſágot, és álnoſság nem találtatott az ő ſiáiában.

10 Mind az által az WR akarta őtet meg rontani és betegség alá vetni: Hogy minec vtánna vetendi az ő leikét áldoza túl az bünért

d Az magoncertiaz Istenfiait, kic az igénec magaual által fü, lettenec.

tért, meg láſsa az magot, d meg hoſſiabitſa napiait, és az WRnac akarattya az ő keze által ió ſierentſés légyen.

11 Az ő lelkének fáradſágának meg láttya (haſinát,) és meg elegedic, és az ő eſméretiuel, az én igaz ſiólgám ſokákat meg igazſit: mert azoknac álnokſágokat ő vötte el.

e Vgyen azont mondgya az mit ſient Pal Phil. 2. Meg alázá magát. azért Iſten fel magaſztalá ötet.

12 e Annac okaért ő néki réſzt oztoc az nagyockal, és az hatalmaſockal oztya meg à ſákmáńt: miuel hogy az ő életét halálra adta, és az bűnöſöc közzé ſámláltatott, és ő ſokáknac bűnöket hordozta, és az bűnöſökért imádkozott.

LIIII. Réſz.

Ez Caputban Eſaiás vigaztallya az Iſten népet, az ő Ańya ſentEgy házának à pogány népekből való meg epſtöléſeuel, az Iſtennec haragjáual, irgalmaſſágáual, kegyelmeſſegeuel; Az Anya ſent Egy háznác drága epiſteſeuel, az iſteni eſmeretben való tudomanyual, az nyomoruſagoknac el veteleuel, az ellenſegnec erőſſegeuel, &c.

f Meddőnec neuezi az Anya ſent Egy hazat, melnec ſaporodaſat az fogſagert ſenki nem remenlette.

1 f Enekely meddő, g ki nem ſiülſi vala, örűly és örueghezzaki nem ſiülſi vala: Mert több ben vadnac az özueginec fiai, hog nem mint annac à kinec férie vagyon, azt mondgya az WR.

2 Szęleſits ki az te ſátoridnac helyét, és à te ſátoridnac kárpitait terieſſiéc ki, ne tiltſad azt meg: hoſſiabits meg à te köteleidet, és erősits meg az te ſiegeidet.

3 Mert mind iob mindbal kęzre meg ſiaporodol: és à te magod à pogányokatis örökſég ſierint biria, és lakoznac à puzta városban.

4 Ne fély, mert nem ſiégyenülſi meg, meg ſem pirúlſi, mert meg nem gyaláztatol: ſőt inkáb à te iffiuſágodnac ſiemérméről el feletkezel, h és à te özuegyſégednec gyalázattyáról többé meg nem emlekezel.

h. Az iffiuſágnac ſiemérmen érti az nyomoruſagokat, melyeket az Anya ſent Egy hazſiemuedet az ő neuekedeſenec ideien, úgy uegyſegnec tudetec reuea, azt mikor Iſtenről e haſonlatoſſagoc által valá lenni.

5 Mert az te féried, az te teremtőd, Seregeknec Wra annac Neue: és az te meg Váltód, az Izraelnec ſient Iſtene, az egéſi földnec Iſtenének hiuattatic.

6 Mert vgy mint el hagyatott és keſerues lelkű aſſioni állatot, hiutt tégedet az WR, és vgy mint még vettetett iffiu aſſioni állatot, azt mondgya à te Iſtened.

7 Egy ſiem pillantáſig hadtalac ,, el tégedet, de az én nagy irgalmaſ ,, ſágimban egybegjűjtlec tégedet. ,,

8 Egy kis búſúláſomban el röy- ,, tettem vala az én orczámat te töl- ,, led egy ſiem pillantáſig: De az ,, én örőcké való irgalmaſſágom- ,, ban könyörűltem te raytad, azt ,, mondgya à te meg Váltó Wrad.

9 Mert ſiinte vgy vagyon ez nékem mint az Noenac özön vize, kinec meg eskűttem hogy az Noe özön vize többé ez földön által nem menne: Azonképpen meg eskeſiem hog többé te reiád nem haragſiom, és tégedet meg nem fegyitec. Gen. 9.

10 Mert az hegyec meg indúl- ,, nac, és az halmoc meg rendűl- ,, nec, az én irgalmaſſágom pedig ,, te tűled el nem táuozic, és az én ,, békeſégemnec ſiöuetſége meg ,, nem tántoroſſic, azt mondgya az ,, te könyörűlő WRad.

e. Az anya ſient Egy házinac deſtéſeuel irja meg külſő haſonlatoſſagoc által.

11 e O ſiegény, ſięl vęztől hanjattatott, vigaztaláſtól megfoztatott: Imé én à te köueidet Car-

bunculus köre rakom, és Saphirus köueken fundállac tégedet.

12 Es az te ablakidat drága köuekből czinálom, és az te kapuidat Carbunculus köuekből, és minden te határidat kéuánatos köuekből.

13 Es minden te fiaid léſinec az WRtól tanitattac, és az te fiaidnac békeſégec bőwſéges léſien.

14 Igaſſágban meg erősítetel, táuól léſieſi az nyomoruſágtól, mert nem féliſi attól, és az röttegéſtől, mert nem közelget te hozzád.

15 Imé minden kętſégnélkül gyülekezic te ellened (nép,) De én hiremnélkül: Valaki te ellened gyülekezic, te közdöttед el eſic az.

a Hatalmaſſágaual bizonittya az felső verſben tőtt igeretit.

16 a Imé én teremtettem az kouáczot, ki fuuáſſal à ſienet meg élezti, és ki az ő fierſiámát valami állatnac czinálására elő hozza: Azonképpen én teremtettem az puztitót az veztéſre.

17 Semmi fierſiámnac nem léſien elő meneteli, valamelly te ellened kéſiitetic: és minden nyelnet valamelly te ellened perbe támad, kárhoztatſi. Ez az WR ſiólgainac örökléget, kiknec, igaſſágoc én tülem vagyon, b azt mongya az WR.

b: Az az, kiket en oltalmazoc.

LV. Rèſz.

Az Prophéta által Iſten az pogány népeket hiua az ő benne való bizodalomra es az igaz Pœnitentiara, és inti őket hogy az Euangeliumnac tudományat bę vegyéc, hogy pedig azokat inkab fel indithaſſa, ſép igeretekert téſen nekiec, &c.

1 MIndnyáján kic ſomiuhoztoc, c idijetec ez vizekre, tijs kiknec nintſen pénzetec, idijetec el, vegyetec minden pénznélkül, és minden iutalomnélkül, bort és olayt.

c: Az az, Valaki eſmerni az ő bönöt valtát, és ſzükſégét, az Iſten kegyelmet, az folyamodgyéc Iſtenhöz.

2 Miért költöttöc pénzt az haſiontalan eledelre, d és miért fárattoc azért az mi meg nem elegithet? Halgaſſatoc engemet valóba, hogy iót eheſſétec, és gyönyörköttеſſe az ti leiketec magát ez köuérſéggel.

d: Eſmet inti őket és intéſnec ſzép okait adgya, ti veſſetec főuetſéget teſſec kegyelmeſſegemből, mint à Dauiddal.

3 e Haytſátoc le az ti füleiteket, és idijetec én hozzám, halgaſſatoc (engemet) hogy éllyen az ti leiketec, és ſierzec ti veletec örökké való ſzöuetſéget: Az Dáuidnac igért irgalmaſſágimat.

e: Megmongya az Prophéta miért emléközée Dauidról, tudni illic, azért mert az Meſſias felől való igeretec vgy mint à nala tetettec vala le, ollyanbet magyarazhattyuc, és ſententiát ő maganac à Meſſiaſnac ſzámelyeről, melre itt az Prophéta inagázgattya à pogányokat.

4 f Imé az nemzetſégeknec bizonſágúl adtam őtet, vezérül és tanitó meſterül.

f: Chriſtus nem ezac az Sidoknac hanem az pogányoknac is féle léſſen.

5 g Imé az melly népet nem eſmérſi vala azt hiuod: és az melly nép tégedet nem eſmért, te hozzád ſiet, à te WRadért Iſtenedért, és az Izraelnec ſient Iſteneiért: ki tégedet megdiſzöit.

g: Inti az népet Pœnitentiara mint az előtt intette vala Iſtenben való bizodalomra.

6 h Kereſſetec az WRat, míg meg találtathatic, hijatoc őtet ſegitſégül míg közel vagyon.

h: Ha meg térтec az Iſten meg kegyelmez, mert nem ollyan engeszteltheteten aſ Iſten mint az ember.

7 Hadgya el az gonoſi ember az ő útát, és az álnoc férfiu az ő gondolatit: és térien az WRhoz és könyörül rayta, és az mi Iſtenünkhöz, mert haylandó az megbotſátáſra.

8 i Mert nem ollyanoc az én gondolatim, mint à ti gondolatitoc, ſem az én útaim nem ollyanoc mint az ti útaitoc, azt mondgya az WR.

9 Mert

9 Mert mellyigen táuól az Eeg az földtől, olly igen táuól vadnac az én útaim az ti útaitoktól, és az én gondolatim az ti gondolatoktól.

10 [b] Bizonyára, miképpen le siál az eső és hó az égből, és oda visſza nem tér, hanem meg részegiti az földet, és azt miueli hogy az föld teremien, és az mag vetőnec magot adgyon, és kenyeret az éhezőnec.

11 Vgy léſſen az én beſzédem melly az én ſámból ki mégyen, nem tér én hozzám üreſſen, hanem meg czelekeſſi à mit akaroc és ſierentlés léſſen azoknál à kikhöz küldöttem.

12 [i] Mert nagy örömmel iőtöc ki, és nagy bekeſséggel vezéreltettec, az hegyec és halmoc dicſéretet éneke nec ti eiőttetec, és az mezönec minden fái kęzzel tapſolnac.

13 Az kis veſſiő ſál helyébe neuekedic iegenye fa, az bogáts koró helyébe, Myrtus, és léſſen az WRnac neuére, [k] és öröcké való iegyül, mely el nem törölteticc.

[b] Az Iſtennec kegyelme feſől mellyet ád az ő beſzédében, nem kell kételkednünk mert azoknac haſznat meg érezzük, ha az mi bizetlenſégünkkel azoknac vtánna nem iárunc.

[i] Az Babyloniai fogſágból való igérettel vegezi itt az Prophéta, bolott viſſontag az Iſten hatalmárol emlékezic. De az Chriſtus országaras ſzándékat ezekre.

[k] Az, hogy abból az formac neue dicſeretteſſée.

LVI. Réſz.

Ez Caputban int az Prophéta itéletnec, igaſſagnac czelekedetire, és az Iſten ſombattyanac meg tartáſára. Az az, Iſten törvenyének es parancſolatinac czelekedetire, azokat pedig mondgya bodogoknac, kic azt czelekeſſic, es meg mútattya az á bodogſág miben allyon. Annac vtána fenyegeti á Caputnac vegeben az pásztoroknac tudatlanſágokat, reſtſegeket, telhetetlenſegeket.

1 EZT mondgya az WR: Őrizzétec meg az itéletet, és tſelekedgyetec igaſſágot. Mert közel vagyon az én ſiabaditáſom hogy el iőijön, és az én igaſſágom hogy meg ielennyéc.

2 Bódog ember az ki ezt czelekeſſi, és az embernec fia az ki ahoz ragazkodic: és az ki meg őrizi az ſiombatot, hogy azt meg ne férteztesſe, és az ki meg őrizi az ő kezét hogy ſemmi gonoſit ne czelekedgyéc.

3 És ne mondgya az idegen, [a] az ki Iſtenhöz adgya magát, el ſiakaztott az WR engemet az ő népétől. Az herélt emberis ne mondgya? Imé én meg ſiáradott fa vagyoc.

4 Mert ezt mondgya az WR az herélt emberekről: Az kic meg tartyác az én ſiombatimat, és azt czelekeſſiic à miben én gyönyörködöm, és az én ſiöuetſégemhöz ragazkodnac.

5 Adoc annac az én házamban, és az én kő falaimon belöl helyet, és iob neuet hogy nem mint az fiaknac [b] és leányoknac neuec: öröcké való neuet adoc nékiec, melly ſoha el nem vęſi.

6 Az idegeneketis pedig az kic ragazkodnac az Wrhoz hogy néki ſiólgállyanac, és az WRnac neuét ſiereſſéc, hogy néki ſiólgai legyenec, és mindent valaki meg őrizi à ſiombatot hogy azt meg ne férteztesſe, és az kic ragazkodnac az én ſiöuetſégemhöz.

7 Az én ſient hegyemre viſiem azokat, és meg vidamítom azokat az én imádſágomnac házában,

[a] Az idegenekneс es herélteknec nemcsak azokat kiz Iſtennec törvenye ſerint. Deut. 23. Mert anoknac tilalma vala arra hogy az Iſten nepe hozzá ne ſimulhaſſanac, azt igeri az olyanoknac hogy attol ne fellyenec, mert bé ſimul atnac az Iſten hazába, &c.

[b] Vagy hogy nem mint az fiaknac tudni illik, kic czac neuel én fiaim.

ban, azoknac egéſſlen égő áldozatoc és véres áldozatoc kedues léſſien az én óltáromon. Mert az én házam minden népeknec imádſágának házának hiuattatic.

8 Ezt mondgya az WR Iſten, ki az el ſzéledezett Izraelitákat egybe gyűyti. Még többeketis gyűytőc őhozzá, és az ő egybe gyűytötteihőz.

b: Minec valánna az nepet ſoc ſzép igeretekkel vigaztalta volna, iduendő mond nagy ramla jokról hogy magokat el ne biggyec hanem Pœnitentiat tartaſſanac Az tevſedelemnec okat helbeztetni a hamis tanitokban.

9 Mezőnec minden vadai, időijetek el hogy meg b emésſzſzétec (ezeket,) erdőnec minden vadai.

10 Az ő őr állói vakoc, valamenyten vadnac ſemmit nem tudnac: Mindnyáján olyanoc mint az néma ebec, mel yec alkolmatlanoc az vgatáſra, ſiunyadozóc, vezteg feküuőc, ſieretic az ſiunnyadáſt.

11 Es ez nagy telhetetlen ebec nem tudnac meg elegedni, ő magoc legeltetic magokat, nem tudnac tanitani, mindnyáján az ő magoc útát kőuetic, kiki mind ezac telhetetlenſéget kőuet az ő tartományában.

12 Iertec el (azt mondgyác) vegyűnc bort, réſſegedgyűnc meg borral, hólnapis vgy lakiunc mint ma, vagy ſockal iobban.

LVII. Rész.

1 Mint az felső Caputban panaſzolkodéc az Prophéta á piztoroknac tudatlanſogokról, és gyęb ſoc vetkekről: azonképpen ez Caputban panaſzolkodic az népnec gorombaſágokról, hogy nem tudgyác meg gondolni hi légyen az oka mikor Iſten a hiueket ki ſzedi ez világból. Az vran kőzönſéges keppen kárhoztatnya az hiretleneket, és ſemmikre hanyia az bálvány imadáſt, es az emberi erőben valo bizodalmat, mely bűnőnec tutalmaris meg mongya. Viſontag az Iſtenben 4 bizoknakis meg mondgya tutalmokat, &c.

1 AZ igaz el veſz, és ninczen ſenki ki eſſébe venné: az irgalmaſſág téuő emberec el ſzedetnec, és senki meg nem gondollya hogy az kőuetkezendő veſedelem elől vételtic el az igaz.

a: Az felső Caputban az veſedelemnec okat hamis tanitokban helbeztete. Itt az micsoda okat mongya tudni ugy hogy az igazak vólnának gondviſeletlenſéget.

2 El iő az békeſség, nyúgoſsinac az ő ágyas házokban, az ki iárand ő előtte.

b: Azaz, minec vtánna meg halnac az buec, elnec békeſségben.

3 Ti pedig időijetec ide, ſiem ſzény veztőnec fiai, paráznánac magua, mely paráznalkodol.

c: Tudni illic iſten elől az 43. 44. kettő igaſſában.

4 c Kitſoda ellen győnyőrkőtetitec magotokat, ki ellen tátottátoc fel az ti ſzátokat, és vetettétec ki az ti nyelueteket? Auagy nem engedetlen fiac vattoké ti, és hazug maguai azoknac.

d: Auagy kiesőbat ezufolatoc meg. Itt pedig hőzőjeges képpen mind az Sidoknac ſzemekre veti az ő atyjoknac regi gonoſſzokat.

5 Kic buzalkodtac à baluányockal minden zőld fa alatt, kic az ő gyermekeket meg őlitec à patakokban, az magas kő ſziklác alatt.

e: Az 43. Moſtis nem ſzamőc megh hauem az ti atyaitoknac go.oſſagokat, es balo uány imadáſokat kőuetlen tec mi Iſtenhez.

6 e Az völgynec ſzép ſima kő-ue.ben vagyon à te győnyőrűſéged, és azoc az te őrőkſéged: Sőt azoknakis áldoztal itali áldozattal, és Minhával. Auagy ió neuem vehetném é ezeket tűled?

7 Az magas és tettetes hegyen helbeztetted az te ágyadat: odais fel mentél áldozatot tenni.

8 Az aytónac belső réſzéreis és az te küſzőbődre az te bálványozáſodnac jelenſégét helbeztetted. és én tűlem el táuozuán, magadat meg mezitelenitetted, f az te ágyadat meg ſzéleſztetted, ſzőuetieget vetettél azockal, ſzeretted azoknac ágyas házokat, minden helyen valamellyet láttál.

f: Az 43. ſo. bálvány Iſtenekhőz attadnagad.

9 Es

9 2 Es el mentél az királyhoz olaiiaL, és megſokaſitottad az tekenetidet : el küldötted az tekönetidet meſſiſie földre, és megaláztatól mind az koporſág.

10 Az teſoc vtaiddal fáraztottad magadat, megis nem mondottad ,h haſontalan az én fáradſágom : Segitſéget találtál magadnac,azért nem fáradtal el.

11 Es kitől röttegtél, és félté, hogy hazudtál,és én rólam meg nem emlekeztél ſ meg ſem gondoltál ? Auagy nem annac okaért nem félſié engemet, hogy én halgattam mind eleitől fogua ? k

12 En-meg ielentem az te igaſſágodat, l és az te czelekeditidet, melljec te néked nem haſználnac.

13 Mikoron kiáltandaſi , ſiabaditſanac meg tégedet az te berlet vitézid De azokat áli el mind el viſi,a hijába való ág el ragadgya: m Az ki ped g én bennem veti reménſségét , örökſégül biria ez földet , és biria az én ſient hegyemet.

14 Es ezt mondgya: n töltſétec, töltſetec, egyengeſſétec az vtat, ſiedgyétec fel az én népemnec vtától az botránkozáſokat.

15 Mert ezt mondgya az magaſſágos és ditsöſéges,ki örökké valóſágban lakozic, kinec Neue ſzent: En magaſſágban és ſzent helyen lakom , és az töredelmes alázatos ſiivő emberrelis , hogy meg eleuenitſem az alázatoſoknac lelkeket , és meg éleſiſiem az töredelmeſeknec ſiuöket.

16 Mert nem mind örökké perlec, és nem mind örökké haragſiom, miuel hogy az én orczám előtt az lélec meg emésztetnéc,és a lelkeket én teremtettem. *Pſal 61. & 103.*

17 o Az telhetetlenſégnec hamiſſágáiért haraguttam meg, és meg vertem ötet,el röytuén az én orczámat, és meg haraguttam ? ö pedig el fordúluán az ö ſiuénec gondolattya ſierint iár vala. *o: Azt mondgya meg mert haraguot volt az ő népére, melynec mondia hogy tanut akarie.*

18 Az ö vtait látom , mind az áltat meggyógyitom ötet,hordozom ötet, meg vigaztalom ötet, és az kic ö közöttöc ſirnac.

19 Meg vijtom az aiakaknac beſédeket, p (hogy ezt mondgyác az prophétac,) Békeſég az közel valóknac és az meſſiſie valóknac, azt mondgya az WR és meg gyogyitom ötet. *p: Azaz. Ezideig az Prophetac. mind veſſedelemről ſolnac, de az ő nyelueket meg valoztam-és azt mutatom hog békeſégről ſollyanac az hiueknec, &c*

20 Az hitetlenec pedig ollyanoc léſnec mint az meg háborodott tenger , melly nem nyughatic : és annac vizei minden rútſágot és ſart hánnac ki.

21 Nincſen bekeſégec,azt mondgya az én Iſtenem, az hitetlenecknec.

LVIII. Réſz.

Iuti Iſten az Prophétát hogyaz ő tizti ſerint az népnec gonoſſág t kiáltia, noha az ő neuéuel kérkéſnec. Az az, Iuti hogy az képmutatokat fedgye Miuel hogy pedig az ő böyttöket hannyac vala, meg mondgya az Prophéta miért nem keduelli Iſten az ő böyttöket. Azutis meg mondgya minemű böyt kedues Iſtennec előtte, és azoknac á kic vgy böyttölnec képi gíreteket tſen, &c.

1 Kiáltsteljes torocka', meg ne ſiünnyél , mint az trombitaemeld fel az te ſiódat, és mond meg az én népemnec az ö bünö-

g: Az emberi erőben való bizodalmat karhoztattya.
h. Vagy hetéſges az en dolgö. Vagy el nagyatlan tam, &c.
i. Az kép mutatoc ellen ſzot ez verſben, mintha azt mondaná, lehetet ſt kerkedne az Iſten ſelemmel. ſe ezec hijabaengem nem ſelelnec, ne n tiztelnec hanem inkab hazudtoc nekem. mert az én igemtől el hagyo tatoc.
k. Az az, Azért nem félte engemet mert eleitől fogua kéſuedre tartottalac és ſoc bünteidet halgattam el
l. Czuſiság vagy okaért tulaidonitia néhut igaſſágot Mint ha azt mondaná, meg mondö minemö támbor vagy és mit haſznál neked az te támborſágod.
m Az Iſten ſelöknec iuta'mokat mongya meg
n: Ezt mondgya tudni illic az Iſten, töltſetec, etc. Az az, Valamit az anyaſient egy haznac eppitettere valo, mind azt mineki, as mi értelmara vale el tauoztattya, &c.

ő bűnöket, és az Iácob házának az ő hamisságokat.

2 [a] Akar mint kereſſenec mindennap engemet, és az én útaimat akariác tudni: mintha olly nép vólna melly igasságot czelekedett vólna, és az ő Istenének itéletit hátra nem hadta vólna: tudakoznac én tőlem az igasságnac törvénjéről, az Istenhöz való menetelben gyönyörködnec.

3 [b] Mi az oka (azt kérditec,) hogy mikor böytölünc nem tekinteſi reánc? Az mi lelkünket gyötrtétüc, és nem vötted eſiedbe. [c] Imé à ti böjtöléſteknec napián, azt mi uelitec az mi néktec tettzic, hogy az ti marhátokat ki ſiedgyétec. [d]

4 Imé perlödéſnec és verſengéſnec okáért böytöltöc, és hogy verietec (valakit) kegyetlenül az ti kezeiteckel: Nem böytöltöc, (moſt az mint az idő vagyon,) hogy az magaſſágba fel emelnétec az ti ſiótokat. [e]

5 [f] Auagy illyené az böyt mellyet én parantſoltam, hogy napeſtig az ember gyötörie az ő lelkét, és mint à káka lyehaytſa az ő feiét, vagy hogy az ſákot és hamnat teritſen ő maga alá? ezt neuezedé böytnec, és Isten előtt kednes napnac?

6 Auagy inkáb nem ezé az böyt mellyet én válaztottam, hogy az gonoſſágnac köteleit el óldgyad, és meg óldgyad à terhes igakat, és ſiabadon boczáſſad az meg romlottakat, és hogy minden igát el ſiaggaſſatoc?

7 Auagy nem ezé, hogy az éhezönec megſieged az te kenyeredet, és az ſegény búdoſokat bé vigyed az te házadba? mikor mezitelent látſi meg ruházzad, és az te teſted előtt el ne röytſed magadat? [g]

8 Ackor fel támad mint az haynal az te világoſſágod, és az te egeſſéged mindgyáráſt ki virágzic, és az te igaſſágod te előtted mégyen, és az WRnac ditſőſége fedez bé tégedet.

9 Ackor könyörgeſi és az WR meg halgat tégedet, kiáltaſi, és azt mondgya: Imhól vagyoc, hogy ha az terhet el vetenditec ti közzületec, [i] és meg ſiünöl az te kezeidet botſátani gonoſira, és álnokſágot ſiólani.

10 Es ha az éhezönec az te lelkedet ki adandod, és az megéhezett embert meg elegitended: fel támad az ſetétſégben az te világoſſágod, és à te homályoſſágod ollyan léſſen mint az dél. [k]

11 Es az Wr léſſen te néked mindenkor vezéred, és meg elegiti az nagy ſiárazbannis az te lelkedet, [l] az te czontaidat meg hizlallya: és ollyan léſſeſi mint az nedues kert, és az vizeknec folyáſa, mellynec vizei el nem fognac.

12 Es léſſenec ti közzületec ollyac, kic meg eppitic az ſoc idöktöl fogua való puztákat, az ſoc nemzetſégtöl fogua való fundamentomokat fel rakod: és neuezetel romláſnac eppitöiénec, és ſztakuac meg vijtoiának, hogy az emberec ott lakozzanac.

13 Ha

---

a: Az az, Jollehet az én nagyemmel kérkednec, de ſedd meg ſ. bet. mert bűnöſök.

b: Az nép kérdeſe.

c: Iſten ſegitſen

d Mellyeket tudni ſe lic máſnac az ſükölködönec attatoc költsön.

e: Az, Nem azert böytöltöc hogy magatokat gyötrnetec, és ſirnaloc az mi vegre iſten ſzerzette az böytöt Lenit. 16 22.

f: A' kép mutato botot meg vetimellt Pœnitentiaczelkül vagyon, es meg tanit, az igaz böjtre.

g: Mint ha azt mondana. Ez volna az igaz böjt.

h: Az világoſſágon mindenſo ſzerentſétet ert, es jó állapotot mint az egeſſégen. Az igaſſágon ért igaz lelki eſmeretet, értelmet pedig ez. Az te igaſſágod nilvan tégen, mint Iſten előtt, mint emberec előtt. vagi ért az iſtenes gond viſeleſet. Az dicsöſségennis, vagi az igaſſágot, vagi az ő gond viſeleſet ert.

i: Az terhen ért mind azt az emberteleníſéget, és az ſegenekhez való kegyetlenſéget, melről ſzó'a oda fel.

k: A' az, Tenagi béke ſéges leſſeſ az kar melli bodornſagban.

l Az ki az ſükölködöt tapaſſtia. Iſtennis nem hadgia azt ehel meghalni ſükſégnec deien.

13 Ha meg tartoztatod az te lábodat ſombat napon, [m] hogy azt ne miuellyed az miben gyönyörködöl az én ſent napomon, és az ſombatot gyönyörüſégeſnec tartandod, hogy ſenteltetéſéc és tiszteltetéſéc az WR, és annac tiszteſſéget teiendeſi, úgy hogy nem czelekeded az te dolgaidat, és nem czelekeſiel ſ. nem ſiólſi olly beſiédet, mellyben gyönyörködnél.

m: Az ſombathnac meg tartáſa alatt igaz iſtenitiszteletet hirdetni.

14 Ackor tégedet ki az WRban gyönyörködöl, az magaſs földre [n] viſſlec, és azt miuelem hogy lácóbnac az te atyádnac örökſégéuel élly, mert az WRnac ſiaia mondotta.

n: Az magas földön értſd az országot melly magaſs volt az hegyekert &c

LIX. Réſz.

Megmondgya az Prophéta hogy az Izraelitáknac ſoc bünec oká, hogy az Iſten őket meg nem ſabadittya, mellyeket az Prophéta mineć vranna ſoc ſoual elő ſamalt volna, mind az által azt igéri hogy Iſten az Chriſtusban az ő Neuéért az ő ellenſegeket megrontya, az Annya ſent egy hazat meg ſabadittya, és azt igéieuel és ſent telkeuel igazgattya.

1 IMé az WRnac keze nem [a] rőuidült meg, hogy meg nem ſabadithatná, és meg nem ſiketültec az ő fülei hogy meg nem halgathatná.

a: Az felſő Capuſban ſzép igéreteket tőn, azt mongya azért ímmár hogy nem Iſten az oka hogy azoc ő tőlec meg nem tellyeſednec hanem az ő bünöc.

2 De az ti hamiſſágitoc töttec külömſéget ti köztetec és az ti Iſtentec között, és az ti büneitec miatt röytezett el az ő ortzáia ti elöttetec, hogy meg ne halgatná.

3 Mert az ti kezeitec meg férteztettec vérrel, és az ti vijaitoc hamiſſággal, az ti aiakitoc ſiólta hazugſágot az ti nyeluetec hamiſſágot ſiól.

4 Ninczen ſenki ki az igaſſág mellet ſiólana, ſenki ninczen ki az igaſſágért perlene, haſiontalan dologban biznac, hijábaualóſágot ſiólnac, boſiſuſag tételről gondolkodnac, és hamiſſágot czelekeſinec.

5 [b] Aſpis Kigyónac monyát költi ki, és póc hálót ſiönec: Valaki annac az monyában éſſic meg hal, az kire reáia fertſenis, mint ha az Kigyó marna meg.

b Az az, Gonoſz dolattioc arra találnac minec vranna azt meg czeleksſ̃ec, és minden czelekedetec haſiontalan es az ki velec tarſa ſzükſeges meg lattya mely ártalmaſoc.

6 Az póknac hálóiából nem léſien ruha, ſenki az pókoknac munkaiockal bę nem fedezi magát: azoknac czelekedetec hamiſſágnac czelekedeti, és álnokſagnac czelekedete vagyon az ő kezekbe.

7 Az ő lábockal gonoſira futnac, és ſietnec hogy ártatlan vért ontſanac: Az ő gondolattyoc hamis gondolatoc, puztitás és romlás vagyon az ő útokban.

8 Az békeſégnec útát nem tudgyác, és ſemmi igaſſág ninczen az ő útokban: az ő magoc útát el forditottác: Valaki azon iár nem tudhattya az békeſéget.

9 [c] Annac okaért meſiſie el tauozott mi tőlünc az itélet, és az igaſſág nem véſien környül: Variuc az világoſſágot, és imé ſetétſég vagyon: az fényeſſégeti (váriuc,) és imé nagy homályoſſágban iárunc.

c: Az itéletet az ellenſegen va o boſzſuállaſt az bünteteſt értti, az igaſſágon az békeſzabadulaſat. Az világoſſagot az békeſéget és io elömenetelt

10 [d] Tapogatunc, mint az vakoc az falt, mint az kiknec ſiemec nintſen acképpen tapogatunc, meg ütközünc délbeis mint eſtue,

d: Az az, meg ezalat koronc minden ſanatta ſunkban nem tudgyuc mit kell czeleked-ni.

kietlen helyeken vagyunc mint az halottac. e

e: Az az, puztá az mi földünc, es puztaban lakunc

11 Kiáltunc mindnyáian mint az Meduec, és felötte igen nyögünc mint az galamboc, vártuc az itéletet, és nintsen, az siabadulástis, és el táuozott tölünc.

12 Mert meg sokasodtac az mi gonosságinc te elötted, és az mi bünеinc bizonságot töttec mi ellenünc? mert az mi hamisságinc mi velünc vadnac, és az mi hamisságinkat esmerjük.

13 Hamisan czelekedtünc és hazudtunc az WRnac, és hátra állottunc az mi Istenünktöl: sóltunc patuart és (Istentöl való) el siakadást, gondoltunc és sóltunc siuönkből hazug beszédeket.

14 Annac okaért el táuozott tölünc az itélet, és az igasság messze állot: Mert az igasság el esett az vtzán, f és az igasságnac nintsen elömente.

f: Az az, Közönséges beszélekezés nem szolunc es nem czelekedünc igasságot.

15 El fogyott az igasság, és az ki az gonosságtól el táuozott, azt bolondnac tartyác: mellyet láta az WR, és nem tetszéc nékie hogy semmi igasság nem vólna.

16 Látá, mondöc, hogy egy (igaz) emberis nem vólna, és czudalkozéc rayta, hogy senki nem vólna közbe iáro, g Annác okaért az ö kariáual siabaditá meg azt, és az ö igasságáual erösité meg.

g: Az az, hogy senkit nem volta kinec közbe györgenc vagy akit meg orvoslana az népnec nyomorusági allapottyat.

17 Es fel öltözé az igasságot mint egy pántzélt, és az siabaditásnac sisakiát az ö feiébe: fel öltözé az bosisu álláſt mint egy ruhát, és búsúlással környül vöué magát, mint egy paláſtual.

18 Hogy meg fizetsen, és bosisút állyon az ö ellenségin haraggal, annac felötte ellenséginec, és az szigetekben lakozóknac hason ló h fizetéssel (meg fizessen.)

h: Tudni illic az mint a' ö nepenec azoc fizettec.

19 Es röttegic nap nyugattól fogua az WRnac neuét, és Nap támadattól fogua az ö ditsöséget Mert az ellenség el iö mint az folyo víz, és az WRnac siele el kergeti azt.

20 Es el iö Sionnac az meg Váltó, és azoknac kic meg térnec az ö hamisságokból az Iácób nemzétsége közzül, azt mondgya az WR.

21 Es én ö vélec illyen siöuetséget szerzec, azt mondgya az Wr. „ Az én lelkem melly te benned va „ gyon, és az én beszédim mellyeket adtam az te siádba, el nem tá- „ uoznac az te siádtól, és az te ma- „ godnac siái ától i azt mondgya az „ WR, mostantól fogua soha örökké. „

i: Vagy magodnac magoanac fiai táual.

LX. Rész.

Az Prophéta inti az Annya sent egy házar hogy az Euangeliumnac világosságat el terjeſſe mind ez világra. Az után meg mutattya, az annya sent egy ház mely igen meg szaporodgyec az poganyokbol. Vtо. for magyarazza az idusöségről, örök életről és ditsöségről valo igereteket, melly iokat Isten adando volna az Annya sent egy haznac, az Christus altal.

1 KEly fel, világoskodgyál, k mert el iött az te világosságod, és az WRnac ditsösége te raytad fel támadott.

k: Az az, Terjeszsed az Euangeliumot, melly el te meg világosittatal.

2 l Mert imé az setétség bę buritotta

l: Az az, Annac okaert terjeszszed az Euangeliomot, mert az poganioc setetsegben vadnac.

totta az földet, és à homályosság az népeket: te raytad pedig fel támad az WR, és az ő dicsősége te raytad meg láttatic.

3 És iárnac az pogányoc az te világosságodban, és az királyoc az te néked támadott fényességben.

4 c Emeld fel köröskörnyül az te siemeidet, és lásd meg: Mind ezec egybe gyültenec hogy te hozzád iöijenec, Az te fiaid nagy messiie földről el iönec, és az te leánid ölben hozattatnac el.

5 d Ackor meg látod, és világos lésiesi, el álmélkodic de ki teried az te siued, miuel hogy te hozzád fordúlt az tengernec sokssága, és te hozzád gyülekezett az pogányoknac ereiec.

6 e Az teuéknec sokssága el búrit tégedet, Madiánnac és Ephanac (teuéinec) fiai. Mindnyaián Sábából el iönec, aranyat és temiént hoznac, és az Wrnac dicséretit hirdetic.

7 Az Kedarnac minden iuhai te hozzád gyülnec, az Nebaiothnac Kossai siolgálnac te néked: Az kic az én óltáromhoz iárúlnac kedueset lésinec, és az én dicsőségemnec házát meg dicsőitem.

8 Kicsodác ezec à kic úgy iönec mint az felleg, és mint az galamboc sioktac reppülni az ő ablakokra?

9 f Mert az siigetben lakozóc engemet várnac, és az Tharsisnac haiói, hogy el hozzác az te fiaidat messiie földről, az ő ezüstöket és aranyokat velec egybe, az te Wradnac Istenednec neuének g és az Izraelnec sient Istenénec: mert meg dicsőitet tégedet.

10 És megeppitic az idegenec h az te kő falaidat, és azoknac királyoc siolgálnac te néked. Mert ha tagomban meg vertelec vala, de jó vóltomból könyörültem raytad.

11 És nitua lésinec az te kapüid siüntelen, éjjel és nappal bę nem zároltatnac, i hogy bę vigyec te hozzád az pogányoknac sokságát azoknac királyokis bę vitettelenec.

12 Mert az nemzetség és az országh az mely te néked nem siolgáland, el vęsi, és azoc mindeneſtől el puztitatnac.

13 k Az Libanusnac ékessége te hozzád mégyen, az iegenie fa, az puzpang, és az fenyö fa mind egyetembe, az én sient templomomnac meg ékesitésére, hogy az én lábaimnac helyéét meg ékesitsem.

14 És az kic tégedet nyomorgattanac, azoknac fioc te hozzád mennec magokat meg alázuán, és le búrúlnac az te lábodnál az kic téged meg vtálnac vala, és neueznec tégedet Wr városának és az Siont az sient Istenénec.

15 Az helyébe hogy te el hagyattattál vólt, és gyülöséges vóltál, és hogy nem vólt senki ki te általad menne: öröcké való siépséget adoc te néked, és nemzetségről nemzetségre való örömet.

16 És siopod az pogány népekneс teiję-

a: Az Euangeliumnac predicallasanac hirtelen nagy hazna lészen: mert az pogányoc engednec annac

d: Meglátod tudnilliz az te fiaidnac sokságat, és szemes lésiesi, elöszer el álmelkodol az te fiaidnac sokságan de az után örülsz

e Azt tselenti hogy az tauol valo pogányoc mind az ő idősségeckal marhaiockal egybe Istennec szentelic magokat.

f Az az, Czac en tőlem varnac az szigetekben lakozoc mibelt im parantsolocz azonnal el hozzac az te fiaidat.

g: Az az, hogy az Istennec neuet siöszerrec ki ez geden dicsőségesse tőrt

h: Elöszer az Apastalb. alá vran az pogányokat hódúl valasztot de nitsanioc eppitée az Istenhazát.

i: Az Istennec annya szent: egy hazabá mindenkor szabad be menetel vagyón.

k: Az az, minden ének az ő rendec, hudtaloc és tiszteс szerint siolgálnac néked.

l: Az templomot mongya ő labainac hellyenec, miuel hogy ott lábai kozott, Pſal. 132.

nec teijeket, m és az királyoknac czeczeket siopod, ackor meg tudod hogy én vagyoc az te meg tartó WRad, és te meg váltód, az Iácóbnac erös Istene.

17 n Az ęrtz helyébe aranyat hozoc, az vas helyébe ezüstöt és az fákért ęrtzet, és az köuekért vasat, és békeségnec feiedelmit adoc neked, o és igaz adó siedöket.

18 p Nem hallatatic többé az te földeden ragadozás, puztitás és rontás az te határidban, és az siabaduláſt hiuod te k\ falaidnac, és kapuidnac, az ditsęretet.

19 q Nem léſien többé néked az nap nappali világoſſágod, és az hóldnac fénye nem világoſit meg tégedet, hanem az WR léſien néked öröcké való világoſſágod, és az te Istened (léſien) te ditsöſéged.

20 Az te napod nem mégyen többé alá, és az te hóldod nem fogyátkozic el, mert az WR léſien néked öröcké való világoſſágod, és az te keserüſégednec napiainac vége ſiakad.

21 Az te néped mind igaz léſien, mind öröcké örökſégül biria ez földet, és azoknac palántyoknac czemeteie az én kezemnec gyümöltſe léſien, hogy én ditsöiteſſem. r

22 Es az kitsin ezerré ſiaporodic, és az keués erös nemzetſégre. En WR nagy hamarſággal meg miuelem ezt.

m: Az az, minden ſegitſeggel, és ſzolgálattal leſznec tenéked, es emberſeggel bozzad az hiralioc.

n: Az az, Az maſodic templum ékeſſége drágab léſſen az elsö templom ſékeſſegénel Ertsi az Annaſient egy haznac leiöi ékeſſeget.

o. Vagy feiedelmul adom az békeſeget és adoſzedöiül az igaſſagot

p. Az az, nem puztitom el többe ollyan modon az én gyülekezetemet, és az te kö falaidon ſiabadſag, es kapuidban Istent ditsöretnec nem ellenſegnec ſiaua hallatic.

q. Az az, Alando leſzen az te bodogſagod és világoſſagod, nem ollyan mint az napnac valtozo világa, mert az WR leſzen az te leleki világoſſagod.

r: Treinell: Hogy az ö palantinac] czemeteie, az én kezemnec munkaual ditſekedgiec

tól vőtt ſient feleknec bő wſéges aiándokirol és az ő hiuatalárol Az vtan ſól az Istennec az ő annya ſient egy haznal valo kegyelmes io terementeir ől, hogy tudni illic mindenec ſola galnanac az hiueknec, azo\ viſontag Istennec, es hogy az gyalazat helyebe ditſöſſeggel meg ékeſitetnenec Vtolſor az Annya ſient Egy haz képeben örömot ielenti az prophéca.

1 a AZ WR Istennec lelke vagyon én raytam, azért kent meg engemet az WR, el küldött engemet hogy az ſiegényeknec Euágeliomot hirdeſſec, hogy bę kötözném az töredelmes ſiiuöieket, hogy az foglyoknac ſiabaduláſt hirdetnéc, és az meg kötöztetteknec az tömlötznec meg niláſát.

a: Luc 4. Christus mindezeket magarul magyarazza.

2 Hogy az WRnac ió keduénec eztendeiét hirdetném, és az mi Istenünknec boſſiú állásának napiát, hogy az ſiralmaſokat meg vigaztalnám.

3 Hogy az kic Sionban ſirnac, azokat meg vigaztalnám, hog az hamú helyébe b azokat fel ékeſiteném, örömnec kenetét aduán az bánat helyébe, ditſéretnec paláſtyát az keſerues lélec helyébe, hogy neuezteſſenec igaſſágnac ſiainac, és az WRnac palántinac az én ditsöſégemre.

b: Az az, hog megvigaztalna öket, kic keſerüſegekben hamuba ültenec.

4 c Es meg eppitic az régi idötül fogua való puztákat, az régi puztaſágot fel eppitic, és az puzta városokat meg vijttyác, mellyec ſoc nemzetſégtöl fogua el puztáltanac vólt.

c: Az az, meg eppitic az anya ſzent egy hazat.

5 d Es fel keluén az idegenec legeltetic az ti barmaitokat, és az idegenec léſinec ti ſiántóitoc és vintzelęretec.

d: Az az, Sengitſeggel leſznec ti nektec az Istén hazanac eppiteſében.

6 Ti pedig az WRnac papiainac

neuezter-

Eſaiás az christus képében ſól az Istentől

LXII. Rész.

Az Prophetá jelenti elsőbr az Annya Sent egy házert valo forgalmatossagát. Azután sol esmer az Annya Sent Egy házhoz ékessegéről, igasságáról, elereről es dicsőssegéről. Vtolsor parantsolya Isten az ő házaban valo őr álloknac hogy ezeket ez lokat nagy forgalmatossaggal hirdessec mind az kűlső tockal egybe, mellyeket vennehet az Istennec io volrabol.

1 AZ Sioñac kedueiért nem halgatoc, és az Ieruſálem kedueiért nem nyugoſiom, mignem rel iő az ő igaſſága mint az fényeſſég, és azo ſiabadulása mint az lámpás acképpen tündöklyéc.

2 Es meg látnyác az pogányoc az te igaſſágodat, és minden királyoc az te dicsőſségedet, és vij neuet adnac te néked, mellyet az WR ſiáia neuez.

3 Es léſieſi dicsőſségnec coronáia az Wrnac kezében, és mint kirá-li corona az te Istenednec kezében.

4 Nem neueztetel többé el hagyattatotnac, és az te földed nem neueztetic többé puztánac, hanem neueztetel te illyen módon: En gyönörűſégem, és az te földed férnec adattatotnac, mert az WR gyönyörködni fog te benned, és az te földed férnec adattatic.

4 Az az nem leſſen el hagyattatot hű nem lanyad azt.

5 Mert miképpen feleſégül véſi magánac az iffiu az leánzót, azonképpen vgy mint feleſégül véſinec tégedet az te fiaid, és mint az meny aſſiońnac örül az vő legény, azonképpen örül te néked az te Istened.

6 Az te kő falaidra ó Ieruſálem őrizőket állatoc, kic éjjel és nap-

b: Az őrizőbe az pazторок és doctorok.

a: Laſd meg. 1. Pet. 2. az bi nec neueztetnec papoknac.

f Az az minden e Chriſtus hatalmában leſznec ő vrsana az ő nec hatalmában.

g Az az biri ac az pogányoknac őrők ſegéket és az kokban őrendeznec.

b: Erti az ſtelen azt à mi ſzaz és Iſten tőruenye ſzerint valo.

i: Ert az te dicsőſségedet minden bánás es tettetés Iſteni tiszteletet

k: Nem ſűnjec egy fordittyac meg fizetec nekte az ő cselekedetec ſzerint, de erteſſe c'nec e'. En az én lelkem által vgy igazgatom az ő elmednec állapattiat, hogy az akhatatos legyen, vagy meg nyitom az ő lelkeket hogy nekem ſzolgállyanac igaſſágban.

l: Ez akkor tőlt be és mo ſdó akkor tet ſic. mikor az pogányoc hit ree által az Abraham magaual egy hitnec al tala az Chriſtushoz oltatnac.

m Az Annya ſzent egy haz őrizőnek az Chriſtuſnac.

pal ne áldgyanac, ti kic az Wr-
ról meg emlekeztec ne halgassa-
toc. e

e: Az ör állhatatlanságra az Istenhez meg nem fohászkodnac az hallgatástul.

7 És addig meg ne süннyetec
tüle mig nem meg vijtrya, és Ie-
rusálemet ditséreteſſé téſzi ez föl-
dön.

d: Békeſséget és nyugodalmat igér az ő népenec, hogy iosz-egockal elhéſſenec, és ellenſégtől meg ne fosztassanac.

8 d Meg eskütt az Wr az ő iob
kezére, és az ő erősſégének karjá-
ra. Nem adom többé az te gabo-
nádat eleségül à te ellenſégidnec,
és az idegenec nem isſák az te
borodat mellyért te munkálottál.

9 Hanem azkic bé takariác azt,
azoc éſzic meg és ditséric az Wr-
at, és az kic bé takariác az bort,
azoc isſác meg az én ſentſégem
nec tornázában.

e: Az Babylonabol valo ſzabadulaſsrul, ol, az vtan az Chriſtus által valo telhes ſzabadulaſsrul.

10 e Mennyetec által, mennyetec
által az kapukon, czinállyatoc
vtat az népnec, töltsétec meg töl-
tsétec meg az vtat, hannyátoc ki à
köueket, emellyetec zászlót az po-
gány népekhöz.

Zach 9. Matth. 21.

11 Imé az WR hirdetteti mind
az földnec határáig, mondgyatoc
meg à Sion leányának: Imé el iött
az te ſzabaditód, iméaz ő iutalma
ő vele vagyon, és az ő czelekede-
tinec ereie ő előtte.

f: Miuel hogy az Prophéta az Meſsiást ſzabaditonac mondotta annac okáért hogy az hueknec ſzinében az prophéta negyob bizodalmot es az Meſsiashoz

12 Es neuezic őket ſient népnec,
az WRtól meg váltattaknac: te
pedig neueztetel, meg kereſtetett
városnac és nem el hagyattatot-
nác.

g: Ez ſzerelmet indítſon azt mondgya hogy az ő iutalma mellyel meg fizeſſen mindenknec, ő vele vagyon, és hatalmas vagyon hogy mindenekot czelekedgyec.

LXIII. Rész.

Az Istennec az ő ellenſegin való boſſzu állását telenti az Prophéta. Az vtan emlekezic az Istennec Izrael népével tört kegyelmeſségéről. Az nepnec hala adasan ſágarol, és vissontag az Istennec velec valo io tétemenetéről. Végtelen könyörög az Prophéta Istennec hogy az ő népével legyen iol kégyelmeſſege ből.

1 KItſoda ez à ki iö Edomból,
és veres ruhákban Botz-
rából? ki az ő ruháiban ékes-, ki
az ő ereiének nagyſágában iár?
En vagyoc, ki igaſſágot ſzóloc, és
elégſéges vagyoc à meg tartásra.

a: Az Istennec ellenſegeinec büntetéſekről ſzol. Vagy, irta pedig meg Iſtent mint ha az ellenſegnec verebe heuerdet volna.

2 Mi az oka hogy veres az te ru-
hád, és az te ruhád ollyan mint az
bor nyomónac ruháia?

b: Vagy nyomtam.

3 Egyedül tekertem à az ſzőlőt,
és az népec közzül ſenki nem vált
én velem. Mert meg tapodóm
öket az én búſulásomban, meg ta-
podom mondoc öket az én ha-
ragomban, és azoknac vérec hinte-
tic az én ruháimra, és minden én
ruháimat bé keuerem.

c: Vagy tapostam.

4 Mert boſſzu állásnac napia
vagyon az én ſziuemben, és az e-
néimnec meg ſiabaditásoknac
eſztendeie.

5 Mikor pedig látnám hogy ſen-
ki nem volna az népnec ſegitöie,
és almélkodnám hogy ſenki nem
ſegéllene öket, ſiabadulást ſzerzett
nékem az én karom, és az én ha-
ragom ſegéllé engemet.

d: Az a', C'ac az én erőm, hatalmaſſágom és buſulásom ſegéllett.

6 Es meg tapodom az népeket
az én haragomba, és meg réſzegi-
tem öket az én búſulásomban, és
földhöz verem az ő erőſégeket.

7 e Az WRnac kegyelmeſſégé-
ről emlekezem, és ditsérem az
Wrat

e: Könyörög Eſaias az atyai ſient együ-

Itt képben mond az 26. Caputig. Első fer pedig az Istennec regi kegyelmességiről emlékezic, hogy őt se tudgya az ő elébbi kegyelmességere.

WRat mind azokért mellyeket mi velünc czelekedett az Wr, és az Izraellel tött socio téteményeiért, mellyeket czelekedett ő vélec az ő irgalmassága sierint, és az ő kegyelmessegének sokssága sierint.

8 Mert ezt mondotta: Bizony én népem ez, olly fiac kic én velem álnokúl nem czelekednec, annac okaért lette ő meg tartóioc.

9 ¶ Minden ő háborusságokban ők is velec eggyütt háborgattatott, Az ő ortzáiának Angyala meg siabaditotta őket, hozzáioc való sierelméből és kegyelmessegéből meg siabaditotta őket, hordozta és viselte őket minden időben.

§: Nemellyre így olualsac: Az ő keserüsségekben nem keserge őket, mintha azt mondaná: Az ő nyomorusságokat nem neue te, hanem valamikor keresett az ő megsabadulásokban, Istennek ortzáinac Angyalanac nevezi az Angyait mintha mondaná, hogy az Angyalac előtte állanac, és az ő akaratyok sierint czelekesznec, noha nemellyec ezt Christusról magyarázzac.

g: A' pontlelkenec stemplyéről valo bizonsság.

h: Az Istent magaualtanac kozic itt mintha azt mondana, ha ez előtt nem battam az én népemet, ez y ránnis nem hagyom.

10 Ők pedig engedetlenec vóltanac, és meg haragytottác az Istennec sient lelkét, s annac okaért lette ő nékic ellenségec, és hadakozott ő ellenec.

11 De meg emlekezéc az régi időkről, Moséstól és az ő népéről, (ezt monduán:) hól vagyon az ki ezeket ki hozta az tengerből az ő népének páztoráual egybe? Hól vagyon az ki ő beléie adta az ő sient lelkét.

12 Ki vezérli vala (az népet) Moses iob kezе által, az ő diczőséges kariáual, ki az vizeket ő előttöcketté válaztotta, hogy magának öröcké való neuet szerzene?

13 Ki viselte ezeket az mélységes örvényekben, hogy meg ne ütközénnec, mint az ló az sic mezőn.

14 Mint az iuhokat mellyec az völgyre siállanac alá, úgy viselte őket az Wrnac lelke: Igy vezetted az te népedet, hogy magadnac diczőséges neuet szerezznél.

15 Tekints alá az Egből, és nézz alá az te sientségednec és diczőségednec haylokából, hól vagyon az te buzgó sierelmed és hatalmassságod, az te irgalmassságodnac és kegyelmessegednec sokssága, meg tartozotté én tülem?

i: Megmondgyak mit he nan az Istentől es kereszenec sep okait mondgya.

16 Mert te mi atryánc vagy, ha az Abraham nem tudis és az Izrael nem esméris: mind az által Wram te mi atyánc vagy, és mi meg siabaditónc, öröktől fogua vagyon az te Neued.

17 Miért engednél minket Wram a te vtaidról el téueledni ünc? az my siuönket miért idegenitetted el az te félelmedtől? téry meg az te hólgaidért kic az te örökségednec nemzetsegiből valóc.

18 Keués ideig birta az te sientségednec népe (az te örökségedet) az mi ellenségünc meg tapodtac az te sient Templomodat.

19 Ollyanocká lettünc mint mükc valánc mikor raytunc nem vrálkodnál, és mikor az te neuedről nem neueztetnénc.

LXIIII. *Rész.*

Ez Caputban is az Esaias mint sinte az fel sóben könyörög nagy buzgossaggal az Istennec, hogy az ő ielen való voltát mutassa meg az ő népének, mint régenten mikor neki ec az Sinai hegyen magat meg ielentette. Az után az nepnek képében vallást reben az bünről, es az ő nyomorusságokról es könyörög vissontag hogy czelekedgyec vele kegyelmesen.

k: Vagy, hasi anad ket fele Tanbba azt vedd essebe hogy az sidor ez verset az felső Caputnac vtolso verséhöz ragaszthyia.

1 VAyha meg siakaztanád az egeket és le siállanál, az hegyec az te ortzád előtt oluadnánac el.

b: Értelmes ez: vayha az te ortzád előtt az hegyec olvadnának el, az az, mutathád meg az te nagy ihletségedet az te ellenségednec.

c: Mostanában az te nagy hatalmasságodat ugy mutatád, mikor az tűz, lang, és füst az hegyet be burúttotta vólna, és az tűz az vizet el nem emesztené hanem ezec forralna, hogy buzgana ninc az tűznel forró fazec jem pedig az viz az tűzet el nem ólthatná.

1: Cor 2.

c Nemillyec igy oluasſac: Soſem nem latta Iſten te kiuöled az mellyeket kelkeſitettél azoknac kic, tégedet várnac.

d: Az az, Minden hegyelmeſſegedel vóltal az mi regi atyainkhoz.

e: Bűnről vala vallastetel hogy az te paranczolatidban meg maradtunc vólna, töl lött vólna dolgunc De azoktol maſſze el tauoztunc. Ezvagy igy, mert az te ortzádat el rejtetted mi tölünc, és mi mindnyáian az te kezednec munkáia vagyunc.

9 Ne haragudgyál WRam felöttéb, és ſoha meg ne emlekezzél az mi álnokſáginkról, Imé láſſad kérünc, mi mindnyáián te néped vagyunc.

10 Az te ſientſégednec városi ollyanoc mint az puzta, az Sion mint az puzta, Ieruſálem mint az kietlen.

11 Az mi ſientſégünknec és ékeſſégünknec háza, g melyben az mi attyainc tégedet dicſértenec, tűzzel meg égettetett, és minden kéuánatos marhánc el puztúlt.

g: Az templomot érti.

12 Auagy meg tartoztatodé magadat mind ezekért h WRam, és minket felöttéb nyomorgatnálé.

h: Tudni illic az mi rayttunc eſett nagy boſſzuságért. Vagy Az mi ſoc bűneinkért.

LXV. Réſz

Az Capurban felel Iſten az Prophétának, es elöſzer azt mondgya hogy az pogány népekből ſerez maganac Anyafent egy házat. Az után panaſolkodic az ő népének engedetlenſégéről, és ſoc egyéb gonoſſágáról, kiket feo nyeget bűnteteſſel, es az maradéc kiucknec meg tartaſokrol igeretet tészen. Az után elmét az Iſtenteleneknec veſzedelmec felöl ſententiat mond, es az hiueket vigaztallya ſep igeretteckel.

1 AZoknac a jelentettem meg magamat az kic én felölem nem tudakoztac, azoktól találtattam meg az kic engemet nem kereſtenec, ezt mondottam, Imhól vagyoc én, imhól vagyoc én, az népnec az melly az én Neuemről nem neueztetic vala.

Rom 10.

a: Az az, Ez magamat megh jelentem az pogányoknac, és azokhoz hiuom az én ſmíretemre.

2 b Ki terjeztettem az én kezeimet minden napon ez verſenyes néphöz, kic járnac nem jó úton, köuetuén az ő gondolattyokat.

b: Okait mondgya miert adnarka hiua az pogányokat. Mert az ő neſſo ſogadáſokban.

3 Az néphöz kic ingerlenec engemet ſzemtöl ſzembe ſiüntelen, miuel

miuel hogy áldoznac kertekben, és ió illatokat szereznec téglákból czinált óltárokon.

4 [c] Kic az koporsóknál ülnec, és az kietlen helyeken hálnac: kic az disno húst meg éssic, és fértelmes húsnac leue az ő fazokokban.

5 Kic azt mondgyác: maragy ott hon, [d] ne iöy én hozzám, mert szentebb vagyoc náladnál: ezec ellen vagyon füst az én orromban, és szüntelen égő tüz. [e]

6 Imé ez fel irattatot én előttem, el nem halgatom hanem meg fizetem ezt az ő kebelekbe.

7 Mind az ti álnokságtokat, mind egyetembe az ti atyaitoknac álnokságokat, azt mondgya az WR: Kic az halmokon töttec ió illatokat, és az halmokon illettec engemet gyalázattal, annac okaért az ő elébbi czelekedeteket meg fizetem az ő kebelekbe.

8 Ezt mondgya az WR: [f] Miképpen mikor szőlő szemet találnac az gerezden, azt mondgya az ember: ne veszesd el, mert Isten áldása vagyon azon: Azonképpen czelekedem az én szólgaimért, nem veztem el mind ezeket

9 Es az Iácóbból meg tartoc magot és az Iudából, ki az én hegyeim nec örökösse légyen: és biriác ez örökséget az én váloztottaim, és az én szólgaim laknac ott.

10 Es az Saaron tartománya léssen az barmoknac akla, és az Acohr völgye az iuhoknac fekü-

uő helyec, az én népemért, az kic tudni illic engemet meg keresendenec.

11 [g] Ti pedig kic az WRat el hattátoc, és az én szent hegyemről el feletkeztetec, kic az egnec seregineс aztalt szereztec, és az czillagoknac itali áldozatot töltötec.

12 Titeket kétségnélkül szablya alá számlállac, és ti mindnyáián meg ölettettec: Miuel hogy hijttalac és nem feleltetec nékem, szólram és nem hallottátoc, és gonosst czelekedtetec én előttem, és az mit nem szerettem, azt válaztottátoc.

13 Annac okaért ezt mondgya az WR Isten: Imé az én szólgaim esznec de ti éheztec, Imé az az én szólgaim isznac és ti szomiuhoztoc, Imé az én szólgaim vigadnac, és ti meg szégyenültec.

14 Imé az én szólgaim vigadnac az ő sziueknec gyönyörüségében, de ti kiáltotoc az ti sziueteknec faydalma miatt, és az ti lelketeknec keserüsége miatt iaygatoc.

15 Es hadgyátoc az ti neueteket átokra az én válaztottimnac, és meg öl tégedet az WR Isten, és az ő szólgait más nęwel neuezi.

16 Hogy az ki magát áldgya ez földön, áldgya magát az igaz Istenben, és az ki eskeszic ez földön, eskedgyéc az igaz istenre, mert el feleytettéc az elébbi nyomoruságoc, és az én szemeim elől el röytettec.

17 Mert

[c] Az az, tanátsot kérdenec az bóltaktól.

[d] Azzal, ki hic az dorgalast feddesst, intest nem reßic sel.

[e] Nemellyec igy oluassác: Ezec ollyanoc mint a füst az én haragomban. Az az ezec gerieztenec engemet haragra.

[f] Azt feleli Isten az Prophétanac hogy az népnec maradeki át meg tartya, és azokat minden iockal meg áldgya.

[g] Az Istentelen és engedetlen fiakat el vezti Isten mikeppen hogy az biuchec meg tartyac, mint ez előtt mondá.

17 Mert imé én teremtec vi-
gyüt fegeltetnec, és az oroſlán
gyeket és vij földet, [b] és az eléb-
mint az ökör ſalmát éſic, és à ki-
biec ingyen ſem emlitetnec, és
gyónac kenyere léſien az por.
embereknec eſtekbe ſem iutnac.
Senkit nem bántanac, és ſenki-
18 Hanem örülnec es örvendez-
nec nec nem ártanac az én ſientſé-
nec azoknac mellyeket én terem-
gemnec egéſi hegyén, azt mond-
tec, mind örökön örökké. Mert
gya az WR.
imé én meg vijtom Ieruſálemet
vigaſsággal, és annac népét örö-
mel.

LXVI. *Réſi.*

Az Iſten az kép mutatóknac ſentſégeket meg vetuén, azt mondgya hogy az alázatos, ſiuó emberekben lakozic. Annac vtánna az Anya ſent Egyházat az kep mutatóknac keuelſégec ellen bátorituán, igéri annac meg bocſánatiát. Az ſidokat és pogányokat inti örömre. Igéri hogy az hiteſteleneket el vezti, az pogányokat az Anya ſent Egyháznac és az ő tizedetinec társaſágára hiſa, és hogy az ő ellenſégin diadalmat vegen, azokat megrontuán

1 EZt mondgya az WR: [a] Az
meny orſiág énnékem üllő
ſiékem, és az föld az én lábaim-
nac nyugotóia: Hól vagyon az
ház mellyet eppitenétec nékem,
és hól vagyon az én nyugalmom-
nac helye?
2 Mert mind ezeket az én ke-
zem czinálta, és az által kezdet-
tec lenni mind ezec, azt mond-
gya az WR. Hanem arra tekin-
tec az ki ſiegény és töredelmes ſi
ső, és az ki az én beſédimet rög-
tegi.
3 [b] Az ki ökörrel áldozic né-
kem, mintha embert ölne, az ki
iúhual áldozic, mintha ebet ölne
á ki minháual áldozic, mintha diſ-
no vérrel áldoznéc: az ki temiénf
höz elömbe, mintha az báluánt
aiándokozná meg, ezeket váláz-
tottác ezec az ő vtokban, és az ő
vtálatoſſágokat ſierette az ő lel-
kec.
4 [c] Enis válaztom azért az ő
meg czúfoláſokat, és ráioc ho-

a: Ertelme ez. Nem közte-
temén az ti templomotok
hoz-ſem az áldozatok-
hoz; mert mind
azokat, én rendeltem: hanem
az meny or-
ſágban la-
kom. mind az
által az alá-
zatos lelke-
bennis lako-
zom.

Actor: 7.

b: Megvetí
Iſten az kép
mutatóknac
áldozattyo-
kat, mellyec
igaz hi nél-
kül, és Pœni-
tencianelkül
valoc valá-
nac.

c: Vagy. E-
nis válogatoc
(az blintetéſ-
ben) az ő bű-
nökért.

1. Pet: 2. Apoc: 21.
b: Az az. Mindeneket meg vijtoc, mellyekben bé tölt az Chriſtuſban.

f: Vagy, gyö nörkédem.

h: Azt akarja ezzel ielenteni, hogy az Meſſiásnac országában mind gyermec nec mind vén emberec meg ért időre iutnac, hogy mindenkor élet neec virágában legyenec, ert érti mikor azt mondgya hogy az gyermec vgy hal meg mint az száz eſtendős &c. Vi-ſſontag hogy az kic nem tagai Chriſtuſnac, ha koros emberekis, de Iſten előtt el vetett tagoc.

i: Az az, hoſſzſſu ideig élnec

Sup: 11.

zom

zom az mitöl félnec, miuel hogy hijttam és senki nem felelt nékem
d: Vagy diſsö iteſſec, aſz aſz. Aſz ti atyatok fiai ezt mondgyác ti nékec, az kic az Iſten hazában kép mutatóc, Az Iſten mutaſsa meg az ö dicziöſségét, az ö hatalmat az melyel ti kérkeztec, és illyen módon kéſértic az Iſtent, De mikor az ö igereti ſzerint meg mutattya magát nékic az ö rómetekre léſſen: De ök meg ſegyenülnec, és miuel hogy az Prophetaknac beſzéget nem akartac hallani, annac okáert akarattyoc ellen hallanac veſſedelem felöl valoſtot, az mint az 6. verſsben mondgya. Az vtán ſol aſz 37. verſtöl ſorua az anya ſent Egyházna ezudalatos birtelenſegel való ſzapodáſárol, Mintha azt mondaná: miképpen az eſs ſoni állat az ſüirſnec ideie el'ſt ne haſsál és ſzaporit, annaképpen az anya ſent Egyház ezudalatos képpen megſza orodic.

sóltam és nem hallottac, és gonoſit czelekedtec én elöttem, és azt válaztottác à mit nem ſierettem.

5 Hallyátoc az WRnac beſzédét, kic az ö beſzédére röttegtec. Ezt mondottác az ti atyátokfiai az kic titeket gyulölnec à kic titeket meg vetettec az én neuemért Tizteltеſſéc az WR: De mikor megielenic az ti örömetekre, ezec meg ſégyenülnec.

6 Háboruſágnac ſzaua hallatic az városból, ſzó hallatic az Templumból, az WRnac ſzaua, ki meg fizet az ö ellenſéginec.

7 Minec elötte az ſzülésnec ide ie el iöne, ſzült, és minec elötte el jöne az faydalom ö reáia, ſzült fiát.

8 Kiczoda hallot valaha haſonlatos dolgot, és kiczoda látott haſonlatos dolgot? Auagy egy nap teremtetetté ez föld? Auagy ſzülettetic mind egyſzer egy nemzetség? hogy az Sion ſzülni akart, és ſzülte az ö fiait.

9 Auagy, én ki az aſsſioni állatokat ſzülöcké tésiem, nem ſzülnéké azt mondgya az WR, Auagy én ki azt miuelem hogy ſzüllyenec, meg tiltatomé? azt mondgya az te Iſtened.

10 Öruendezzetec az Ieruſálemmel, és öruendezzetec abban mindnyáián, kic ſzeretitec azt, öruendezzetec ö vęle nagy örömmel, kic azt ſirattyátoc vala.

11 Hogy ſzopiatoc, és meg elegedgyetec az ö vigaztaláſinac teijéuel, hogy téijet vegyetec, és gyönyörködgyetec az ö dirſöſégénec fényeſſégében.

12 Mert azt mondgya az WR: Imé én ki araztom ö reáia az békeſséget mint egy folyó vizet, és mint egy ki aradott patakot az pogány népeknec diczöſségeket, mellyet ſzoptoc: e azoknac vállokon hordoztattoc, térdeken és gyönyörüſségeſen neueltettec.

e: Értelme ez hogy az pogányoc nagy ſegitſéggel léſſénec az anya ſent egy háznac tagáinac

13 Mint az férfiat kit az ö Anya vigaztál, àcképpen vigaztallac én meg titeket, és Ieruſálemben vigaztaláſt véſitec.

14 Meg láttyátoc és örül az ti ſziuetec, és az ti tetemitec mint az fü meg vitágoznac, és meg eſmértetic az WRnac kezе az ö ſzolgaihoz, és haragia, az ö ellenſégi ellen.

15 Mert imé az WR el iö tüzben, és mint az forgó ſzęl az ö kerekei, hogy meg mutaſſa haragiát búſulaſſal, és büntetéſét ſebeſſen égö lángual.

16 Mert az WR tüzzel itél meg, és az ö fegyueréuel minden teſtet, és ſokan léſznec az WRtól meg ölettetec.

17 Az kic magokat ſzenteknec mondgyác, és az kic magokat moſſác f az kertekben valamelly fának mellette az kertnec közepin az kic az diſzno húſt éſiic és valami vtálatos állatnac, mint az egernec, egyenlö képpen meg emésztetnec azt mondgya az WR.

f: Az ſidoknac az gyakor moſodas ſokaſoc vala, és azтis Iſtni tizteleinec látſtyac vala, boloſ belöl moſdotlanoc valanac.

18 Mert én az ö czelekedeteket és gondolatokat (tudom,) el iött az idö

az idő hogy minden népeket és nyelueket egybe gyűytsec, és el iönec ſ. meg láttyác az én diczőſégemet.

g: Meg mondgya modgyat mimodon gyűyti egybe az pogányokat, és azokból mimodon ſaporittya meg az el fogiathozot anya ſent Egyházát, mert tudni illic ki küldi az ő ſolgait azokhoz az ő ſent igeiuel.

19 Es meg iegyezem őket, g és az meg ſiabadúltac közzül el küldöc (némellyeket) Tharſisba, Pul, Lud nemzetſégéhöz, kic kęziuel lődöl kődöznec, Iauan nemzetſégehöz, és meſſie való ſiigetbéliekhöz, kic nem hallottác az én neuemet, nem láttác az én diczőſégemet, és hirdetic az én ditſőſégemet az pogányoc között.

h: Ertelmez, Az Euangeliumnac predicallaſa altal, az ſent ſégec által, az Apaſtalac egybe gyűytſec.

20 Es el hozzác mind az ti atyátokfiait az pogány népec közzül aiándokon az WRnac, louakon, ſiekereken, lectikakban, öſſuéreken, koczikon, az én ſient hegyemre Ieruſálembe, azt mondgya az WR: miképpen viſſic az Izraelitác az áldozatra való állatokat tizta edényben az Wr házába.

tic az valaztottakat mind az ſidoc mind az pogányoc közzül, hogy lęgyenec az Iſten hazanac lakoſi

21 Es azoc közzül válaztoc papokat és Leuitákat, azt mondgya az WR.

1. Pet: 2.

i: Az az Nem lehet hogy el maradgyanac és el veſſenec az valaztattac.

22 i Mert miképpen amaz vij ęgec és az vij föld mellyet én teremtec, meg állanac én előttem, azt mondgya az Wr: Azonképpen meg áll az ti maguotoc és az ti neuetec.

k: Az az, ſſin telen tiztelengemet az anya ſent egyházac.

23 k És minden hólnapról hólnapra, és ſiombatról ſiombatra, eliő minden teſt, hogy az Wrat imádgya.

Mar: 9.

24 Es ki ménuén meg láttyác azoknac hólt teſteket, kic én ellenem vétkeztenec: Mert az ő férgec meg nem hal, l és az ő tűzöc meg nem alúſſi, és mindenc ember előtt gyalázatoſoc léſſnec.

l: Az az, Mint örökké gyötrenec.

Eſaiás könyvének vége.

NB Ha valaki obvertalna illy ſzemelvényi kézirattal: eleg Ezek. Jeremiás Mentsegnek Hoſea és az Ur feleletivel vagy 7me 8me 9me 10me felelni